

KOSZTOLÁNYI DEZ

MODERN
KÖLTŐK

* * *

A decorative border of stylized flowers and leaves runs vertically along the right edge of the page. The flowers have multiple layers of petals and prominent centers, resembling roses or carnations. The leaves are simple, pointed shapes with veins.

**KOSZTOLÁNYI
DEZSŐ
MODERN
KÖLTŐK**

KÜLFÖLDI ANTOLOGIA
A KÖLTŐK ARCKÉPÉVEL

* * *

ANGOLOK, OLASZOK
SPANYOLOK STB.

TETEMESEN BŐVITETT
MÁSODIK KIADÁS

RÉVAI-KIADÁS

MINDEN JOGOT FENNTARTUNK

AMERIKAIK

Révai Testvérek Irodalmi Intézet R.-T. Nyomdája
Budapest, V., Úgynök-utca 8.

RALPH WALDO EMERSON

Emerson 1803-ban született Bostonban.

Egy bostoni templomban unitárius prédikátor — unitárius apostolnak nevezik — majd otthagyja papi állását, Európába jön, ahol megismeri irodalmunkat, mely végzetes hatást gyakorol reá. Írásaiban is: pap és prédikátor. A természet, egyéniség, fölvilágosodottság, áhítat, költészet, lángész, jószág, alázat, bölcsesség szeretetét hirdeti, Carlyle-éhez hasonló ideges és színes nyelvezeten, egyéni erővel. Fő munkája, mely legnagyobb sikert ért el: „Az emberi szellem képviselői“ (Akadémiai kiadás, Szász Károly fordítása). Verseit ugyanez a szellem lengi át. Ezek a költemények az Isten, a természet és ember rejtélyes, örök megnyilatkozásaival foglalkoznak. „Delphii jós ő' — írja Emersonról, a költőről egy angol esztétikus — az istenek híradását továbbítja a halandóknak, kik szentélyéhez járulnak.“

Emerson 1882-ben halt meg.

MUNKÁI. Poems of Emerson.

IRODALOM. Csengery Antal: Emerson (Budapesti Szemle XVI. kötet), Szász Károly: A fordító előszava (Akadémiai kiadványok XX. kötet).

BRAHMA

Ha öl a véresarcú gyilkos
 És a megöltről csorg a vér,
 Egyik se tudja, hogy a titkos
 Úton a léptem merre tér.

Közel nekem a messze távol,
 Az árny s a fény előttem egy,
 Ural az eltűnt égi tábor,
 Nekem a hír-sír egyre megy.

Megjár, ki elhagy, a merész nép,
 Ha fut, a szárnya én vagyok,
 A kétkedő vagyok s a kétség
 S dal, mit dalolnak a papok.

E trónért istenek civódnak,
 Helyemre vágynak hallgatag,
 De te lelj meg, híve a jónak
 S fordítsd az égnek hátadat.

HENRY WADSWORTH LONGFELLOW

Henry Wadsworth Longfellow született Portlandban 1807 február 27-én. Beutazta az egész kontinenst. Hosszabb ideig élt Franciaországban, Spanyolországban, Németországban, Olaszországban és ezeknek az országoknak nyelveit mind kitűnően beszélte. Hazatérvén, 1829-ben a brunswicki Bowdoin Collegeben tanára lett az idegen nyelveknek, majd a cambridgei egyetem dobogójára hívták meg. Rendkívül sokat írt. Franciából, spanyolból, németből, olaszból sok verset fordított. Igen híres a Dante-fordítása. Népszerűsége tetőfokán 1882 március 29-én halt meg Cambridgeben.

Longfellow az amerikaiak egyik legolvasottabb költője. Az újabb irodalmi bírálókat versei értékét leszállította. Szelíd és egyszerű lélek volt, aki formái tökéletességével szerzett magának maradandó nevet.

MUNKÁI. Longfellow's poetical works.

IRODALOM. Bernátsky Ferenc: Hiawatha éneke (Budapest, 1883), Kosztolányi Dezső: Longfellow (A Hét).

Több Longfellow-vers jelent meg magyar fordításban a következő kötetekben: Szász Károly kisebb műfordításai, János Gusztáv: Angol, francia és olasz költőkből (Olcsó Könyvtár), Radó Antal: Idegen költők albuma, Szász Béla: Longfellow költeményeiből (a Kisfaludy-Társaság kiadása), Feleki Sándor, Szigethy Edit, Telekes Béla, Zoltán Vilmos. Zsoldos Benő szintén számos versét ültette át.

ŐSZ, AZ ARANYLOVAG

Jöttöd jelenti eső-hírnököd,
Előtted leng a messze-messze látszó
Viharcibált, selyem, győzelmi zászló,
Ökörszekered csöndesen zörög.

Nagy Károlyként állasz, aranylovag,
Az aranyos hídon; királyi kézzel
Megáldod a vidéket szerteséjjel,
Bőségesen termő országodat.

A címered a vörös holdkorong
S amerre a ködös égbolt borong
Imádkozik és várva-vár a gazda.

Lánggal ragyog a kéve, a kazal
S kengyelfutód, a szél, a hű vazall,
Arany lombot hajigál a harasztra.

FEBRUÁRI DÉLUTÁN

A nap sötétlő,
Már-már az éj jő,
Mégfagy a tócsa,
A víz, a nád.

A felleg öblén
Lobog a rőt fény
S beizza a ház
Sok ablakát.

A puha hó hull:
Az út a hótul
Nem látszik immár,
Mindent belep.

A néma pusztán
Ködökben úszván
Lassan kígyózik
Egy gyászmenet.

Szól a harangszó
S oly messzehangzó
A bánatom, mint
A tompa hang:

Árny árnyra lebben,
Bú sír szívemben,
Zokogva kong, mint
A gyászharang.

EXCELSIOR

Már éjbe sülyedt az orom,
Egy ifjú ment az Alpokon;
Útját a hóba, jégbe rója,
De messzire leng lobogója,
Excelsior!

Sötét arccal előre tör
És szeme villog, mint a tör.
Ezüstharangként, énekelve
Szól ismeretlen-hangú nyelve,
Excelsior!

Az ablakokból rá kítüz
A rózsálló családi tűz;
Tanyák, de jéghegy áll felettök
És fáradt, lázas ajka felnyög,
Excelsior!

„Maradj, maradj!“ szól egy öreg,
„Az orkán tombol ott fölebb,
Halál les a mély-mély patakban.“
S szól az ezüsthang nyughatatlan,
Excelsior!

„Allj“ szól a lányka és remeg,
„Hajtsd rám viharcsapott fejed.“
A lány szemébe tiszta könny ül,
De a fiú szól s szíve könnyül,
Excelsior!

„Högörgeteg vár mindenütt,
Fagyott, leroskadó fenyők!“
Szól a paraszt s tompulva, lassan,
Egy hang felel rá a magasban,
Excelsior!

Fönn a hegyen, reggel korán,
Hogy Szent Bernát kolostorán
Imák verdesik az égboltot,
Egy elhaló hang felsikoltott,
Excelsior!

Mellette állott hű ebe,
A hó félig temette be,
Keze a zászlójába markol
S dacos kiáltás harsog arról,
Excelsior!

Ottan feküdt a jégbe lenn,
Magasztosan, élettelen,
S egy hang az égbolt bús faláról
Hullócsillagként sirt le, távol,
Excelsior!

SHAKESPEARE

Zsúfolt utak forrongó képe tün fel,
 Vérbő, csapongó emberáradat;
 Sikátorok dörgése; harci kürtjel;
 Sötét odúkba tengerészhadak

Lármája; alvó, pihenő hajó-raj;
 Toronyharangzúgás; gyermekkacaj;
 A kerti falon át, két gyenge sóhaj,
 Ölelkezik a virág és a galy.

Ezt érzem, hogyha lelkem álmodoz
 A legnagyobb Költő lelkében úszva,
 Akit híven kegyelt mindegyik Múzsá.

Kezébe nyugszik az aranykoboz,
 Szentelt babér simul roppant fejéhez
 És ül közöttük, Ő, a Musagetes.

ALLAN EDGAR POE

Poe Edgar 1809 január 19-én született Bostonban, az amerikai Egyesült-Államokban.

Apja régi író nemes, anyja ősi angol családból származott. Mind a ketten színészek voltak. Anyja korai halála után örökbe fogadta őt a gazdag és gyermektelen Allan-házaspár s egy titokzatos és régi városban, Stok-Newingtonban iskoláztatta, később pedig a charlottevilli egyetemre íratta be. Ekkoriban erősen hatott rá Byron élete és költészete. Az ő hatása alatt írta ifjúkori verseit. Ezidőre esik Helen Stannard asszony iránt való szerelme. Poe Edgar elhagyta az egyetemet, európai körútra indult, bebarangolta Görögországot, Itáliát és Törökországot. Később a westpointi katonai intézetbe lépett be, de onnan is megszökött. Újságírással kereste kenyerét, szerkesztette a „Broadway Journal“-t és feleségül vette Clemm Virginiát, akit bálványozóan szeretett. 1847-ben meghalt felesége. Ez a csapás döntő lett életére: mélabússá, iszákossá, szomorú ronccsá tette őt. Titokzatos körülmények között halt meg, Baltimoreban 1849 október 7-én. John H. Ingram ezt írja: „Hogy mi történt vele, oly titokzatos, mint Shelley, vagy Petőfi utolsó órái“.

Poe Edgar a legjelentősebb amerikai költő. Annyira elfinomult, hogy az amerikaiak máig se értik, s merészségét, feltétlen lírizmusát, verselméletét csak újabban méltányolták az európai szimbolisták. Verse tiszta muzsika. A művészi alkotásról szóló értekezésében úgyszólván az új szimbolizmus katekizmusát írta meg: a feltétlen szépet és feltétlen zenét követelte a lírától. Feltűnést keltett az a különös állítása, hogy a költészet nem egyéb, mint hideg és céltudatos számtani munka.

MUNKÁI. „Tamerland and other Poems“, „Al Aaraaf. Tamerland and Minor Poems“, „Poems“ (edited by John H. Ingram).

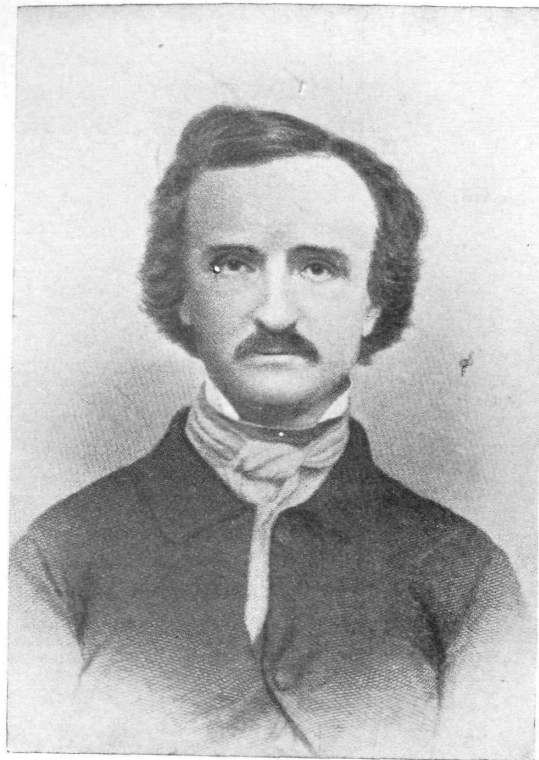
IRODALOM. Szász Károly egész terjedelmében lefordította John H. Ingram tanulmányát (Budapesti Szemle), Ferenczi Zoltán: Poe A. Edgar költeményei, bevezető tanulmánnyal, Komjáthy Jenő: Gondolatok Poe Edgarról (Magyar Szemle 1906), Elek Artúr: Poe Edgar (a Nyugat kiadása), Relle Pál: Elek Artúr Poe-könyvéről (Renaissance), Orosz Károly: Allan Edgar Poe (Alkotmány 1909, 17. sz.), Elek Artúr: Poe „Holló“-jának legújabb fordítása (Nyugat 1913 október 16), Kosztolányi Dezső: Válasz Elek Artúrnak (1913 november 1).

A Hollót eddig igen sokan fordították magyarra, többek közt: Szász Károly (Szász Károly kisebb műfordításai), Lévay József (Budapesti Szemle), Ferenczi Zoltán (Olcso Könyvtár), Pásztor Árpád (Budapesti Napló), Kozma Andor (Az Ujság), Csillag Imre, Harsányi Zsolt (Nyugat). Új Poe-fordításokat tett közzé Pásztor Árpád és Szabenyi József (Nagyvárad, Sebő Imre 1904), Babits Mihály (Pávatollak). Fordítói közül megemlítendőek még: Bródy Miksa, Hang Ferenc, ecsedi Kovács Gyula, Körösi Albin, Latkóczy Mihály, Reviczky Gyula, Thaly Lóránt, Tolnai Vilmos.

A HOLLÓ

Egyszer elmúlt régen éjjél, ültem álmos lámpafénynél,
Régi, bűvös fóliánszon tétovázott a kezem,
S hogy nehéz fejem lehajtom, észrevétlen koppan ajtóm,
Roppan félve és sóhajtón, zaj motoz a reteszen;
„Éji vándor“, így susogtam, „az babrál a reteszen;

Az lehet, más senkisésem.“

EDGAR ALLAN POE

Télidő volt, bús december, amilyent nem ért meg ember,
 Nőtt az árnyék, lomha tenger, a paráztól veresen.
 Lelkem a bánattól óván, olvastam az éji órán,
 Hogy feledjem holt Lenorám, fényes-régi kedvesem,
 Már az angyalok között van fényes-égi kedvesem,
 Itt lenn nincsen neve sem.

Most a függöny bíbor öble megborxad, zizeg zörögve.
 Félelemnek töre szűrja — fúrja által a szivem.
 Nyugtatom és egyre dobban, várok és ver egyre jobban:
 „Éji vándor áll ajtómban, az motoz a reteszen.
 Éji vendég vár ajtómban, az babrál a reteszen:
 Az lehet, más semmisen.“

Hirtelen felbátorultam és hadartam elborultan:
 „Megbocsásson jó uram, vagy asszonyom, de azt hiszem,
 Álmos, fáradt voltam roppant és az ajtóm csöndbe roppant,
 A babráló, halk, lopott hang nem hallatszott sebtiben.“
 Erre felnyitom az ajtót — szétvigyázva sebtiben: —
 Künn az éj, más semmisen.

A sűrű sötétbe nézek, álmodok vadat, merészet,
 Mint az örült, mint a részeg, bódorogva kétesen.
 Csöndes az éjféli óra, szám susogja csak: „Lenóra“
 S a visszhang a drága szóra halkán hívja kedvesem,
 Hívja-hívja, hívogatja, szólogatja kedvesem —
 A visszhang, más semmisen.

A szobámba már fehéren mentem vissza, forrt a vérem,
 Mert az ablak zára koppant, roppant újra érdesen.

„Meg kell tudnom minden áron, hogy mi zörren
 ott a záron;
 Most az ablakot kitárom, az okát megkeresem;
 Csöndesülj szív, tébolyult szív, az okát megkeresem:
 Zúg a szél, más semmisem.“

Nyílik az ablak s az árnyal méltóságosan beszárnyal
 Óriási lomha szárnyal egy vén holló peckesen.
 S mintha mi se volna ebben, a viharból sebesebben
 A szobám szobrára lebben s úgy ül ott, mint a lesen,
 Pallas szobrán mozdulatlan ül, csak ül, mint a lesen:
 Nem történik semmisem.

Én nevettem őt, hogy ében-tollal talpig feketében
 Gőgösen guggolt a szobron és szóltam fölényesen:
 „Bár alig van rajtad toll, ó fergeteg vert csúnya Holló
 Bús heroldhoz vagy hasonló, mondd, mért jöttél édesem?
 Mondd meg nékem, a pokolban, hogy neveztek édesem?
 Szólt a Holló: „Sohasem.“

Bámultam, hogy jár a nyelve és folyékonyan, perelve,
 Annyi szent, hogy locskaszájú — nem beszél értelmesen;
 Mégis furcsa, hogy e bátor csúnyatorjú prédikátor
 Beröpül az éjszakából, bár nincs semmi oka sem,
 A szobám szobrára ül le, bár nincs semmi oka sem
 És úgy hívják: „Sohasem.“

És a Holló vár komorlón a fehér és néma szobron
 S ez egy szóba lelke rezgett, reszketett rejtelmesen
 Mászt se mond, csak ül meredten, meg se rezzen,
 meg se retten,

Végre halkán ezt rebegtem: „Nem örök a csoda sem;
 Minden elszállt, ez is elszáll — nem örök a csoda sem —“
 A madár szólt: „Sohasem.“

Felriadtam, mert oly száraz, kurta-furcsa volt e válasz,
 „Bamba szajkó“, így beszéltem, „nincsen egy ép sora sem.
 Bús különc volt a gazdája, bizton az kapatta rája,
 Folyton erre járt a szája és hörgött keservesen.
 Benne lelke átka zörgött és hörgött keservesen,
 Hogy már többé: „Sohasem.“

Még nevettem, hogy az ében Holló ott ül feketében
 S párnás, mély zsöllyém elébe gördítettem sebesen;
 Bojtjal-rojtjal elmotoztam és a zsidbadt csöndbe hosszan
 Tépelődtem, álmodoztam, mért néz e két csodaszem,
 Mért mered rám e két sanda, kúsz, kúsz csodaszem,
 Mért káromlja: „Sohasem.“

Lestem a sötét madárra, szóltanul vigyázva-várva,
 S a szemével a szívembe szúrt le — fúrt le tüzesen:
 Süppedő bársonyra dültem s a violafény köd-ülten
 Lengedezve szállt körültem, himbálgatta mécsesem,
 Itten ült ő, itt a párnán, pislogott a mécsesem
 S ah, nem ül le, sohasem!

Most egyszerre száz ezüsből angyalok csapatja füstöl,
 Száll a tömjén, cseng a léptük, trilláz a nesz édesen!
 „Angyalok hát végre Isten elküldött, hogy megsegítsen,
 Elfeledni régi kincsem, eltemetni kedvesem,
 Elfeledni, eltemetni régi-égi kedvesem!“
 Szólt a Holló: „Sohasem.“

EULÁLIA

A sóhajország árnyán
 Laktam egyedül, árván,
 Lelkem mocsár volt, mély magány.
 S az angyali jó Eulália lett remegő arám,
 A sárgahajú Eulália lett mosolyos arám.

Ó — a szeme ég,
 Mint éjjel az ég,
 Ha csillag rakja ki a nagy űrt!
 S a lány pihe-göngy,
 A bíbor, a gyöngy,
 Mit holdsugár ragyogása szűrt,
 Nem oly aranyospuha, mint Eulália fürtje, a sárga fürt,
 Nem oly sugaraspici, mint Eulália fürtje, a drága fürt,

A bánat — a mult
 A semmibe hullt,
 Mióta angyali lelke véd;
 Az ég aranyán
 Ég a halavány
 Astarte s már az éj se setét,
 Ha rám veti jó Eulália felragyogó szemét,
 Ha rám veti szent Eulália lány ibolyaszemét.

ÁLOM AZ ÁLOMBAN

Vedd még e csókot édesem!
 Mostan megyek, elbúcsúzom
 És ez legyen a búcsúszó: —
 Igazat mondtál én nekem,
 Bús álom az én életem;
 Eltűnt reményem csillaga,
 Mindegy, nappal vagy éjszaka,
 Való volt-e, vagy látomány,
 Ma már mi sem maradt nyomán.
 Minden, mi van e bús világon,
 Álomba ködlő furcsa álom.

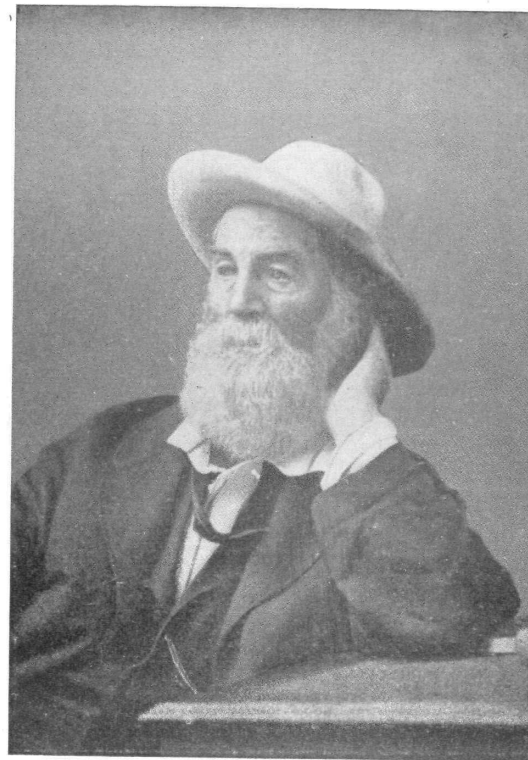
Állok viharzó part előtt,
 A tengerár lihegve bög.
 Kezemben emlékek, romok,
 Arany fővény, arany homok. —
 Nézem, hogy hullanak ezek
 A könnyű, semmi porszemek
 És könnyezek — és könnyezek!
 Ó Istenem! bárhogy fogom,
 A porba hull lány homokom?
 Ó Istenem! nem menekül
 Egy szem se a vizek elül?
 Hát *minden-minden* e világon
 Álomba ködlő furcsa álom?

WALT WHITMAN

Walt Whitman 1819 május 31-én született West-Hillsben (Long Island). Írnokoskodott, falusi tanító volt, majd mint könyvnyomdász kereste kenyerét. A nyomdából átmegy a szerkesztőségi szobába: ujságot ír és szerkeszt. Később ács-mesterséget tanul, a polgárháborúban betegeket ápol, minden szerzett pénzét elosztogatja, elszegényedve új állás után néz, hivatalt vállal. Versei miatt ezt az állását is elveszti. Bejárja Középamerikát és Délamerikát, elégedetten, boldogan kószál, barátkozik a néppel és gyerekekkel, lassan írja férfias, bátor újszerű verseit. Sohase házasodik meg. Gyönyörű szál ember: kemény, izmos, vidám. Akik érintkeznek vele, rajonganak érte. Mindenki úgy hívja „a jó, deres költő“, mert dús haja már fiatalkorában megőszült. Camdenben 1892 március 27-én tisztá szegénységben hal meg.

Walt Whitman jellemzően amerikai költő. Poe Edgar, aki európai szülőktől származott, lelke szerint sohase volt amerikai, az európai mult, az európai elfinomultság végzetes kincseit kapta örökbe. Walt Whitman az újvilág új lírikusa. Mult nélkül való hazája modern csodáit éneklí, a természet és technikát, a szabadságot és erőt, a demokráciát és egyszerűséget, az élet ujjongó vidámságát. Elemi erő lüktet benne. Az amerikaiak sokáig „örült költő“-nek nevezték, formátlan versei miatt, de ma már a tankönyvek is igazat szolgáltatnak őseredeti költészetének, apostolian egyszerű, következetes életének.

MUNKAI. Összegyűjtött versei „Leaves of Grass“ (Fűszálak) címen jelentek meg (1891).

WALT WHITMAN

A nap sose látott utakra süt,
 Edző gondolatok töltnek meg, bizalom; és mosolygasz,
 Elfelejtéd, hogy beteg vagy, mint én is elfelejtem,
 hogy beteg vagy,
 Már nem is látod a gyógyszereket, már nem is
 törödsz síró barátaiddal: veled vagyok,
 A többieket nem is engedem hozzád, mert itt nincs
 helye száanalomnak,
 Én se szánlak, de véled ujjongok.

TÉLI MOZDONY

Téged dalollak,
 A tomboló viharban, a hóban, a hanyatló téli nap
 alkonyatán,
 Teljes fegyverzetedet, mértékes kattogásod és
 forradalmas dübörgésed,
 Fekete, hengeres tested, aranyos bronzod és ezüst
 acélod,
 Súlyos haránt-rudaid, párhuzamos-egyforma kerekeid,
 forgó, oldalt csikorgó kerekeid,
 Ütemesen neki dagadó dohogásod és hortyogásod,
 távolba vesző zakatolásod,
 Előre meredő nagy lámpásodat,
 Hosszú, halványan libegő füstbokkrétádat, melyet
 gyengéd bíbor színez,
 A kéményből kipöfékelő sűrű-sötét füstfellegeidet,

Remekbe kovácsolt testedet, rúgóid és szelepeid,
 kerekeid remegő ragyogását,
 Engedelmesen utánad kocogó vidám kocsiadat,
 Melyek csendbe-viharba, lassan vagy gyorsan
 mindig követnek.

Te a modern élet példája, — jelképe a mozgásnak
 s erőnek — szárazföld ütéré,
 Téged dalol ez egyszer a múzsám, versekben énekel,
 ahogy lát
 Birkózva az ölelő szélrohamokkal és hófúvással,
 Amint nappal fütytyentve rohansz tovább,
 Éjjel pedig néma lámpáid lengeted.

Tüztorkú szépség,
 Dübörögj végig az énekemen garabonciás muzsikáddal,
 lobogó éji lámpáiddal,
 Örülten vihorászó kacajoddal, visszhangzó és mindent
 megingató földrengésszerű robajoddal,
 Te önmagad törvénye, mindig tulajdon nyomodat őrző
 (A könnyes hárfa s a nyafka zongora beteg
 érzékenysége nem a tiéd)
 Rémült trilláidat a sziklálknál s a dombok fordulóinál
 Röptsd a puszta vidékre, a puszta tavakra,
 A nagy szabad égbe bátran, vidáman és erősen.

A hitre, ifjúságra, rátipornak,
Reményüket is megtagadva már,
Az Ég ajándékát az úti pornak
Vetik oda — és lelkük csupa sár.

Nézd! hogy keringnek a bús vándorok
És nem látják, hogy a csúf sír-torok
Reájuk ásít és ezt mondja nekik:

„Csak én vagyok a — többi jövevény itt.“
Jaj! mindegyikük egy lelket sirat,
Az arcukon ott áll a sírirat.

ANGOLOK

WILLIAM WORDSWORTH

Wordsworth 1770-ben született Cockermonth-ban. A cambridgei egyetemre járt. 21 éves korában, 1791-ben Párizsban időzik s itt kapja a tűzkeresztséget a francia forradalomtól. Holta napjáig szószólója az emberi jogoknak, a szabadságnak és testvériségnek. Forradalmár és szabadgondolkzó. Egy barátja örökséget hagy rá, ekkor visszavonul hű társával, Coleridge-zsel, a nagy költővel Racedown-ba, s itt írja természetimádó, méla verseit, melyeken mintha valami csöndes, meleg köd libegne. Ő a tó-költők, a lakist-ek feje. Sokat utazott Németországban, Belgiumban, Hollandiában. 1843-ban Southey után Wordsworth lesz a „poeta laureatus”. 1850-ben meghal.

Verseit melegség, kedély, nemes érzékenység jellemzi. Néha a legnagyobb magaslatokig emelkedik. De versei nem egyenletes értékűek.

MUNKAI. The poetical works of William Wordsworth (Oxford 1913).

Venseiből fordított: Babits Mihály (Pávatollak), Szász Károly (Kisebb műfordítások III.)

SZONETT

Apácának nem fáj soha a zárda,
Cellákba boldogok a remeték,
Bús zugjaikba diák-csemeték,
Takács s leány a rokkánál nem árva,

Az is vidám, a méh a napsugárba,
Mely tar hegyeknél röpködött elébb,
Egy gyűszűvirág szűk kelyhébe lép:
Ó, aki önmagát börtönbe zárta,

Az nincs börtönben: én is úgy szerettem,
Ha megkötött keményen a szonettetem,
Tartózkodásra és szabályra intvén.

És boldog lennék, ha akadna Szellem,
Ki föllázadt a nagy Szabadság ellen,
S versemnek éppen úgy örülne, mint én.

PERCY BYSSHE SHELLEY

Percy Bysshe Shelley Field Placeban (Sussex) született 1792 augusztus 4-én. Brentfoedban, Etonban és Oxfordban tanult. Sok leánytestvére közt nevelkedett. Innen van tán, hogy vérmérséklete lányosan szeszélyes. Később forradalmian és különösen él. Párbajpisztolyokat hord zsebében és az utcán lövöldöz, napokig szórakozik azzal, hogy papírcsónakokat ereszt a vízre, kavicsokkal játszik. Az egyetemről kitiltják. Tizenkilenc éves korában elvett egy szegény leányt, ezért apja megszakította a vele való érintkezést. 1814-ben elvált feleségétől, aki később vízbe ölte magát, 1816-ban újra megnősült. Azután Itáliába ment, Rómában élt és többé sohasem tért vissza Angliába. 1822 július 8-án halt meg, harminc éves korában. A viharos tengeren elmerült csónakja, rablók sülyesztették el és több barátjával együtt vízben lelte halálát.

Shelley izgatott, forradalmi vérmérséklet. Ő az az angol költő, akire — Byron mellett — leginkább hatott a francia forradalom. Lírai verseiben a szabadságot énekli, a természet ünneplő, kristálytisza, tökéletes muzsikájú versekkel. De intimebb, mint Byron: kevésbé szenvedélyes-szónoki és idegesebb. A forma feltétlen művésze. Gyönyörűen fordította le Goethe Faustját és Calderont.

MUNKÁI „The poetical works of Percy Bysshe Shelley“ (London, Frederick Warne).

IRODALOM. Szász Károly: Shelley (Budapesti Szemle 1859, 11. sz.), Kégl Sándor: Shelley (Budapesti Szemle 1913 október).

Verseiből fordított: Petőfi Sándor (A szökevények), Szász Károly (Szász Károly kisebb műfordításai), Radó Antal (Idegen költők albuma). Molnár István egy egész kötetre való versét tette közzé. A könyv elé hosszabb bevezetést írt. Fordított tőle verseket: Bartha Lászlóné, Miklós Jutka, Ribó Zoltán, Szigethy Edit, Tóth Árpád.

A HOLD

Sápadt vagy a sok bujdosástól,
Csak kóborolsz s a földre nézel,
Magányos árva, éji vándor,
Körötted lángok szerteszéjjel —
Bús rém vagy, amely ide-oda les
És érzi, nézni mit sem érdemes.

MINT A HALÓ HÖLGY . . .

Mint a haló hölgy sápatag-soványan
Rohan ki a betegszobából,
Magára kapja csipkefátyolát,
Mert kergeti a téboly és a láz —
Úgy néz a hold a bús világra most:
Fehéren és alaktalan.

KIS VERS

A gyermek nyugszik anyja méhén,
A hulla fekszik sírja mélyén —
Oly egy a kezdet és a vég.

PERCY BYSSHE SHELLEY

EGY MEZEI PACSIRTÁHOZ

Köszöntelek, víg szellem!
Nem is vagy te madár,
Ki fönn a messze mennyen
Lágyan dalolva jár
S csorog a szivedből az édes dallam-ár.

Pályádnak íve felnő
A mennyig, égre kelsz,
Akár a tűzi felhő;
A mély kéken kerengsz,
Dalolva röppensz és röppenve énekelsz.

Az áldozó aranyban,
Az alkonyi ködön,
Szállsz a felhőkbe halkan,
Öröktől-örökön,
Mint fiatal, vidám, testnélküli öröm.

A bíbor is merőben
Halvány röptöd felett;
Mint csillag a verőben
Alig-alig remeg,
Oly láthatatlan vagy s halljuk vad éneked,

Mely éles, mint ezüsttől
Nyilas, virradti ég,
Mikor lámpája füstöl
Fehér hajnalba rég,
S érezzük itt a nap, de alig látni még.

Trillád, a drága lárma
Eget-földet betölt,
Akár a hold, hogy árva
Felhőn remeg s a zöld
Özönbe fürödik a táj, az ég, a föld.

Ki vagy te, én madárkám,
Mi vagy kedveske, mi?
Nem szebbek a szivárvány
Villámló göngyei,
Mint a te éneked csillámló gyöngyei.

Olyan vagy, mint poéta,
Ki elbujt valahol,
A föld körötte néma,
S merész-új szava szól,
Azután az egész világ vele döl:

Mint ó kastély-toronyba
Nagyúri, méla lány,
Ki gyötrődik szorongva,
Vágyaktól halavány,
S egyszerre csak dallal könnyít a bánatán:

Mint fénybogár a tarló
Harmatkönnyes gypén,
Mely szétveti aranyló
Szikráit könnyedén
S fű és virág között remeg a szende fény;

Mint rózsza, mely a lombba
Édes-nyugodtan él,
S egyszerre letarolja
A forró déli szél
És illatától a vad rabló elalél;

Szép a tavaszi zápor,
A kikeleti ág,
A langy eső zajától
Fölbredő virág,
De vidorabb, tisztább a te friss muzsikád:

Mondd el, madárka, lélek,
Mért ujjongsz annyiszor:
Boldogság nincs itt mélyebb,
A szerelem, a bor
Nem ad oly mély gyönyört, mint mi torkodba forr.

Ó lakodalmi kar-dal,
Éneklő diadal,
Ki is verseng e dallal,
Oly édes, fiatal,
Hiába itt a harc, meddő a viadal.

Micsoda ez az ihlet,
Mi adja ezt a színt?
A rét, a víz, a szirtek?
Milyen táj képe int?
Szeretsz-e? vagy sosem ismerted-e a kint?

Vad örömödbe lanyha
 Ábránd sosem vegyül,
 Se fáradtság unalma,
 Mely a lélekbe gyül;
 A tiszta szerelem nevet rád, szent kegyül.

Te tudva s öntudatlan
 Látod, hogy mit művel
 A halál s igazabban,
 Mint e sok porhüvely
 És mégis énekelsz, kristályos derüvel.

Mi ide-oda nézünk,
 Sírunk azért, mi nincs,
 Öszinte nevetésünk
 Sötét kapun kilincs,
 Fanyar méz a dalunk és fáj az is, mi kincs.

De ha itt sohse lenne
 Gőg, jaj, meg gyűlölet
 És nem könnyezne rendre
 Az ifjú és öreg,
 Akkor se érhetnők utól az örömed.

Szebb ez, miként a lázadt,
 Hullámzatos zene
 És mint a könyv, a lázak
 Tudásával tele,
 Te földet megvető, poéták mestere!

Tanítsd öröme félholt
 Szivem, vidám menád,
 Adj zengő, égi tébolyt
 És részeg citerát
 S rám úgy figyel a föld, mint mostan én reád.

AZ ÉJHEZ

Nyugat hullámán jőjj te nagy
 És csöndes Éj!
 Kelet barlangjain riadj,
 Hol a verőfényben kevély
 S bús álmokat szőtt a kezéd,
 Te kedves és te rettegett —
 Jőjj, ne henyélj!

Födjön csillaghímes, setét
 És bús talár!
 Vakítsd meg a Nappal szemét
 Hajaddal, csókold holtra már
 S illesse földünk megszokott
 Varázsló, mákonyos botod —
 Mindenki vár!

Hogy fölkeltem hajnalba ma,
 Kivántalak;
 Gözölt a kertek harmata,
 Virág, fa tikkadt lankatag

S hogy az alélt Nap fáradott,
Mint unt vendég csak várattott,
Kivántalak.

Halál bátyád lágyan sugott,
Mondd, kellek-é?
Álom, hártvás-szemű hugod
Úgy zümmögött, mint déli méh,
Dajkáljalak, maradjak itt —?
De szóltam én, hiába hítt,
Menj másfelé!

Jön a Halál, ha te elülsz,
Hamar, hamar —
Jön az Álom, ha elrepülsz;
Vigaszt csupán tőled akar
A szívem, édes-édes Éj —
Gyorsítsd a szárnyad, ne henyélj —
Ó jőjj hamar!

SÍRÓ DALOCSKA

Gyorsabban, mint az elfutó nyár,
Mint ifjúságunk, mely muló már,
Mint csókos éjszakánk, a sóvár,
Jöttél és mentél, vége van.
S én mint a föld az őszi sárba,
És mint az éj, álomra várva
És mint a szív, a bús, az árva,
Magam vagyok, magam, magam.

A fecske Nyarat újra látom,
A bagoly Éj ül majd az ágon,
De a vad hattyú, Ifjúságom,
Elszállt te véled, édesem.
Szívembe csak jajok teremnek,
Az éjet érzem végtelennek,
Zöld lombokat szegény telemnek
Nem lelhetek már sohasem.

A nászi ágyra liliom kell,
Matrónának szelíd szírom kell,
Holt lánynak rózsa, milliom kell,
De énnekem árvácska kell:
Ó jőjjetek és nem zokogva
Szórjátok eleven síromra,
Tekintsetek sötét soromra
S feledjete, barátok, el.

DAL — ANGLIA FÉRFIAIHOZ

I.

Angol férfiak, mért arattok,
Ha mindig a porban maradtok?
Mért szőssz, szegény, angol takács,
Ha a ruhád elhordja más?

II.

Mért hizlalod, véded, amíg van
Erő karodban, holtodiglan,
Ki szívja életed erét,
Komisz uradat — a herét?

III.

Angol Méhecskék, mért tinektek
Tőr, lánc, bilincs, miért siettek,
Hogy fulánktalan uratok
Uralkodhasson rajtatok?

IV.

Van, munkás, házad és szerelmed,
Kenyeredért nem kell perelned?
Akkor mi hát a díj, a bér,
A könnyedér, fájdalmadér?

V.

Te vetsz s vetésed más aratja;
Kincsed van s másnál a lakatja;
Szössz s jó ruhát csak úrfi hord,
Van kardod s elveszi a lord.

VI.

Vess — s légy ura az aratásnak;
Gyűjtsél — s ne engedj senki másnak!
Szójj — s jó ruhád oda ne add;
Kovácsolj kardot — s védj magad.

VII.

Lakásod nyirkos pince odva;
Urad fenn dőzsöl mosolyogva.
Láncot csináltál? Ez a cél,
Rád villog a kemény acél.

VIII.

Hiába munkád és sírásod,
Ásóddal ennen sírod ásod.
Csak szemfedőt szössz, bús fia
E földnek: sírod — Anglia!

FOHÁSZ A NYOMORHOZ

Ülj mellém! — ne légy komor,
Árny-ruhás, setét Nyomor:
Halk arám, félénk, mesés,
Gyászoló hölgy, szende és
Isteni Kétségbeesés.

Ülj mellém! — ne légy komor:
 Bár engem bú zsarnokol,
 Én vagyok vig társad, én.
 Ámde földön méla fém,
 Gyémántból bú-diadém.

Hogy ki vagy te, jól tudom,
 Bátya én s te a hugom;
 Szűk kamrába én velem
 Éldegéltél csöndesen
 S élni fogsz egy életen.

Amit járunk, zord az út,
 Édesítsük, jöjj a bűt,
 Hogyha a vágy haldokol,
 Csak szeress s vigaszt hozol,
 Mennyé válik a Pokol.

Ülj mellém! — de dőlj le már,
 Most kaszált, friss széna vár,
 Szöcske csirpel vidoran —
 És mint dallamos folyam,
 Bús időnk vígan rohan!

Fűzfa csókunk sátra lesz,
 Két karodból párna lesz,
 Illat és dal ránk lehel,
 Eltakar, mint lágy lepel
 És álomba renget el.

Jaj! hogy lüktet hús ered,
 Szived titkosan szeret.

*

Suttogsz, könnyed árja foly,
 És a szived zakatol.

Csókolj; — jaj, de hús e száj,
 Ölelésed is de fáj —
 A karod lágy és hideg;
 Hallom a könnyűidet,
 Mint fagyott ólom zizeg.

Nászi ágyba jól siess,
 Lenn a sírba oly kies:
 Éjbe búj a szenvedő,
 A felejtés szemfedő —
 Lágyan alszunk én meg ő.

Két karoddal most szoríts,
 Csókjaiddal most boríts;
 Míg e szörnyű, néma kéj
 El nem oszlik és a mély
 Álom átfog, a nagy éj.

Aztán hosszan álmodunk,
 Elfelejtve bús odunk;
 Nézz a boldogságra, föl,
 Bús, setét Nyomor, ki öl,
 Álmodj az élet felől.

Az árnyas komédián
Csak kacagj, csak légy vidám,
Holdsugáros árnyba kint
Fellegek csapatja int
És az eb reá csahint.

Az egész világ csupa
Zagyva árnyék-figura,
Mit egy játszó keze tol —
Tréfaság, mely összefoly.
Hol vagyok én? — És te hol?

JOHN KEATS

John Keats 1796 október 29-én született. Orvosi pályára készült, sebész-orvos volt, de nem sokáig folytatott orvosi gyakorlatot. 1817-ben jelent meg ifjúkori költeménye (Endymion), 1818-ban egy másik kötet (Hyperion). Ezekben a könyvekben már érezni egyéniségét. A tárgyak idegenek és régiek, de a költő, aki az idegen és régi tárgyakon át beszél, izig-vérig modern. Keats kortársa Shelleynek. De Keats föltétlenebb költő, egészszebb lírikus, mint Shelley. A Szép a főcélja, az Ember a főtárgya, lírájának egy igazi ihletője van: Önmaga. Sokkal közelebb volt hozzá a francia forradalom, hogy ezt be merte volna vallani, álarcot öltött, görög és középkori tárgyakhoz fordult, hogy önmagával és ne a kor kérdéseivel foglalkozzon. A mai ember azonban egyre szívesebben olvassa. Kis lírai versei az új költészet kincsei. Verseiben gyengédség, preraphaelita törekenység, nemes és tiszta líra van. Keats egész életében betegeskedett. Tüdővérsze miatt délszakra kellett mennie, Rómába és ott is halt meg, 1821 február 27-én, nagyon fiatalon, huszonnégy éves korában.

MUNKÁI. The poems of John Keats (London, J. M. Dent).
Fordítói: B a b i t s Mihály, H e g e d ű s István, T ó t h Árpád.

AZ ÁLOMHOZ

Ó, csöndes éjjel enyhe balzsama!
 Lágy ujjaiddal érints könnyörülve
 S fénytől futó, éjimádó szemünkre
 Boruljon a felejtő éjszaka;

Ó, édes Álom! hogyha akarod,
 Törd meg dalom most s fogd le gyenge pillám,
 Vagy várd meg a záró áment, amíg rám
 A mákonyos ágy suttog altatót;

De óvj s erősíts, mert a vánkoson
 A sírba szállt nap árnya átson;
 Úzd el szobámból a búsarcú gondot,

Mert éjjel áskál, mint sunyi vakondok;
 Csukd el a lelkem ékszerét vigyázva
 S fordítsd meg kulcsod az olajos zárba.

KÖD MULTÁN

Ha nem sír a köd már a sík körül
 És eltűnik a tél haragja végül,
 Jön egy nap Délről és a beteg égrül
 Minden picinyke foltot letörül.

A zord idő engesztelően nevet,
 A Május majd általveszi örökjét
 S úgy legyezi pillámkat a hűvösség,
 Mint a rózsát az enyelgő permeteg.

És álmok intenek — egy szebb valóság —
 Éró gyümölcsök — bimbók, gyenge rózsák —
 Egy alvó gyermek halk lehellete —

A homokórán andalgó zene —
 Sappho bús bája — ábránd, béke, hála —
 Ligeti csermely — s egy költő halála.

CSITT, CSITT!

Csitt, csitt! Csöndbe tipegi, kedvesem az éjben!
 Alszik az egész ház, de leleskedik rád,
 Édes Izabellám, a kopasz féltékeny,
 Hiába is húztad fejére a sipkát —
 Hiába siklasz úgy, mint hajnali tündér,
 Mely táncol a habon, ezüst vízgyűrűknél.
 Csitt, csitt! Félve emeld könnyű lábaidat!
 Egy nesz, vagy annyi se s a kopasz fölriad.

A levél se rezzen, a patak se csobban —
 Csönd van, lecsukódik az éj álmos szeme,
 Cserebogár dünyög, hallgatja álomban,
 Halálra bővölve, halk éjjeli zene.

Az örökdő hold is eltűn szemem elül,
Gúnyból-e, jóságból, felhőbe menekül,
Nincs fáklya az éjbe, messze tűz se remeg,
Édes Izabellám, csak ajkad és szemed.

Nyisd ki a kilincset! de az égre — halkan!
Meghalunk mindketten, ha megcsörrenik csak.
Végre! — s most ajkadat virágos ágyadban —
Aludjon az öreg, szikrázzon a csillag,
Mi rólunk álmodik a szunnyadó rózsza,
Tűzünktől bimbózik első kakasszóra.
Tojást költ a galamb, dala ideröppen,
Míg csókolom ajkad vacogó gyönyörben.

ALFRED TENNYSON

Alfred Tennyson 1809 augusztus 9-én született Somberyben (Lincolnshire). Az apja pap. Cambridgeben tanul. Első verseit 1830-ban tette közzé, de bírálói megtagadtak tőle minden tehetséget, írásait hidegnek, fásnak tartották. Második kötete is hasonló fogadtatásban részesült. Igazi sikerét a „May Queen“, „Locksley Hall“, „In memoriam“ című kötetével érte el. Azóta folyton nőtt hírneve, olvasottsága, népszerűsége. Viktória királynő udvari költője lett: poeta laureatus, minden költő fejedelme. Késő öregkorában is igen termékeny volt. Mikor 1892 október 6-án meghalt, nemzeti nagyságként temették el.

Tennyson idilli költő. Látóköre polgári. A polgárságnak való idilleket fest, versekben. Egybegyűjti az Arthur-monda körébe tartozó adatokat és egy nagy versbe foglalja. Költészetének forrása nem annyira benne, mint a külső világban van. Szempontja nem magas, de bensőséges és meleg, érdeklődése nemes és mély. Különösen érdekesekek azok a kisebb versei, melyekben az érzést a metafizikával hangolja össze.

MUNKÁI. The poetical works of Alfred Tennyson (Tauchnitz).

IRODALOM. Ignotus: Tennyson (Kisérletek. A Nyugat kiadása), Szász Károly: Tennyson (Budapesti Szemle 1859, 1865), Haraszti Zoltán: Tennyson (Budapesti Szemle 1889), Rózsza Dezső: Tennyson és Browning (Ország-Világ 1908), Yolland Artúr: Tennyson Alfréd (Budapesti Szemle 1912).

Tennysontól sok vers jelent meg magyarul. Többek között a következő kötetekben: Szász Károly kisebb műfordításai,

Jánosi Gusztáv: Angol, francia és olasz költőkből, Radó Antal: Idegen költők albuma, Csukássy József: Költői beszélgetések, Babits Mihály: Pávatollak, Berkeley György, Hegedüs István, Kiss Arnold, Szigethy Edit szintén fordítottak tőle.

AZ ELHAGYOTT HÁZ

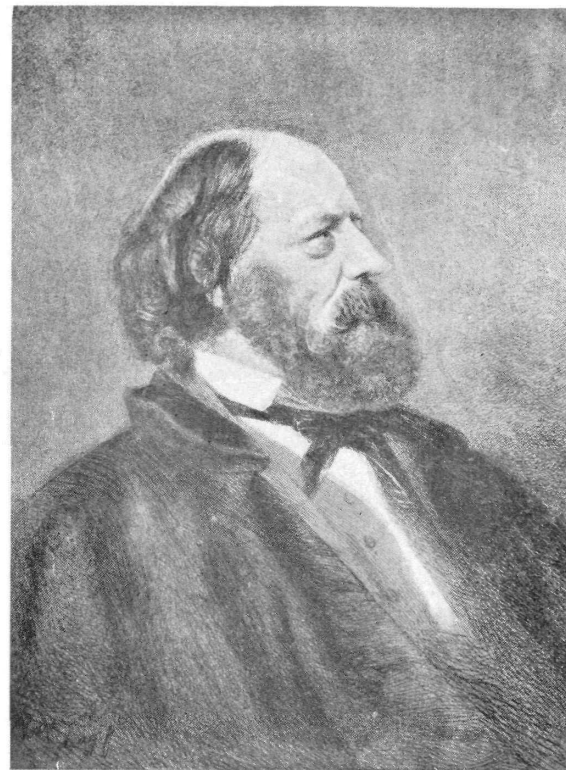
Elment a Gondolat és az Élet
Egymásután,
És ablakot, kaput tártan hagytak tunyán:
E rossz lakók, e vad legények!

Minden sötét most, mint az éj:
Az ablakoknak árnya mély;
Nem verdesi zaj a kaput,
Halott az ajtó és az út.

Jól zárj be ajtót, ablakot,
Máskép az ablakon szemedbe les még
A meztelenség és kopár üresség;
A puszta ház oly elhagyott.

Távozz: a szó hiába lázad,
A vidításnak nincs helye.
Agyagból építették ezt a házat,
Most csendbe hull a földre le.

Távozz: a Gondolat s az Élet
Itt többé nem tanyáz;
Egy távoli városba tértek —

ALFRED TENNYSON

Ott élnek mostan messze, künt —
 Ott vár rájuk egy örök, tiszta ház.
 Mert nem lehetnek, jaj, mindég velünk!

DE PROFUNDIS

— KÖSZÖNTŐK EGY GYERMEK ELÉ —

I.

Föl hát a mélyből, kelj, fiam a mélyből,
 Hol minden, ami várt a létre s volt,
 Örvénybe forgott milliók előtt
 A termelő fény zordon hajnalában —
 Föl hát a mélyből, kelj, fiam a mélyből,
 E változó föld vastörvénye által,
 A buzduló élet minden szakán,
 A születés sötét kilenc haván át
 Jőjj ez utolsó hold-hóval — min immár
 A föld sugára ég — jőjj jó fiú;
 Miénk; vonásra, testre szép baba,
 Tökéletes. nagyembert sejtető.
 Kinek az arca az övé s enyém is
 Egymásba forrva, mint egykor szerelmünk;
 Élj s boldogulj mindig saját erőddel,
 Szolgáld híven az emberi nemet,
 Hogy úgy megáldjanak mind, amint mi,
 Te az éjből kacagva feltörő;
 S amerre majd egykor előre törsz,

A sors-utad legyen jól alapozva,
Ifjúkorod kalandos, könnyű röpte
Legyen szilaj; mint férfi füss erősen;
Végtére lágy ívekbe, szép eséssel
Nyugodt mezőkön, mint tűnő erő —
Essél a mélybe, ahová megyünk mind.

II.

Föl hát a mélyből, kelj, fiam a mélyből,
Az éjből, ahol kezdődik világunk,
Hol hatva munkál az Úr Szelleme —
Föl hát a mélyből, kelj, fiam a mélyből,
Az igazi világból, hol szemünk lát
S melynek a föld csak partja, kikötője —
Serkenj a mélyből, Szellem, kelj a mélyből,
Hisz e kilencedik hóval, mi fényt ad,
Végtére megjössz édes, kis fiú.

III.

Mivel a másvilágon szólt az Úr
„Teremtsünk embert“ s így azt, aki az lesz,
Ki a szívünknek éji sejtelem,
E napsugáros-árnyas partra üzte,
Hogy emberré legyen. Ó, tiszta Szellem,
Árnyadba s húsruhádba elvesző,
Te lárva és köd — vársz, hogy megszüless,
Hogy majd ezer titok közé vetess ki,
Hogy eljőjj a föld százezer bajába,
A véges-végtelen Térbe s Időbe —

Húsunk s a végtelen Egy fantoma,
Ki alkotá talányos Enmagad
Az ő teljes, dicső Világ-Magából: — —
Élj! és a mag, a héj, szőlő s babér közt
Válassz, mi kell neked; s távozz el innen
Egy életen át, halálból halálba
S találd meg Őt, ki alkotá — de nem
Az Anyagot, a véges-végtelent, —
De azt a nagy csodát, hogy itt te vagy te,
S uralkodol en-tetteden s a földön.

IN MEMORIAM

Nyugodt a reggel, semmi zaj,
Nyugodtabb búhoz illene,
Hervadt lombból a gesztenye
Hull-hull és koppan a talaj.

Nyugodt, mély béke, vár a föld,
A harmatos rekettye-ág,
Ökörnyál száll az égen át,
S ezüstbe játszó szála zöld.

Nyugodt, csöndes sík, egyedül,
És őszi kert, a fásoron
Népes major, távol torony
A nagy tengerrel elegyül.

Nyugodt mély béke odafönt,
 Hulló, pirosuló levelek,
 S szívembe, jaj-jaj, csönd remeg,
 Kétségbeejtő, néma csönd.

MINDEN MEGHAL

A kék patak árja zenélve cseveg,
 A nap csodaszép;
 Suttognak a tájon a déli szelek
 És lángol az ég.
 Csak úszik a felleg, a gyapjú-fodor,
 A májusi reggel örömbé sodor,
 Az arcod is ég.
 De minden véget ér,
 Nem csörgedez az ér,
 A szél susogni nem jó,
 Nem imbolyog a felhő,
 A szív többet nem üt,
 Halál les mindenütt.
 Mert minden meghal itt,
 A semmi ránk havaz,
 Elhervad a csalit.
 Jaj, bús panasz!

Ajtóba vár a vad halál.
 Nézd! a barátod, bár marasztald,
 Elhagyja a pohárt, az asztalt,
 Egy semmi jel — és menni kell.

A földbe majd letesznek egyszer
 És mélyen a mélyébe fekszel.
 A víg kacaj már tompa jaj.
 Nem zeng madárdal,
 A lombon által.
 Szellő se fú.
 Jaj, iszonyú!

Hald! a halál karjába hív
 S amíg szólok, eláll a szív.
 Az álkapcád konyán lehull,
 Orcád pirossa elfakul,
 Kár benne bíznod, ernyed izmod,
 Forró véredbe jég vegyül,
 Látó szemedre éjjel ül,
 Kilencszer csendül a lélekharang:
 Vidám fiúk, ott pihenünk alant!

A vén világ,
 Mint pici ág,
 Úgy született,
 Ti emberek.
 A földnek meg kell hálnia.
 Hát tomboljon a déli szél
 S kék víz a partok szélénél:
 Mivel a vén föld bús fia
 Nem látja többé,
 Elmúl örökké.
 Minden, mi van, az született.
 És nem tér vissza, ami él,
 Meg kell, jaj, meg kell hálnia.

ROBERT BROWNING

Robert Browning 1812 május 7-én született Cambewellben. Felesége, Browning Elisabeth Barrett, Anglia egyik legnagyobb költőnője. Viktória királyné korában élt: kortársa Shelley-nek és Keats-nek. Mint társai, ő is sokat utazott Olaszországban. Velencében halt meg 1889 december 12-én.

Robert Browning költészete „homály”-áról híres. Zsúfolt, teli, gazdag ez a költészet, a homály alatt azonban túlság, erő lappang. A Browning-társaság a versei magyarázásával foglalkozik.

Igen sok epikus verset, hosszú bölcséleti költeményt írt. Vallásos és titokzatos hajlandóságából származik egyik legsebb verse: „Christmast Eve and Easter Day”.

MUNKÁI. Bells and Pomegranates (1841), Dramatic Romances and Lyrics (1845), The poetical works of Robert Browning (1872 Tauchnitz).

IRODALOM. Browningról és a feleségéről Kégl Sándor írt tanulmányt: A két Browning (Budapesti Szemle 1907 aug.), Lukács György: Angol lírikusok drámái (Szinjáték 1910. II.), Rózsa Dezső: Tennyson és Browning (Ország-Világ 1908).

Verseiből fordított: Babits Mihály (Pávatollak), Radó Antal (Idegen költők albuma), Reichardt Piroska, Sik Endre (Élet), Tóth Árpád (Nyugat).

ÉJJELI TALÁLKOZÓ

I.

Most szürke víz, fekete táj;
Pufók, sárgás félhold alatt;
Riad a hab, a könnyű, fürge,
Fel-felszökik tüzes gyűrűkbe,
Aztán hajómat, a hajléktalant
Fövény köti, az este fáj.

II.

Langyos vízszag és enyhe csönd.
Távol mezőn int egy tanya:
Kopogás, karc, a gyufa sercen,
Kék villanás a másik percben.
A félelemtől, lágy meleg szava,
És végre két szív összedöng.

ALGERNON CHARLES SWINBURNE

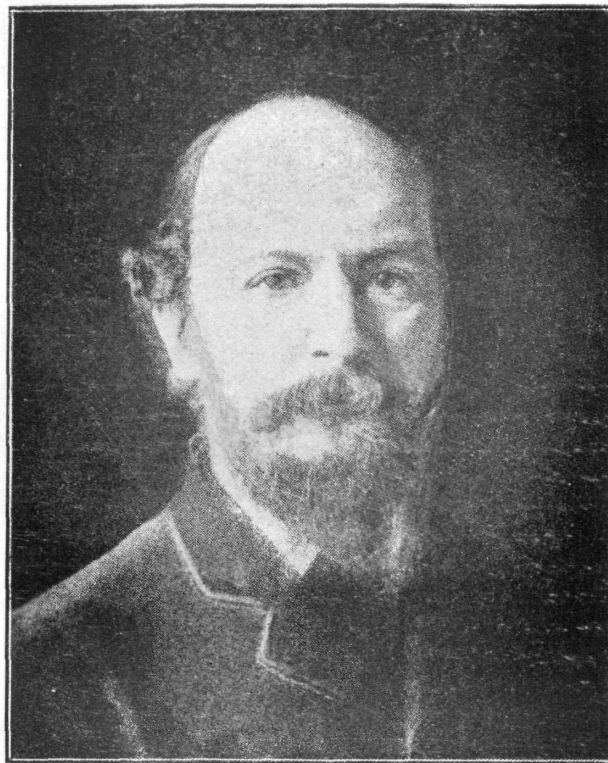
Algernon Charles Swinburne Holmwoodban született 1837 április 5-én. Anyja, egy művelt, finomlelkű firenzei asszony nevelte. Döntő jelentőségű volt életére és költészetére, hogy az oxfordi egyetemen megismerkedett Burne Jones-szel, Rosetti-vel, Morris-szel, Watts-szel, a prerafaelitákkal. Később hosszabb olasz útra indult. Itt alakult ki teljesen az egyénisége, neoromanticizmusa, az antik élet iránt való mélységes rajongása.

Első verskötetének (Poems and ballads 1860) megjelenése forradalmat keltett az új angol irodalomban. Egy merész, egész, új költő jelentkezett, aki Baudelaire-t testvérének nevezte, a szavaknak új muzsikát, a gondolatoknak, érzéseknek új értékjelzetet adott. Addig nem is sejtették, hogy az angol nyelv alkalmas ily puha árnyalatok, ily buja és gazdag érzésvilág kifejezésére. Swinburne azóta költői trónuson ült. A Nobel-díj nyertese. 1909-ben meghalt.

MUNKÁI. Poems and Ballads (1866); A song of Italy (1867). Siena (1868), Ode on the proclamation of the French Republic Song before sunrise (1871), Poems and Ballads (II., III. 1878, 1889), Grace Darling (1893), Astrophel and other poems (1894), Atalanta in Calydon and lyrical poems (1901 Tauchnitz).

IRODALOM. Kosztolányi Dezső: Swinburne (Nyugat). Babits Mihály: Swinburne (Nyugat 1909 február 1), Lukács György: Angol lírikusok drámái (Szinjáték 1910), Yoland and Artúr: Swinburne (Népnevelés 1911).

Versfordítói: Babits Mihály, Hegedüs István, Kállay Miklós, Sik Endre, Zoltán Vilmos.

ALGERNON CHARLES SWINBURNE

ÁLMATLAN SZERELEM

Gyötrött fejét a Szerelem
Nyugtatta rózsalevelen
És szeme könnytől volt piros
És sápadt ajka vértelen.

És jött a bű, a baj, a gond,
Megálltak, ahol ágya volt.
De tűnt az éj, de szállt az éj
S rózsák rakták ki a vadont.

És az Öröm fényárba jött
És a száján csókolta őt
És a virrasztók vén hada
Eltűnt ágyától, mint a köd

És ajka égett, mint a vér
És szeme vágyott a napér:
Éjjel sírunk, de a Gyönyör
Hajnalra újra visszatér.

KOSSUTH LAJOSNAK

(1877.)

Apáink szemefénye is azóta.
 Esthajnali jó csillagunk! neved —
 Mely délbe láng volt nagy idők felett,
 Hogy harminc év előtt állott a próba

S orkánosan rázkódott Európa
 Villámba, szélbe — még ma is nevet
 S új korban új kor hirdetője lett.
 De nem a multért dicsérünk, hunyóba,

Kossuth, ki szívünknek, mint Landor áldott,
 Hanem mivel a hangod most kiáltott,
Az Isten trombitája, és a rossznak

Most törsz neki villámszóró kezeddél
 S kardoddal, melynek éle nem vezett el,
 Most vágsz oda a zsarnoki orosznak.

AVE ATQUE VALE

(CHARLES BAUDELAIRE EMLÉKEZETÉRE)

Nous devons pourtant lui porter quelques fleurs ;
 Les morts, les pauvres morts, ont de grandes douleurs,
 Et quand Octobre souffle, émondeur des vieux arbres,
 Son vent mélancholique à l'entour de leurs marbres.
 Certes, ils doivent trouver les vivants bien ingrats.
 Les Fleurs du Mal.

I.

Rózsát, rutát, vagy tán borostyánt hintsek
 Testvérem, a te hült porodra most?
 Vagy vízililiomot, harmatost,
 Sóskát, vagy bakszakállt, paraszti kincset,
 Mi álmos nyáron az erdőbe nő,
 Ha mint a hó hull halkan az eső?
 Vagy forró, sápadt, nagy rózsákat várnál,
 Melyeknek láz pörzsölte ajakát
 És keserű nyár füllesztette át
 S te néked kedvesebbek a gyopárnál,
 Mit nem tiport a láb?

II.

Mert mindig roppant egekért zokogtál
 S szeretted a lankadva-glóriást;
 Hallottad a tengert, az óriást
 Zajongni a leszboszi partfokoknál,

És a kopár vizet, mely egyre sír,
 Nem tudva, hol van az a messze sír,
 Amelybe nyugszik a daloknak anyja.
 Meddő, fanyar hullámok görgenek,
 Meddön a meddő költőnő felett,
 Csak hányja őt a tenger zöld aranyja
 És a vak istenek.

III.

Te láttad, testvér, énekelve, fájón,
 A titkot, bút, mit nem lát senkise:
 Vad vágyakat gyulladni sebtibe,
 Kecsés bimbót, madár-nem-látta tájon
 És levelén a mérges harapást;
 Bő esztendőkre gazdag aratást,
 A tikkatag gyönyört, a szörnyeteg bünt;
 Lidércnyomást, amelytől hallgatag
 Csorran ki zárt szemem a könnypatak;
 Árnnyal fődözve láttad a mi lelkünk,
 Hogy vet és hogy arat.

IV.

Ó álmatlan szív, lélek, sohse alvó.
 Nem élni már, aludni vitt a vágy,
 Csak béke kellett néked és csak ágy!
 Most nyugtat a halálos, éji tarló,

Tested, lelked pihenhet szertelen,
 Ugy-e jó ott, ahol nincs szerelem,
 Nincs töre és fulánkja a gyönyörnek,
 S zárt ajka közt nincs tajték és hinár?
 Jó, ugy-e, hogy a hús, csont, a sivár,
 Széthullanak, többé sohse gyötörnek
 És tudsz aludni már?

V.

Beteljesült; a vég és kezdet álma
 Egy már tenéked, aki végezett.
 Mit sohse fogtam, a te hús kezéd
 Gyümölcsöt nem szed, nem díszíti pálma,
 Se diadal, se munka, semmikor,
 Csak pár fenyőgaly, pár maréknyi por.
 Ó szem, te, melynek a fény sem beszélhet,
 A nap is néma s az éj fekete,
 Lány ujjja pilláját nem fogja le,
 Amelybe szikrát nem lobbant a lélek,
 Aludj, két bús szeme.

VI.

Most vége van, a vágynak végre vége,
 S álomnak, dálnak, csak én kérдем im,
 Pihensz-e már ama lány térdein,
 A sápadt óriáslány a tiéd-e,

Kit álmaidból vontál ide le,
 Beárnyal-e szép, rengeteg feje,
 A duzzatag, csodás, titáni emlő,
 Lankás, nagy teste s a szent kupola,
 Súlyos haja fullasztó sátora,
 Min az őserdő mélyein szülemelő
 Fuvallat leng tova?

VII.

Van mása ottan földi álmaidnak?
 Ó ritka rózsák bús kertésze, lenn
 Az éjbe mily rügy és virág terem?
 Milyen a jaj, a kéj, a szín, az illat,
 Az élet arra milyen zamatú?
 Gyümölcse vérszín, vagy mint a hamu?
 Fogan a mag, kisarjad-e az átok
 Ajult lapályán, melyet csak köd ér
 S a nap, hold, csillag hallgat a kövér,
 Vastag homályban? Nyílik a virág ott,
 És él-e a gyökér?

VIII.

Jaj, mindhiába száll dalom előre,
 Én édes költőm, megcsúfol a sors,
 Dalod sebesebb, lábad nyoma gyors
 S csak a halottak nyelvetlen, vak öre

Kacag felém, a titkos alvilág,
 Látom a fátyolos Proserpinát,
 Hallom a könnyek halk neszt az éjben,
 Miket elsírtak, kiknek szíve fáj,
 Halott sóhaját, mint visszafojt a száj —
 Virrasztó lelkem ezt leli a mélyben
 S ezt mondja csak e táj.

IX.

Nem ér el a szavaknak renyhe röpte
 És el nem ér a gondolat, ima.
 Most lég vagy és szél, úgy tudsz szállni ma,
 Miért követnének holdasan a ködbe?
 De jaj a vágy és jaj a képzelet
 Mint a lidércet kergető szelek,
 Csak űzik a halált, fanyar örömből.
 A láng nyomán nem leljük sohasem
 Csalárd egekbe bolygunk kétesen,
 És az alélt fül süketen csörömpöl,
 Vak és sötét a szem.

X.

Nem tégedet hívlak, de végtelenbe
 Kiáltó lelked, messze suhogó
 Nagy árnyadat, mert e papírcsomó
 Nagyon erős, a múlás véle gyenge

S lebirja az élet bús zsarnokát —
 Mik a gyászmúzsa leples csarnokát
 Özönlik el, a verseid, enyéme —
 Őket köszöntöm, illetem, fogom,
 Mint a kezed, testvéries jogon,
 Bár a fülemben a halotti ének
 Morajlik zokogón.

XI.

A siratók közt állok várva, halkkal,
 Mint régi gyászolók, mikor a hant
 Halomban áll, a máglya ég alatt
 És jönnek ők az italáldozattal,
 A holtat s isteneket tisztetem,
 Imáttalanul és dicsérettelen
 Kialtók a rejtélyes istenekhez,
 S jeges hazámban ami csak tenyész,
 Fűszerszám, kertek lágy gyümölcse, méz,
 Ide teszem s egy fürtöt, mint Oresztesz,
 Sírodra ejt e kéz.

XII.

Nem gyilkos ölt meg és nem női ármány
 S nem úgy heversz itt, mint Ő, a Király,
 Ki hadban állt Trója falainál,
 Nem enyhületből sírunk porod árnyán.

A mi könnyünk, ez az örök folyam,
 A könyved mossza lágyan-komolyan
 S mindétig él a szent költők iratja.
 És nem Oresztesz gyászol tégedet;
 A fő-fő Múzsák hozzák égetett
 Emlékurnáik s Istenünk siratja
 Szomorú végedet.

XIII.

Mert költőt ide nem küld ő ezernyit,
 A fény ura kiméli kincseit,
 Zenés, erős fia sok nincsen itt,
 Oly szív, amely nyit, ajak, amely enyhít,
 Ki forró-fényes dalt hoz és derűt.
 Bort ő adott tenéked, keserűt
 És ő nevelt fel keserű kenyéren.
 Az ő keze táplálta lelkedet,
 Babonás tüzed tőle lelkezett,
 És ő etette szivedet serényen,
 Ki éhséggel etet.

XIV.

Holtodba mostan csöndesen feléd dől
 A nap s dal istene, az ifjúság.
 Babérjai közt gyászos ciprus-ág,
 Hogy a porod megóvná a setétől.

Ő tudja, hogy ki vagy s kegyes szive
 Részvétesen ereszkedik ide,
 En-gyermekét gyászolja, az utolsót,
 Különös könnyel glóriázza át
 Naptalan szemed, daltól néma szád,
 Kincses fejed, mit elrabolt koporsód,
 S fényét bocsájtja rád.

XV.

És véle együtt sír a Léthe mellett
 A rossz utak sötétlő Vénusza,
 Megváltozottan, furcsa és kusza,
 S könnyel locsol két bús, borzongó mellet,
 A régi árnya, a torz örökös,
 Ki nem kacajos és nem görögös,
 A keserű, bujálkodó kísértet,
 A széphúsú, ledér, dalos kobold,
 Ki mindig a nyomodba bujdokolt
 És útvesztőkbe vitt és megkisértett,
 Felrázta a pokolt.

XVI.

És most ne hajtson galy s szava a lantnak,
 A kar ne hívja fényre lelkedet,
 Mely édes éjtől, parfümtől beteg,
 Kopár szived s kezed, amely lelankadt.

Itt nincs segítség; lelkünk zavarát
 Nem rontom és javítom; ó barát,
 Nem fényezem a sírt s az életet sem.
 Csak vadrepkényt és vadrózsát fonok
 És vad igéket, víni a konok
 Halállal és koszorúval övedzem
 Nem látható prod.

XVII.

Aludj; s bocsáss meg, ha rossz volt az élet,
 Ha jó, köszönj; oly édes a közöny
 És boldog az, ki megbocsát s köszön
 Elhagyván a kertet, e bús-sötétet,
 Hol tar csokorba fontad az avított
 Árny és titok beteg virágait,
 A bűn zöld bimbaját s a szürke seprűt,
 A szirmot, amely mérges vérbe fult,
 A férges szenvedélyt, mely elvadult.
 Ugy-e ott is e titkokat keressük,
 És felújul a mult?

XVIII.

Neked adom, testvér, barát, egyetlen,
 Ezt a koszorút és isten veled.
 Hűs, téli illat és gyér levelek,
 Hideg a föld, szülőanyánk kegyetlen,

Niobe méhe nem oly fekete,
 S fagyos a sírunk öblös ürege.
 De érd be ezzel, befejezted, ó jaj,
 Az életed akármiként zavart,
 Te már nem hallasz soha zivatart,
 Neked a fürgeteg is néma sóhaj,
 S a víz áll, mint a part.

OSCAR WILDE

Oscar Wilde 1856 október 10-én született Dublinban. Az ősei régi ir nemesek. Egyetemi tanulmányait Oxfordban végezte, a Magdalen-kollégiumban. 1876-ban feltűnt a „Ravenna“ című költeményével. 1879-ben Londonba ment. Itt versei nagy zajt vertek. Az ósdi bírálók támadták a merészségét, a puritánok a keresettségét, a fiatalok pedig benne látták a legnagyobb angol költőt, a jövő költőjét. 1881-ben Amerikába utazik. Hazajövet, drámáival, könyveivel tündöklő sikereket arat, a társaság bálványa lesz, az „élet hercege“. Váltakozva él Londonban és Párizsban. 1895-ben elítélik két évi fegyházra. A börtönben Krisztusról elmélkedik, a bibliát olvassa, görögül megtér. Mikor letelik büntetése, betegesen, meghízva, összetörtén járkál Párizsban. Sebastian Melmoth nevet veszi fel. Félévvel a börtönből való kiszabadulása után megírja „A readingi fegyház balladáját“, melynek megjelenése irodalmi világ-meglepetés. Röviddel a halála előtt megvalósítja régi akarátát, a protestáns hitről áttér a katolikus hitre. 1900 november 30-án egy párizsi szállóban meghal.

Oscar Wilde versei nem teljesen képviselik egyéniségét. Tündöklők, finomak, főúri csecsebecsék ezek a versek, melyeket egy ötvösművész csiszolt. Milton erősen hat rá. Csak néha adja át magát egészen a versnek. Ilyenkor azonban ugyanaz a megdöbbentő művész, ugyanaz a költő, akit drámáiból és tanulmányaiból ismerünk.

MUNKÁI. A versei 1881-ben jelentek meg az Egyesült-Államokban, 1882-ben pedig újra nyomták a könyvét: „The poems of Oscar Wilde“.

IRODALOM. Rozsnyay Kálmán: Két halott (Uj Idők 1900), C. C. (Jövendő 1901), Szini Gyula: Oscar Wilde (Magyar Géniusz 1902 augusztus 20), Szilágyi Géza: Wilde Oszkár (Magyar Géniusz 1903), Halasi Andor: Wilde Oszkár: De profundis (Budapesti Napló 1906), Zsoldos Benő: Angol írók — angol művészek (Jövendő 1906 január 1), Ignotus: Oscar Wilde (Kísérletek, a Nyugat kiadása), Szász Zoltán: Wilde Oszkár (Nyugat 1908 július 1), Sidney Carton: Wilde Oszkár utolsó évei, Hangay Sándor: Wilde Oszkár mint költő (Alkotmány 1909, 305. sz.), Halmi Bódog: Wilde Oszkár alkonya (1911), Rozsnyay Kálmán: Jegyzetek Oscar Wilderől (Tevan 1911), Cserna Andor könyve: Wilde-breviárium (1921).

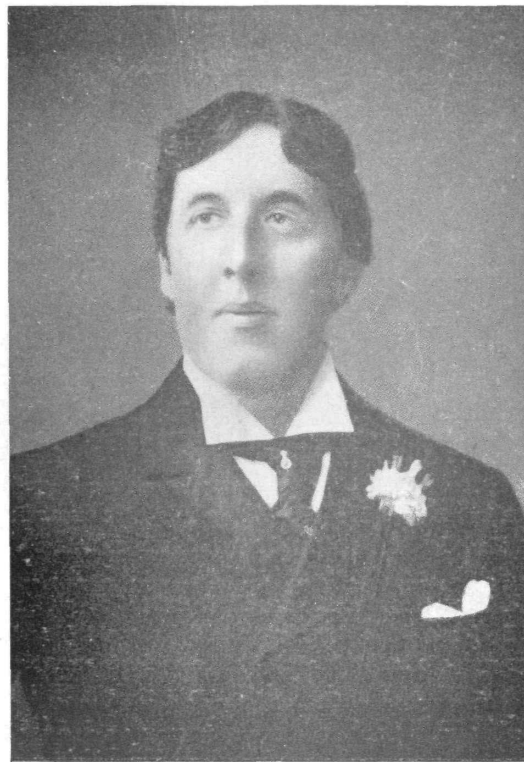
Megemlítjük még Szini Gyulának azt a cikkét, amelyet a „Salome“ fordítása elé írt (Magyar Könyvtár) és Radó Antal bevezető tanulmányát „A readingi feyház balladája“ előtt (Magyar Könyvtár). Ezenkívül a napilapokban sok cikk jelent még meg mind Wilde életéről, mind egyes munkáiról és művészetéről.

Verseit is sűrűn fordítják magyarra. „A readingi feyház balladája“-nak öt fordítója van: Jank (1908), Kún József (A Hét), Radó Antal (Magyar Könyvtár), Szebenyei József (Renaissance), Babits Mihály: Wilde Oszkár verseiből (Modern Könyvtár), Tóth Árpád (Nyugat). Babits Mihály lefordította a „Charmides“ című költeményét (Pávatollak). Abádi Imre, Drozdy Győző, Hangay Sándor, Juhász Árpád, Karafiáth Jenő, Rózsa Ferenc, Thaly Loránt, Zsoldos Benő több versét ültette át magyarra.

CHANSON

Aranygyűrű, fehér galamb,
Ez illik néked, életem.
Ó mért szeretsz boldogtalant?
Kenderkötél való nekem.

Tiéd a kertek mosolya,
Élefantcsontház, rózsaágy,

OSCAR WILDE

Enyém egy szűk-szűk nyoszolya,
Fehér bürökvirág s a vágy.

Mirfust és jázmint te neked
A lázas vörös rózsza ring.
Én árva ciprust szeretek
S testvérem a bús rozsmaring.

Neked milliom szerető,
A sírok kövér füve zöld.
Nekem lilium, temető
És három ölnyi föld...

A KEDVESNEK EZT MONDOM

A vad világban nem volt semmi korlát,
Mindent kivettünk, ami drága, jó —
Most lebocsátjuk a csüggedt vitorlát,
Kifosztva áll a megrakott hajó.

Korán lehervadt orcáim bíborja,
Sós könnyeimbe fulladt az öröm,
A Bánat ajkam pirosát lelopja,
Átok emeli fel ágy-függönyöm.

De ami nekem élet s éjek-éje,
Neked fuvolahang, pár enyhe szín.
A dörgedelmes óceán zenéje,
Mely visszhangzik a kagyló mélyein.

AMERIKAI KÉPEK

A KERT

A liliomok szórják dús aranyjuk,
Hull száraikról a hervadt kehely,
S ahol a bükk mered az égre fel,
Egy elmaradt, szomorú vadgalamb bűg.

A napraforgón halványul a pompa,
Tányérja száraz lett és fekete,
Beszél a kertben a szél éneke
S zizegve zúg a holt levél-csomókba.

A bús fagyal sápadt, tejszínű szirma
Havas pihékbe kezd szállongani
S mint vérszínű selyemnek rongyai,
Haldoklanak a rózsák elvirítva.

LA MER

A téli ég fehér ködén
Bámul a hold a vízre le,
Mint bős oroszlán vad szeme,
Körötte mocskos-rőt sörény.

Keréknél a hajós tanyáz,
Egy árny az árnyban és kutat,
Ugrálnak az acélrudak,
Zörög a gép, lenn dörg a ház.

A vad vihar a vízbe kint
Nyomát otthagya a habon,
S a sárga tajték hallgatón,
Mint omló-bomló csipke ring.

LA FUITE DE LA LUNE

Úgy érzed, itten béke van,
Csak béke, álom, nyugalom,
Hol árnyék ül az utakon
És az árnyéknak vége van.

De most egy éles hang jajong,
Kiált egy árva, bús haris,
Távol a párja hallja is,
És válaszol neki a domb.

A hold ijedve fut tovább,
Sarlója száll a hang elül,
A barlangjába menekül,
Fölkapva sárga fátyolát.

IMPRESSION DU MATIN

A kékes-arany éji Themze
Bús szürke leplét veszi fel:
Okker-sárga szénát cipel
Egy bárka: hűsen permetez le

A sárga köd a hidak ormán,
 A ház árny-rajza szétfolyó,
 Úgy leng, mint egy szappangolyó,
 Szent Pál kupolája mogorván.

Már az élet zaja rikoltoz;
 Rázkódnak a parasztkocsik:
 Egy kis madárka dalol itt
 A napban és fényt és mosolyt hoz.

És míg a napsugár cikáz ránk,
 Egy sápadt nő bujik elő,
 Az ajka láng, a szive kő,
 Fakó haján remeg a gázláng.

LE REVEILLON

Vörös az égen a szegély,
 Fut a köd és a párafátyol,
 Mint fehér hölgy patyolatágyból,
 A reg a vízből égre kél.

Borzonganak az ércnyilak
 Az éjszakának kúsa tollán
 S a sárga hullám szertefolyván
 A tornyon, a falon kihat

És árad-ömlik hangtalan
 Egy bús madár száll félig-ébren,
 A gesztenyefa ing a fényben
 És minden gallya sárarany.

LORD ALFRED DOUGLAS

Lord Alfred Douglas (of Haunich) 1870-ben született az apja ősi birtokán (Kinmount House, Annan, worth Britannia). Apja marquess of Queensberry, anyja Sybil Montgomery. Iskoláját Etonban végezte, később az oxfordi Magdalen-kollégiumba iratkozott be. Itt egy rövidéletű lapot szerkesztett, a „Chaméleon“-t. Életéről, Wilde Oszkárhoz való barátságáról „Wilde Oszkár és én“ című hetvenkedő könyvében (Kultura kiadása) számol be. Utóbb nagy feltűnést keltettek pörei.

IRODALOM. Szilágyi Géza „Wilde Oszkár pöre“ címen hosszabb cikkben foglalkozik vele (Az Újság 1913).

Költeményei 1896-ban Párizsban jelentek meg „Poèmes“ címen. Douglas fordította angolra Wilde Oszkár „Salome“-ját, mely először francia nyelven jelent meg. Ma birtokán visszavonultan él.

A SZFINKSZ

A Nilust nézem; égő vérbe dül
A néma nap, az ég nyugati alját
Búsan szegi be éjfelete skarlát;
A vízen egy nagy, bús madár repül.

Rózsás a part. Az égnek arca fent
Már rozsdazöld, alvó hajók alattam;

Se hang, se szélzaj, minden mozdulatlan,
A homokon halotti, tompa csend.

A pálma ormán rémlik már a gúla
S bár sejti csak még kémlelő szemem,
Úgy érzem, a fővényen messze nyúlva

Pihen a köszörny s a szivemre dől le;
Aztán előkúszik a Félelem,
S suttogva rémít a halk, síri csöndbe.

AZ ÉJ A KERTBE MEGY

A piros rózsza, a fehér
Lehajtja csüggedt, álmodó fejét,
Az úrasszony Éj már a kertbe ér,
Csak a virág hallhatja, merre lép.

Egész nap hívta őt a sok madár
Csattogva és ezüstösen,
Most hallgat ajkuk, az Éj lopva jár,
Testén sötét köpeny.

Rigó dalol és a dala fohász,
„Az Éj, az Éj suhan ide.“
Az ujja már a záron kotorász,
Nem zümmög a kis méhike.

Nem látni arcát, már is messze tünt,
 A fehér és piros kerten tova.
 De hol a fű s a százszorszép lecsüing,
 Ott megmaradt a lábnyma.

Sötét köpenye surran szeliden,
 Amint a fű hegyéhez ér.
 A piros rózsza lassan elpihen
 És álmodik fehérén a fehér.

AZ ÉJ KIJŐ A KERTBŐL

Az éjjel tiszta levegőjén
 Nagyhirtelen egy hang rikolt.
 Mi ez? Talán a távoli verőfény?
 Remeg az ég. Ki volt?
 Egy kis madárkát megcsapott a hajnal hűs lehellete,
 Érezte, száll az éjjel;
 (Szűz harmatot öntött a gyep zöld bársonyára széjjel
 S nedves lett a hosszú fű és a lóhere),
 Mostan fehér lábával, meztelen,
 Merengve, csendesen mén,
 Szökik a kertekből, az utakra csap
 S a sárga búzaföldek végtelenjén
 Magához öleli a nap.
 S Kelet hatalmas, nagy kapuibul
 A lánghajú ifjú előpirul,

Otthagynva megrakott, dús asztalát,
 Érces lármával zúg alább;
 Lova patája csattog,
 Dübögnek az arany sikátorok,
 Szekere lángokat fog,
 A föld alatta ingva tántorog,
 Zajongva száll a sok boldog nap-angyal,
 És mind ujjonganak.
 Az ébredő föld is kiált derűs robajjal:
 „Hozsanna, itt a nap! A nap.“

MILTON-PARÓDIA WILDE OSZKÁRNAK

Habár a Hír, e zengő rézharang,
 Nem is kongatja a nevedet, Oszkár
 És nem tiéd a fény, a taps, a rang
 S az életed szeléd mesgyén poroszkál,

Színleg kicsinyke, ám az Úr alatt
 Szivekben olvas és igazat oszt már
 Roppant kezével s látja az aranyt,
 A lelkedet, mely bátrabb a gonosznál.

Tehát ne csüggedj, ha sötét a sors,
 Járij más úton, mint a tömeg, a korcs,
 A jó szív több, mint a babérok bokra,

A tisztes élet trónokat emel,
Miket az Orkán nem söpörhet el.
És az Erény kacag a dús romokra.

A HALOTT KÖLTŐ

Ő róla álmodtam mult éjjelen,
Bús arca felderült és tűzben égett,
S zenés aranybeszéde újra szép lett,
Mint egykoron és aztán én velem

Osztotta meg, mi emlék, sejtelem,
Lebirta a halált és semmiséget,
A bűvös föld versengett vágya végett,
És a világ csodás volt, végtelen.

Aztán zokogtam egy zárt rács előtt,
Siratva vesztett ígéit a multnak,
Az elfeledt titkot, a lelket, őt,

A sok dalos madarat, mit leszúrtak,
Holt szavait, száját, mely nem beszél...
Akkor ocsúdtam s megtudtam, nem él.

ARTHUR SYMONS

Arthur Symons az angol szimbolisták közé tartozik, akiknek legkimagaslóbb alakja az ír William Butler Yeats.

MUNKÁI. Poems, collected in two volumes, 1902 (Heinemann), The Fool of the World and Other Poems 1906 (Constable).

KOPOGÓ KÉZ

A szivemen kopog egy régi kéz.
Bezártam aajtáját:
„Menj innen, a hangod már nem igéz,
Kérlek, menj vissza hát.“

„Nyiss aajtót, bús vagyok és fáradott,
Éj ül a táj fölött.
Átvándoroltam éjet és napot
S most, lásd, érted jövök.“

A régi kéz kopog türelmesen
És fájó hangja sért.
„Hát nem nyitod ki, nem vársz már te sem?
Nem kell, ki visszatért?“

„Menj, menj. Én, aki éltem, most alatt
Halott vagyok, halott.“
„Én is“ felelt a síró, tompa hang
S a kéz elhallgatott.

Most csend van, csak a tél sír keserűn,
Szél veri a dobot.
A szerelem bolyong az éjbe künn
És többé nem kopog.

BELGÁK

EMILE VERHAEREN

Emile Verhaeren 1855 május 22-én született, Antwerpen mellett, Saint-Amandban. Vidéken nevelkedett. Itt látta a durva, kemény parasztokat, a kolostorokat, a hidakat, a ködben imbolygó hajókat. Színrakása e vidékről származik. Gandban, a kollégiumban barátságot köt Rodenbach-hal, lapot alapít, melyben a fiatal belga tehetségeket gyűjti össze, de lapját az egyetemi hatóság betiltja. Már ekkor se ír úgy, hogy az akadémikusoknak ínyére lenne. 1881-ben ügyvédkedik Brüsszelben. Verhaeren nagyon hamar és nagyon határozottan az irodalomnak adta magát. Két folyóiratban küzd a belga jelképes költészetért, mely azóta teljes diadalra jutott. 1883-ban megjelenik verseskönyve *Les Flamandes* (A flamandok), 1886-ban *Les Moines* (A szerzetesek). Az utána következő években, amíg Maeterlinck drámáival emeli a belga költészet európai hírnevét, Verhaeren versköltészete teljes pompájában bontakozik ki. Azóta igen sok verseskönyve, lírai drámája, tanulmánya jelent meg. Népszerűsége óriási volt nemcsak a belgáknál és franciáknál, hanem külföldön is. Verhaeren kóbor lélek volt; sokat utazott külföldön. Brüsszelben és Párizsban lakott váltakozva.

Hogy kitört a világháború 1914-ben, a németek meghódították Belgiumot, ő hazátlanná vált, egy könyvben mondta el nagy-nagy fájdalmát, Franciaországban felolvasásokat tartott, verssel, prózával küzdött szenvedő hazájáért, 1916 őszén aztán megrázó balszerencse áldozata lett: egy vonat halálra gázolta.

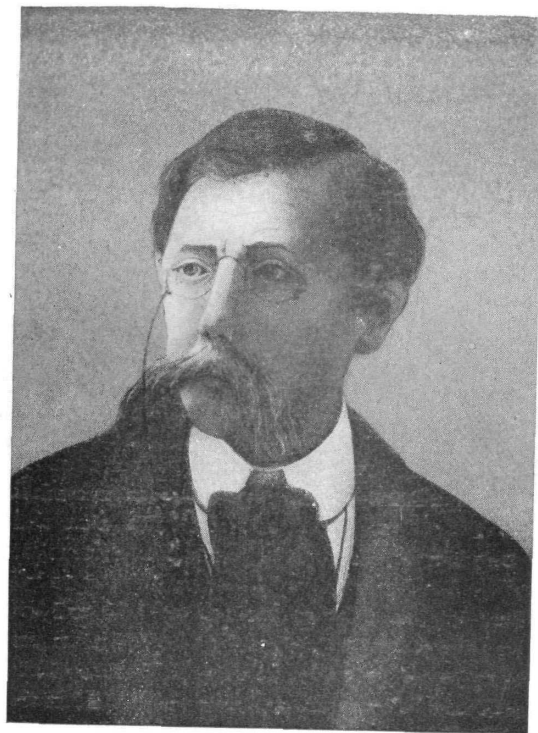
A belgák két legjelentősebb költője: Maeterlinck és Verhaeren. Maeterlinck verseiben csak a drámái magvát találjuk meg,

ez a kiinduló pont. Verhaeren-nél a vers a cél. A belgák legnagyobb lírai költőjükknek őt tartják.

Verhaeren igen sok versét a mult illata itatja át. Szeme úgy lát, mint egy középkori szerzetesé. A halál a maga feketeségében jó ebbe a siralomvölgybe és véget vet a bűnnek, romlásnak és istenkáromlásnak. De abban az értelemben is valóságos, hogy még a fellegekben, a vizek játékában és lombremegésben is titokzatos szertartást sejt. Albert Mockel a paroxizmus költőjének nevezi. Csupa önkívület és szellemies lelkesültség. Soha költő ennyi színben, ennyi különféle világításban, ily változatosságban nem látta a kolostorokat, templomokat, a középkori egyházi életet és lerajzolni a külső világot még senki sem merté és tudta ily újszerűen, bátran, hogy legapróbb részleteiben is egy mély kedély élete legegényibb érzése rezegjen. Az ő tájképei mind lelkiállapotok, hallucinációk és víziók.

A flamand föld nemcsak a titokzatosság hazája. Ezen a földön az egészség is otthonos. Az utas itt gyakran talál elátkozott helyeket, rombadőlt várakat és bitangul hagyott kastélyokat, ahol kísértetek járnak, vagy „zörgő-szellemek“ ütik fel tanyájukat, a várromok és elátkozott kastélyok között azonban többnyire nyugalmas ebédlők terpszkednek. A flamandok szeretik gyomrukat. Nem is tudnak egész világon oly dúsan, kedélyesen és zsirosan enni, mint náluk. Teljes és hő élet sustorog itt, a táplálkozás, tenyészés élete. Verhaeren nagy-szerűen ért rajzoláshoz. A flamand életet rajzó verseiben ütközik ki, hogy ez a sápadt, vértelennek látszó spiritualista mennyire realista. A bőjtölő remete színesnek látja az életet. Verhaeren vízionárius. Újabb verseiben a város, a nagy tömegek költője. Művészi hitvallását támogatta nemesen-szocialisztikus világnézete.

MUNKÁI. Fontosabb verseskönyvei: Les Flamandes 1883 (A flamandok), Les Moines 1886 (A szerzetesek), Les flambeaux noirs 1890 (A fekete fáklyák), Les Campagnes hallucinées 1893 (A hallucináló mezők), Les Heures Claires 1896 (Világos órák).

EMILE VERHAEREN

IRODALOM. Vampa: Verhaeren (Élet 1909 január 24), Szabolcsi Lajos: Az új Verhaeren (A Hét 1909 szeptember), Farkas Zoltán: Verhaeren (Az Ujság 1912, 7. sz.), Szini Gyula: Verhaeren és a germán szadizmus (Pesti Napló 1914, 290. sz.), Lovag Ádám: La Belgique sanglante (Nyugat 1915 II.), Z. B.: Verhaeren (A Hét 1916 december 10), Kosztolányi Dezső: Verhaeren (Világ 1916 november 30), Ambrus Zoltán: Verhaeren és Maeterlinck (Nyugat 1916 II.), Kosztolányi Dezső: Baudelaire és Verhaeren (Nyugat 1917 július 16), Laczkó Géza: Verhaeren (Huszadik Század 1917), Gesztesi Gyula: Verhaeren (Magyar Figyelő 1917), Kázmér Ernő: Verhaeren, Rilke és Baudelaire (Idegen portrék, Tevan-könyvtár), Földi Mihály: Lunacsarszkij Verhaeren-cikke (Nyugat 1919 április 1), — —: Tett és lelkiismeret (Vörös Ujság 1919 május 24).

Verseiből sokan fordítottak magyarra, többek közt: Gábor Andor, Franyó Zoltán, Kún József, Peterdi Andor.

A SZÉL

A végtelen vad réteken
 Novembert trombitál a szél,
 A végtelen vad réteken
 Zúg-búg a szél,
 Garaboncásan útra kél
 És mindig új haragba fúj,
 Zúg-zúg a szél,
 A vad novemberi szél.

A kutakon viharra vár
 A vaslakat s a csiga, zár
 Csikordul;

Az utakon viharra vár
A vaslakat s a csiga, zár
Zordul
Azt mondja, hogy halál.

A szél a vízen nyargalász,
Levél röpül nyomába száz.
A vad novemberi szél,
A szél haragja szétszed
Minden picinyke fészket;
Vasvesszővel dörömböl,
Agg lavinát tépáz szilaj örömből,
Üvölt a tél,
Süvölt a szél,
A vad novemberi szél.

A nyomorult kis kalyibák
Megfoltozott ablakja sír,
Röpül a rossz ujságpapír,
A szél mivel most galibát,
— A vad novemberi szél! —
És mit se tudva az időről,
A vén malom csak jár le-fel,
Villanva kattog, kelepel,
A bús malom most szelet öröl,
A lisztje most a szél, a szél,
A szél,
A vad novemberi szél.

A régi pajta nyöszörög.
A vén templomtorony mögött

Recsegnek régi cölöpök;
Sóhajt a gátor, a sikátor,
A bátor
Szél vad zajától,
A vad novemberi szél zajától.
A temetőn a sírkeresztek
Holtak kinyúló karjai,
Lehullanak, a fejfa reszket,
A szél, a szél csavarja ki,

A vad novemberi szél,
A szél,
Halljátok, hogy sziszeg a szél,
Boszorkánylakta út a cél,
Fagyot fütyöl, dühvel tele,
Remegjete, tarol a szél,
A félelem és jaj szele.
Láttátok éjjel őt, ki oly vad,
Letépte az égről a holdat,
Remegtek rozoga faluk,
A megriadt nép nem aludt,
Csak vakogott az ugaron,
Mint a barom.

A végtelen vad réteken
Bömböl a szél,
A vad novemberi szél.

KERESZTÉNY HALÁL

Keresztényi halál, légy százszor áldva!
Szomorú gyászod nékünk kincset ér,
El nem muló álom te, szívek álma,
Bús büszkeségünk, mennyei kenyér.

Tiéd a hódolat és a dicsőség,
Komor halál, mely pihenésre hí,
Sötét oltárod felpirosló gőzét
A sápadó égboltra keveri.

Túl az időn, örökre rendületlen,
Bús sír! Halál! Fekete szerelem!
A végzetet tartod sovány kezében
S fényt gyűjtasz a kialvó szemeken.

Dicsőség néked! Bármikor ad Isten!
Szomorú vagy, mint az est szomorú
És aratásod minden tiszta szívben
Egy fekete liliom-koszorú.

Te vágya szüzeknek, szelíd papoknak,
Égígható zengő hozsanna-szó,
Ha jössz, imák zengnek, gyertyák lobognak,
Ó, szent halál! Te életet adó!

A jámbor és igaz nem fél te tőled,
Mert néki ott fönn nyílik az öröm:
S hullámai a vágató időnek
Eltűnnek a dalmahodó ködön.

A HÓ

Hullong a hó, hull szakadatlan
Mint tiszta gyolcs, hull csendesen
Az árva-árva tereken,
S amerre száll, átok terem.

Hullong a hó az alkonyatban,
Hogy egyik perc a másba pattan,
Hull, hull — egyhangún — szakadatlan;
Sziszeg, zuhog, akár a katlan;
Tompán a néma házra hull,
Zárdákon, csűrökön lapul;
Sziszeg, zuhog, akár a katlan
S a temetőkre és sírokra száll le halkán.

A zord idők bús lobogóját
Kibontja a hósík felett;
S a gyászos nyomortól nem óják
Kunyhók a bús szegényeket.

A fagy lejő s csontig hatol
És szűk a kunyhó, szűk az ól,
A lelkeken ott a nyomor s a hó,
A bús, nehéz és tiszta hó.
Sötét hidegben fázik a lakó
És arca oly sápadt, fakó.

Hótól fehér az út,
Halottak a faluk;

A sok kristályos nagy kopár fa,
 És a didergő fák sora
 Úgy áll fehér cukorba mártva.
 Belepte már a malmot a fehér moha
 S olyan, akárcsak egy kelepce
 És készen áll prédára lesve;
 Lenn a viharban reszkető
 Kolostor és a háztető
 November óta küzd az estbe;
 S a hó csak hull, hull, hullong csendesen
 A végtelen, kopárbús tereken.

Ameddig csak a szem élér,
 Minden fehér, fehér, fehér,
 Hó mindenütt, hó, tiszta hó,
 Halotti, sápadt takaró,
 Halotti meddő takaró.
 A végtelen tél szemfedője
 Rongyos pehely-hímmel beszöve.

A FELLEGEK MISÉJE

A tél egén sok kósza felleg.
 És úgy ragyog a hold karéja,
 Mint zöld-arany fényű paténa...
 A fellegek áldozni mennek.

Halkan, búsan lebegnek által,
 Az égbolt kórusán haladnak.

Titokzatos sok templomablak
 Világít messze, tompa lánggal.

A zaklatott éj félve néz le
 És látja lenn a víztükörben,
 Amint megindul s tovaröppen
 A fellegek fehér miséje.

A KOLOSTOR

Mult fájdalom sötétedik szelíden
 A hófehér, alacsony folyosón
 S a görnyedő, nyugodt hajlású íven
 A fölriadt szó sírva átoson.

A zord falon gyászszalagos ereklye,
 Széjjelfeszülő, véres feszület.
 A nap rikítva tűz a sok keresztre
 S bearanyozza picit szegüket.

És a homályba, fénybe öltözött
 Komorkodó pillérsorok között
 Halk lábnesz s kámzsák surranása rebben.

Sok pap jön és keresztet hány a csendben...
 Testvéreért imát mond mindenik
 S Istent szeretve egymást szeretik.

A FAGY

Ma este az ég fényes-tiszta, szűz,
A végtelen fagy rázza jeges öklét,
Fagyos a csillag és fagyos a tűz.
Eléd mered a látható öröklét.

A bús ezüst égen a fagy az úr,
Megdermed a csönd, a szél és a pázsit,
A puszta és a part, a kék azúr,
Távol egy csillag dsida-hegye látszik.

Csőnd ül a tenger s erdő mélyibe,
Hegyes, szúrós, mozdulatlan ezüstoffény!
És nincs a végtelenbe senkise,
Ki győzne érdes és érces ezüstjén.

Zsibbadt magány. Csak dermedünk tovább,
Meggémberedve fényes jégbilincsen.
Egy örök tél borzalma karol át.
Fölöttünk gyémánttrónusán az Isten.

A SZELÍD PAP

Csak béke, jószág a lelküknek álma,
Kezükbé rózsza illene és pálma.

S fölējük egy halvány bura üvegje,
Akár az ég, kék színekben remegve.

S a lábuk alá, mely jár sok úton által,
Ezüstös ösvény aranyszínű sávval.

S úgy menne mind, tavon, vízen haladva,
Mint hófehér liliomok csapatja.

Ők a szelídek, kiket álmok üznek,
Naív fiai, hívei a Szűznek,

Lángolnak ők és hangosan kiáltnak
A háborgó orkánok csillagának.

És Őt dicsérik a viharba halkal,
Mint angyal-kórus aranyos ajakkal.

És úgy kérik, hogy a tüztől, a vágytul,
Szivük kigyullad s nagy szemük kitágul.

És úgy szolgálják a mennyek virágát,
Hogy hitüket imák tűzébe mártják.

És Ő egy este, hallván szent igéik,
A kis Jézuskát csókra nyujtja nekik.

A SZILAJ PAP

Vannak papok, mind nagy, szívós és bátor,
Úgy jönnek egy őserdő iszonyából.

Magukban élnek, monostorok árnyán,
Mint sziklatömbök, mint sok ősi márvány.

A gyantás erdők réme, sok komor gond,
Vihar, iszony, mind a szívükbe forrong,

Szakállukat a szél haragja csapja,
Szemük ragyog, mint barlangok patakja;

Tömérdék testük, mit egy kámzsa főd be,
Egy sziklatömbből harsan a ködökbe;

Sekély időkben, hol úr az alázat,
Regés dacuk még egyre-egyre lázad;

A lelük vas-bokor és sose retten,
Csak a pokoltól reszket át ijedten;

És látnak Istent, ki villámokat szór
S a mindenséget összetörve harcol,

És zord Krisztust, szederjes, vézna testet,
Mit német festők dús ecsetje festett,

Bozontos főt és két kezét, kinyúlván,
S két meggyötört lábat egy zöld, avult fán;

És szenteket, akiknek lelke harcra
S tüzet, mely csontot, húst emésztve mardos;

És szüzeket a cirkuszok porondján,
Belük mardossa egy rozsdás oroszlán;

Sötét vezeklőket, lázszínű éjen,
Kik a kenyér előtt halnak meg éhen.

Így élnek ők, monostoroknak árnyán,
Mint sziklatömbök, mint sok ősi márvány.

A MALOM

A vén malom forog az estbe lent,
Fölötte az ég mélabús, mogorva,
Repül, repül a szeszínű vitorla,
Kereng, kereng és újra csak kereng.

A durva küllők, mint esdő karok
Lehullanak s felszállanak kinyúlva,
Aztán leesnek a sötétbe újra,
A lég sötét, a pusztaság halott.

Bús téli nap ül az alvó tanyán,
Az ég felé kígyózik pár keréknyom,
A messze ösvény árnyas, hosszú, vékony,
Még fönn a felleg is fáradt talán.

Pár bükkfa-kunyhó a homályba hal,
A bús csoport egy földszegélyre guggol,
Rézlámpa csillog minden ócska zugból,
Fényébe reszket az ablak s a fal.

S az ócska viskók a domboldalon
Ronggyal kitoldott, bús ablakszemükkel
Csak nézik a küllőt, mely lopva tűn fel
S forog-forog és meghal a malom.

A FALI ÓRÁK

Éjjel, hogy mély csönd van otthonunkban,
Bot botol és mankók zaja jön,
Az idők lépcsőin föl-le surran
A nagy óra fönn;

Vén, naív zománcok, pár sovány szám,
Ó virágok, minden néhai;
Kongó folyosók vak éjszakáján
Elhagyottak holdjai;

Síri hangok, rozzant, régi rúgók,
Titkos, elhagyott fa-ház,
Percenések, zizzek, lopva-zúgók,
Nesz, mely félve kacarász;

Tölgy-tokok, árnyak edénye,
Zárt koporsók a falon,
Vén kujon, aki zenélve
Azt huhogja, borzalom,

Ó az órák
Útjukat sietve róják,
Mint a vén cselédek
Csoszszannak buzgón elébed,
Nagy papucsba és mezítláb
S a szivükbe beszorítják
Rettegéseim éji titkát.

ZARÁNDOKLÓ FÁK

Mikor a haldokló sugárnyaláb
A vérző, őszi föld szivébe markol,
Az ónszínű, kopár keresztutakról
Zarándokolni indulnak a fák,

A bánatuktól nagyra nyúlanak,
Jámbor, szelíd, kegyes, gondolkodó mind,
A levelük sír, sír és egyre bólint,
Szomorú lombjuk könnyez, hallgatag.

Amerre nézel, mennek mindenütt
Kettős sorokban, ó vajjon mióta?
A fényt keresi a fák légiója,
A nap, a nap hatalmas mágnesük.

A köpenyeik csupa aranyok,
Rájuk esik az alvó, csöndes, esti
Fény és a szélük haloványra festi,
A poros úton tömjén kavarog.

Haladnak a hegy bús sziklái át,
Láttukra az ember döbbenve hallgat.
Titokzatos tanyák és törpe falvak
Lerogynak és úgy mondanak imát.

A KÁPOLNÁK

Az erdei kápolnák öble
Megmozdul, halkan tündökölve,
Mikor a rózsa éled;
A mennybeli szent mind örül
S a Szűz körül
Nyájas és udvarló kör ül:

Piros rózsák, meg sárga méhek.
Jámbor anyák paraszti módon
Köpenyt aggattak rá, mely csupa ódon
Nehéz arany;
S hogy szép legyen és makulátalan
Arcára s kezére is gondja van,
Mit feltört hó-jég, téli hajnal,
Megmossa tejjel és megmossa vajjal.

*

És most csupa báj, pipere:
Villog nyaklánc, ékszere,
Cin gombostűjét drága, szűzi
Fátylába tüzi;
Rózsafűzéből hord övet,
Ruhája az csalánszövet,
Alatta kisedd krinolin,
Puha topánja csupa hím!

*

És oly jószágos, oly friss, oly nemes,
Szép hölgy és együgyű baba.
A gondja csak mások baja,
Lankákon, erdőszélen egyre les
A messzeségbe, este-reggel,
Nyugodtan, porcellán-szemekkel.

Hozzád fohászkodik az árva,
Áldott Anyánk, évszázados szobor,
Szegény szivét neked kítárva,
Mivel te a családhoz tartozol.
És most hívnak főkép, mikor a május int,
Egyszerre mind;
Mert hogyha fekete és rossz e hónap,
Remény és munka megvetője,
Sosem derül számunkra jó nap,
Sír Flandriának minden magvetője;
Most zsöndül búza, len, gyümölcs, takarmány,
Hadd nőjön fel a szellők dajka-karján,

Az éjek legyenek szelíden alvók,
 Ne lássunk orkánt és pogány zimankót;
 Így kérnek kápolnádba Téged,
 Bámulva szűziséged,
 Aztán avégett
 Imádkoznak, hogy most segítsd meg őket,
 A végzetes órába szenvedőket,
 Hogy bársony-aranyruhád este fölvedd
 S édesdeden áldd majd meg ezt a földet.

A HÁBORÚ

Az elhagyott tanyákon, magányos városokban,
 Hol az ulánusok őrjögve átrobogtak,
 A bús anyák mellébe hosszú, nagy kést találtak,
 Tejjel, vérrel bekenten.
 Az országút mentén meg öregek térdepeltek,
 A magukásta sírnál szelíden térdepeltek
 És a halálra vártak.
 Tizenhat éves lányok, akiknek teste-lelke
 Szűztiszta, harmatos volt, a mellükön mutatták
 A részeg katonák dühös, veszett marását.
 És hogy szegény húsuk már csupa-csupa seb volt,
 Két gyenge mellüket levágták panganéttal.
 Mikor pedig ledőltek a füstölő romok már,
 Mint lángoló tenger borultak le a földre,
 Az emberek futottak riadt, ijedt szemekkel,
 A pusztuló falukból szomszédos városokba.

A vészharang mögöttük pörölve jajveszékelt
 S hogy az utak mentén egy teutont találtak,
 Kit egy ügyes golyó a földre leterített,
 A katona zsebében, holmikkal elkeverve,
 Aranyló karkötők, orzott selyemszövet közt,
 Két rútul összeszabdalt gyermeklábát találtak.
 Ó a szomorú Nap, mit látott Flandriában,
 Égő tanyákat és elhamvadt város árnyát,
 Hosszú-hosszú iszonyt és gyors gaztett borzadalmát,
 Mire éhes, szomjas volt a vad germán szadizmus.

HALOTT KATONÁK

Halottak, árva katonák,
 Kik lenn heverték, sárban, szemetekben,
 Csatakor vörös rémével szemetekben,
 A föld alatt és álmodtok tovább.
 Hozzátok járulunk most, peremén a sírnak,
 Mi, kiknek lelke nemrég
 Tűz volt tinetek, láng és szikra, emlék,
 De a szemeink még mostan se sírnak.

Nagyságotokhoz nem méltó a sóhaj,
 De kél a szél és mint egy ordító jai,
 Roppant tüdővel átzeng majd az erdön,
 A fákat panaszosan tépi, fújja,
 Ő mondja el, hogy mily nagy a föld búja
 És nem vegyül belé hangunk, kesergőn.

Mi énekeljük hős haláltusátok,
 A földeken, hol zsendül a barázda,
 Kedves növények nőnek és garázda
 Napfény viháncol visszánézve rátok;
 Nem énekelhetünk meg titeket elégszer,
 Úgy dalolunk meg, mint ősnép a hősét,
 Hogy ez a szó: haza és ez a szó: dicsőség,
 Még szűzi volt és drága, mint az ékszer.

A lelketek csak most van ébredőben,
 A zászlók selymén, a lengő redőben;
 S sercegve éled, mint egy idegen
 Villanyütés agyon és idegen;
 A lelketek eggyé olvad mivélünk,
 Délceg testünkbe táncol, mint a szikra
 És majd ha visszánézünk harcainkra,
 Szegény halottak, mi bennetek élünk.

Katonák,
 Kik fekszetek a sárban, szemetekben,
 Csaták vörös rémével szemetekben
 A föld alatt és álmodtok tovább.
 Hozzátok járulunk most, peremén a sírnak,
 Kik nézzük e borzalmat tehetetlen,
 De a szemünk még mostan se sírnak.

TI, KIK ELESTETEK ...

Ti, kik elestetek, húsz éves katonák,
 S szemetek a lankát, az erdőt sose látja,
 Akkor még a tavasz nyílt, az élet barátja
 S garázda fény nyargalt az árkon-bokron át.

Ki merte látni itt, hogy arany fény lobog
 S szivárványos mezőn pingál a cifra hajnal.
 A barbár háború dübörgött bús robajjal,
 Mikor megtudtuk a tanyán halálotok.

Elmentetek csendben s a tükör mélyein
 A szem, a szív soká csak arcotok kereste
 S a sánta zsámolyon ki se ült téli este,
 Ahol regéltetek a béke éjein.

Jaj! hol van ifjú, vad, titáni testetek,
 Hol a kar és a kéz, mondjátok, hol maradtok,
 Ti, kik oly izmosán kaszáltok és arattok?
 Jaj! Az éj végtelen ölébe estetek.

Anyátok sírt szegény, mert sírnak még a nők,
 Babátok a bús hírt még felzokogva mondta,
 Beszélnek rólatok a faluban naponta,
 Majd jó egy nyári éj s másról beszélnek ők.

De én nem akarom, hogy elfeledjenek,
 Kik lenn alusztok most, ahol még sok csatán át
 Röpül a vad acél és földet váj a gránát,
 Ha újra zeng a harc a sírotok felett.

Szivembe zárom bús és egekig nővő
 Martíri nevetek, fáklyát gyújtok tinektek,
 S díszörséget állok a sírnál, hol pihentek,
 Mert az élet vagyok és vagyok a jövő.

GEORGES RODENBACH

Georges Rodenbach 1855 július 16-án született Tournai-ban. Családjá sok nemzedéken át tollat forgatott. Brugesben folyt le a költő gyermekkora. Erről a ködös, ódon városról, régi házairól, különös embereiről írta később egyik legszebb könyvét. Tőle kapta mélabúját is, mely minden versén, könyvén végigvonul. Belgiumban sokáig élt, csak 1876-ban ment Párizsba, ahonnan ismét visszatért a belga fővárosba, Brüsszelbe és ügyvédi gyakorlatot folytatott. Párizsban Rippel-Rónai egy rajzfüzetéhez kísérő szöveget írt. Címe: Les Vierges (A szüzek). Ekkor a fiatal belga írókkal már összeköttetésben állott, munkatársa volt folyóiratuknak, a Jeune Belgique-nek. Később, 1887-ben véglegesen letelepedett Párizsban. Ott is halt meg, 1898 decemberében.

Rodenbach flamand eredetű. Költészete összeforrott a belga városokkal, belga mezőkkel, azokkal az emlékekkel, melyek egész életén parancsolóan uralkodtak. Lírájának is ezek az emlékek adják meg jellegét: a végtelen, de csöndes, lefokozott mélabút.

MUNKÁI. Nevezetesebb verseskönyvei a következők: Le Foyer et les Champs 1877 (Az otthon és a mezők), Les Tristesses 1881 (Szomorúságok), Du Silence 1884 (Csönd), Le Miroir du ciel natal 1898 (Az otthoni ég tükré).

Georges Rodenbachnak még nincsenek összegyűjtve összes versei.

Fordított tőle: K. A. (Élet 1913).

VASÁRNAPOK

Vidékiés, sötét vasárnap-délután!
A város alszik s lehajol a gondolhoz,
A szélkakas, mint vas-madár rikoltoz
Valami háztetőn, közönyösen, tunyán.

A szélbe kóborló, vak rémület zajog.
Ritkán tűnik fel ember künn a járdán:
Papok, csuklyás parasztnők mennek árván.
Vecseryéről jövő, imádkozó anyók.

A nő unatkozik s kinéz az ablakán,
Belémered az ürbe és magányba.
A függönyök mögött a vén palánta
Sorvadva hal meg. Az unalomtól talán.

Ne merj a függönyön át betekinteni
Az ősi házba, a tágas szalonba,
A vén falon — aranykeretbe fogva —
Ott lógnak az ősök szigorú képei.

Meggyzín csipkékjűk ring, pompázik a zeke
— A címerük a kép aljába festve —
S ők bámulják, hogy csillagzik az estve,
Hogy alszik el puhán a város élete.

És a vén fészkeken bús sejtelem suhan:
Beléjük fut a rég letűnt Középkor!

Mint amikor az éjjel árnya szétfoly
S lámpákba bújik el a nap szomorúan.

A virrasztó lámpák fényük búsán vetik,
Mint néma gyászban álló tisztos őrök,
Kihunyt tüzet, kihunyt emléket őrzők,
Mint hogyha egy istent gyászolna mindegyik.

A bús harangok meg zokogva konganak,
A rozoga harangláb összerezdül
S úgy döng a hang a városon keresztül
Mint a koporsón az utolsó föld-darab.

Ó! AZ ESŐ!

Ó! az eső! a langyos, lassú csöppek!
Fonalak az Idő vén orsajáról!
Az évek fájó könnyei pörögnek!
Ó! az eső! az ősz! ez esti fátyol!
Ó! az eső! a langyos, lassú csöppek!

Ki mondja el, mily szomorú az égbolt,
Felhős temetőútjain a víznek,
Hol mélabúsan ballag egy sötét folt
S ravatalon csillaghalottat visznek,
Ki mondja el, mily szomorú az égbolt?

Esik, esik és még a csönd se hallja;
 A halk eső a lelünkön setétül,
 Mint régen eltűnt dolgok bús siralma,
 Mint a könny a halott lezárt szemébül,
 Esik, esik és még a csönd se hallja!

Az eső régi álmaink hurokja!
 S vergődnek ők a szálak tömkelegjén,
 Dalos madárkák meghalnak zokogva,
 A vízbogokban, a fényért lihegvén.
 Az eső régi álmaink hurokja.

Mint a szárára csüngő néma zászló,
 Olyan a Lelkünk a bús, esti gyászon,
 Ha hull az eső, a téllal csatázó,
 Olyan a Lelkünk, ázott, lomha vászon,
 Mint a szárára csüngő néma zászló.

IWAN GILKIN

Iwan Gilkin 1858-ban született Brüsszelben. Jogot végzett, ügyvédkedett is, később újságíró lett. Első versei jórészt Baudelaire hatása alatt, rendkívül sötétek és pesszimisták. Gilkin, akár Baudelaire, nem hisz az emberiség haladásában. Újabbban a pesszimizmusába bekapcsolja a politikát is, drámaiban időszerű társadalmi kérdéseket feszeget.

MUNKÁI. Fontosabb verseskönyvei: Stances dorées 1893 (Aranyos stanzák), La Nuit 1897 (Az Éj).

JELKÉP

Csorog az égen a bús vérfolyó,
 Piroslik-izzik a nehéz bibortul,
 A föld, a csillag mind feléje fordul.
 S a gyilkosság bűnétől lángoló.

Mint vereségek szürke hajnalán
 Vár a hercegre a vérpad s a posztó.
 Az éj heroldja jó és igaz-osztó
 Kézzelel motoz sötét ravatalán.

A hold gurul ki, sápadt, vértelen —
 Ó csonka fő, mely még hideg a bárdtól —
 És most halotti glóriába lángol
 Fekete csöndön, döbbsent éjjelen.

Mert él a mult. Bús példakép gyanánt.
 A szcéna az, ami valaha régen.
 Ma este légi termén, fönn az égen
 Herodiás megölte Jonathánt.

CHARLES VAN LERBERGHE

Charles van Lerberghe Gandban született, 1861-ben. Flamand eredetű. Az irodalom és a bölcsélet doktora.

MUNKÁI. Entrevisions 1898 (Sejtelmek), Chanson d'Eve 1904 (Éva éneke).

KÓSA SZERELMEK

Nem tudni merről özönölnék
 A májusi, halk levegőn
 Rokoni csókok, lágy örömmek
 Dalai zengnek remegőn.

Úgy hallja e szelíd napokban
 A mátká és a vőlegény,
 Szerelmek szellemlába dobban
 Lelkük fehér, szűz lépcsején.

Nem tudni, mért jön egy tekintet,
 Félig könny, félig drága bor,
 Egy ismeretlen ajak intett
 S most egy rózsás ajakra forr.

És ez a csók tűzzel világol,
 Megifjulnak a homlokok
 És rajtuk túlvilági fátyol,
 Sok végtelen álom lobog.

MAURICE MAETERLINCK

Maurice Maeterlinck 1862 augusztus 29-én született Gandban. Családja régi flamand család, mely — mint felesége, Georgette Leblanc asszony írja — a XIV. századig vezethető vissza. Nyugalmas gyermekkort élt át. Oostackerben játszadozott, a természet gazdagsága vette körül, az arany búzaföld és csend, mely szemlélődésre serkentette és külső élmények helyett befelé mélyülő élményekkel ajándékozta meg. Maeterlinck — a szülei kívánságára — jogi pályára lépett. Csak rövid ideig volt Párizsban. Itt azonban megismerkedett Villiers de l'Isle Adam-mal, a különös meseíróval, Catulle Mendés-szel, Pierre Quillard-ral, akikkel a szelleme rokon és barátai mély hatást gyakoroltak reá. Miután megjelent első és egyetlen verseskönyve, 1889-ben, visszatért szülővárosába, hol ügyvédi gyakorlatot folytatott, pöröket vállalt, védőbeszédet mondott. Drámája, a „Princesse Maleine“ feltűnést keltett, Octave Mirbeau vezércikket írt a fiatal és ismeretlen szerzőről a „Figaro“-ban s azóta minden darabja irodalmi esemény. Ezekben a játékokban lelkünk történései folynak le, túl téren és időn az ember cselekszik, szemé előtt a végtelenség távlatával, egy mélységes, egyszerű és egységes költő nézi az életet olyan módon, mint a gyermek és bölcs. Halkak ezek a drámák, de az egész élet feszítő ereje van mögöttük. Maeterlinck testvériséget tart Ruysbroeck-vel és Novalisszal, a német misztikussal. Érett bölcselmi írásaiban a lét titkait nyitogatja, a sugallat kulcsával: gyermekséggel és szívvel. Maeterlinck pályája egész. Nincs ma költő, aki ily teljesen kifejezte volna egyéniségét. Útja a katolikus miszticizmusból indul ki és a népmesék gyötrelmes látományain át

az életörömig, a tündérmeséig vezet. Kastélyában csöndesen él, tornászik, szemlélődik, ír. A nyarat mindig Saint-Wandrille apátságban tölti, itt van a villája, egy régi kolostor romjai mellett. Maeterlinck a becsületrend lovagja. Évekkel ezelőtt megnyerte a Nobel-díjat.

Verseskönyvének címe Serres Chaudes. A tiszta jelképes líra ez. Felesége ezt a kötetet így jellemzi: „Itten csíraalakban megjeljük mindazokat a készségeket, melyek későbbi munkáiban kibontakoznak. E szorongatásuktól és nyugtalanságuktól vemhes költemények már éreztetik a különös légkört, mely majd első drámája hőseit beburkolja.”

MUNKÁI. Serres Chaudes (Üvegház), Paris, Vanier, 1889.

IRODALOM. Szilágyi Géza elsőnek írt tárcát róla (Pesti Napló), Szini Gyula: Maeterlinck (Magyar Génius 1902 június 1), Baburin: A virágok intelligenciája (A Hét 1907), Laczkó Géza: Méhek és emberek (Nyugat 1909 január 16), Ambrus Zoltán: A Maeterlinck-Heysel-pör (Nyugat 1910 április 1), Kosztolányi Dezső: A kék madár (Színművészet 1910), Zilahy László: A kék madár (Renaissance), Migray József: Maeterlinck (Népnevelés 1911), Szini Gyula: Maeterlinck (Nyugat 1911 november 1), Kosztolányi Dezső: Maeterlinck (A Hét 1912), Vates: Maeterlinck (Élet 1912), Bálint Lajos: Maeterlinck (Magyar Hírlap 1913 november 10), Mácza János: Strindberg és Maeterlinck (Ma).

Maeterlinck több versét magyarra fordította: Bálint Lajos, Franyó Zoltán, Harsányi Kálmán, Kocsán János, Sik Endre, Szabados Ede és Zempléni Árpád.

IMA

A lelkeim reszket csendesen
S a testem hervad, Uramisten,
Lelkem lilioma, kezem
S szemem is, az én égi kincsem.

MAURICE MAETERLINCK

Szegény fiad lágyan fogadd.
Elvesztettem pálmám s gyűrűmet;
Vedd az imám, virágomat,
Mely egy üveg pohárba csügged.

Nézd ajkamat, milyen sebes,
Tekints a bánatomra Jóság,
Liliomot lázamra vess
És szórj a holt tavakba rózsát.

Uram, galambok szállanak,
Sárgán, szemem felhős egében.
Tépd szét e fájó fátylakat,
Mik rám borulnak fázva, kéken.

MEGÖLTEK HÁROM KISLEÁNYKÁT

Megöltek három kisleánykát
S nézték szivét a három kisleánynak.

Az elsőből boldogság áradt
S amerre csorgott vére végig,
Három kígyó sziszegett három évig.

A második szíve vidám csak
S amerre csorgott vére végig,
Három báránka ugrált három évig.

A harmadikban bú volt, néma bánat
S amerre csorgott vére végig,
Három arkangyal állt őrt három évig.

KOPÁR ÓRÁK

Ó jaj, ezek a régi vágyak,
Reményevesztett szivek álma,
Ábránd, amely halálra bágyadt,
Ó régi emlék, régi pálma!

Hová futunk, hová futunk ma?
Az üres égen semmi csillag;
Csak jég van álmos homlokunkra
S a holdnál kék lepedők ingnak.

Némán sírunk a szoba árnyán,
A betegeknek tüze sincsen,
És künn havat legel a bárány,
Könyörülj rajtunk, Uramisten!

Csak én virrasztok még remegve,
Csak én várok reggelt s malasztot,
Arany napot alvó kezemre,
Melyet a holdfény megfagyasztott.

DÉLSZAKIAK (OLASZOK, SPANYOLOK)

EDMONDO DE AMICIS

Edmondo de Amicis Onegliában született 1846-ban. Katonai pályára készült. Résztvett mint hadapród az 1866-os háborúban. 1870-ben kivált a hadsereg kötelékéből és az irodalomnak élt.

Amicis prózája kedves, meleg, ragyogó. Mint prózaíró aratta legnagyobb sikereit. Útirajzai kapósak, ifjúsági könyve: a „Szív“ pedig páratlanul népszerű, sok kiadást ért meg olaszul is, magyarul is. Verseket pályája elején írt, többnyire csak szonetteket, melyekben — a parnassienek módjára — egy-egy jelenetet, vagy tájat rögzít meg.

MUNKÁI. Versi, Milano 1882.

IRODALOM. Leopold Lajos: Edmondo de Amicis (Huszdik Század 1908), Radó Antal: Edmondo de Amicis (Vasárnapi Ujság 1908, 12. sz.).

Fordítói: Feleki Sándor, Radó Antal (Idegen költők albuma).

HOLLAND TÁJ

A végtelenbe nyúló messze sík
A nedves ég alatt hallgatva gyászol.
S a sok mező oly néma, árva, távol
A viharos ég is sötétedik.

Borzong a víz, remegnek a gyepűk,
Az égerfák csüggedve lehajolnak,
Mint hogyha gyásznak, éji borzalomnak
Borús sejtelve szállna mindenütt,

Csupán a part mentébe füstölög
Egy házikó a nyárfasor között
S egy óriás malom forog zokogva.

És a határtalan mezőn olyan
Gondolkozóan, búsan, álmosan
Bukik le-föl a hófehér vitorla.

A JÉGESŐ

Paskolja zúgva a szegény rögöt,
A törzseket, a rengő, árva ágat,
Visszhangozó, sötét mesgyéken áthat,
Ugrál, kopog, bukfencezik, görög.

Csatornákat ráz, táncol a tetőn,
Sziszegve söpri a zsendült vetést el,
Lehull az erkélyről vad szökkenéssel
És ablakot, vázát tör vakmerőn.

Rakásba gyűl, fehérül mindenütt,
S a fáradt légben csöndesen kopogva
Foszlik zörömbölő haragja szét.

Egyszerre még vadabbul szerteit,
Aztán elhallgat minden s a romokba
Hideg mosollyal néz a tiszta ég.

A VASÚT

A vonat a tenger felé zörög,
Átvág a hegy kivájt, fekete öblén,
Kijő, a napfényt víg fütttyel köszöntvén
S eltűn az erdő lombjai mögött.

Rázkódva a dübörgő hídra fut,
Szérűkőn és sírkerteken dörömböl,
Elsurran a magányos, néma völgy-öl,
Vágtatnak a nyugodt tanyák, faluk.

Cserjéken és legyűrt füvek felett
Vas-teste száguld, mint a képzelet,
Megáll az ijedt paraszt szeme rajta.

Aztán alig fut, kattog szeliden
S nagy paloták közt végre elpihen
Az összepörkölt vascsapok haragja.

GIOSUÉ CARDUCCI

Giosué Carducci 1835 július 27-én született a Pietrasanta melletti Valdicastelloban. Nagyszülei olasz paraszt birtokosok és benne is erősen kifejlődött a parasztság és falusi élet szeretete. Apja orvos. Szüleinek elszegényedése után kénytelen családjával együtt különböző helyeken keresni megélhetést. A fiatal Carducci gyakran összezorrent apjával, aki szigorú és maradi természetű volt és nagyon szerette az akkor divatos romantikusokat. Némely irodalomtörténetíró véleménye szerint Carducci apja iránt való daczból fordult el a romanticizmustól, a nemzeti klasszicizmus felé. Annál inkább szerette szelíd és finom édesanyját meg nagyanyját, a mesemondó szép öreg parasztasszonyt. Fiatalon elhunyt öccsét bálványozta. 1853-tól 1856-ig a pisai egyetemre járt. Itt vezére az irodalmi fiatalságnak. 1856. év végén jelentek meg első bátor írásai a romantikus iskola ellen, melyek nagy feltűnést (de nem nagy tetszést) keltettek. Első verseskönyvét 1857-ben adta ki. Ez a kötete se nagyon tetszett. Verseit — néhány esztendő termésével megszerelve — kiadta „Juvenalia” címen. Itt már érződik Carducci. Még nem annyira a művész, de az egységes Itáliát szerető heves hazafi. Közben meghal apja, a 23 éves fiú gondjára marad édesanyja és öt évvel fiatalabb öccse. 1859-ben meghívják a bolognai egyetem irodalomtörténeti tanszékére. Ugyanebben az évben megházasodik. Elveszi egyik rokonát. Egy fia és három leánya születik, fiacskája (akit elhalt öccse után Dantenak nevez) negyedfél éves korában meghal. E két halotthoz írta legmelegebb verseit.

GIOSUE CARDUCCI

Első igazi nagy sikerét az 1869-ben megjelent költeményeivel aratta. Legjelentősebb műve, a „Rime Nouve“ (Új rimek) és a három részben megjelent „Odi Barbare“ (Barbár ódák).

1906-ban megnyerte a Nobel-díjat. Egy évre reá, hetvenkét éves korában, népszerűsége tetőfokán meghalt.

Carduccit az olaszok az újkor legnagyobb költőjének tartják. Nemzeti nagyság. Visszatért a multhoz, latin őseihez. Szerette a hazáját. De az olasz, ha hazáját és műlját szereti, a műveltséget és antik szépséget is szereti. Carducci nem üres nemzetieskedésről álmodozott, az ő képzeletében van valami forradalmi erő. A régi Róma világuralma, katonás vadsága és gögje testté vált benne. A föld szagától részegült meg, a humusz illatától. Elmult ezredévekbe tudta magát visszaérezni, az érzések ősisége lelkesedett át benne költészetté, régi sebek fájtak vissza szívébe és régi mámorok bódították. Ezeket az őszérzéseket szedte mértékre, faragta bele az antik ütemek kemény, csillogó márványába.

Carducci költészetében minden ódon s mégis friss, minden egészséges, minden elemi. Ha hazafi, verseiben zabolátlan fajgyűlölet tobzódik és eszünkbe juttatja úkapjait, a farkastejen nevelkedett Romulust és Remust. Carducci mégse a népé: igazán sohase volt népszerű, akadémikus volt, arisztokrata volt és poeta doctus volt. Annyira tele van klasszikus vonatkozásokkal, utalásokkal helyekre, melyeket mi nem ismerünk, történelmi dátumokra, melyek Itália történetére vonatkoznak, nyelve olyan nehéz, hogy magyarázat nélkül már ma sem lehet olvasni. Sokan Dantenél is nehezebben érthető költőnek tartják. Forradalmi lelke azonban az egész európai költészetre termékenyítően hatott.

MUNKÁI. Rime 1857, Juvenalia 1865, Levia Gravia 1867. Giambi ed epodi 1882, Odi Barbare 1877. Összes munkáit Zenichelli adta ki Bolognában.

IRODALOM. Radó Antal: Carducci (megjelent Szana Tamás „Koszorú“-jában). Elek Artúr: Carducci (Az Ujság

1907 február 19), Kosztolányi Dezső: Giosué Carducci (A Hét 1907 február), Radó Antal: Carducci emléke (Kisfaludy-Társaság évtapjai XLII. kötet).

Carducci verseiből fordított: Babits Mihály, György Oszkár, Radó Antal (Idegen költők albuma, Pesti Napló), Zempléni Árpád, Zoltán Vilmos (Carducci költeményei, bevezető életrajzzal. Modern Könyvtár).

AZ ÖKÖR

Szeretlek, ó szelíd ökör! Belőled
Erő és béke száll, nyugodt, komor.
Ha nézed a szabad, kövér mezőket,
Úgy állsz, akár egy zordon ércszobor.

Nyugodtan a nehéz ígára hajlasz,
A barna szántót fürgén követed,
Ha ösztökél, némán forog nyugalmas,
Panasztalan, elégedett szemed.

Fekete orrodból gőzölve lebben
Lehelleted s vígan ujjong az égnek
Böngésed, ez a csendes himnusz-ének.

És zöld, nyugodt, tág és komoly szemedben
Békén sugárzik, édesen merengve
Az isteni mezők zöld, tiszta csendje.

BESZÉLGETÉS A FÁKKAL

Én nem szeretlek, tölgy, kevély erősség,
Mert lombjaiddal büszkén fogod át
Városdülök vérmocskos homlokát,
S legyezgeted a harcok szörnyű hősét.

És nem szeretlek, meddő-bús babérfa,
Mert télen is nőssz jéghegyek fölött
S uralkodók tar homlokát fődöd,
Ha fürtjük az időknek martaléka.

De szeretlek, szőlő lány venyigéje,
Édes gerezd tanyája, kedv igéje,
Bor anyja, áldott búfeledtető.

S téged leginkább, ó sötét fenyő,
Mert deszkáidból készül az utolsó,
A legnyugalmasabb ágy, a koporsó.

TÉLI ÉJSZAKA

Előre! A sötét tél zúgva tombol,
A tengerparton tündököl a hó,
Csikorog-omlik a lány takaró;
És halvány pára lesz a sóhajomból.

Mély hallgatás. Merev felhők között ül
A hold, bámulva a fehér sikot,
Egy vén fenyő árnyéka látszik ott,
Hogy görcsösen a szörnyű földre görbül,

Mint a halálért síró néma vágyak.
Vedd vérem, ó Köd, Fagy, tüzet fagyaszd
És oltsd el ezt a háborgó tavaszt.

A megtört gondolat halálra bágyad.
Felordítok: Ó tél! Ó éjszaka,
Mondd, mit csinál lenn a holtak hada?

A RÍMHEZ

Áve rím! Te, ki a lantos
Vad-kalandos
Költeményén égre kel
S fényes, tündökölve izzó,
Mindenik szó,
Hogyha a nép énekel.

Két csók közt a lázas elme
Szenvedelme,
Míg a zajló tánc forog,
S aztán a vágyat, mely óhajt
És a sóhajt
Lágyan összehangolod.

Majd remegve és repesve
Szólt az estbe,
Hogy vidult az ifjúság
S arató-nép a földön
Messze-dörgőn,
Lábbal verte ritmusát.

Mily keményen és kevélyen
Zúg a szélen
Hősi bajnok éneket,
Lándzsa vérzik, bús örömtől
Felcsörömpöl
S a vas-pajzson elreped.

Ronceval egy ordító lant,
Hogyha Roland
Kardján ég a gyűlölet,
Kürtbe fúj és nappal-éjjel
A nevével
Tölti be a völgy-ölet.

Majd sötét, borzadt sörényen
Száll serényen,
Babiécán, boldogan,
Lágy románccal hősi Cídet
Istenítéd,
Aki zászlók közt rohan.

És a Rhône vizébe mosva
Aranyosra
Porlepett, zilált hajad,

Tűlzengesz fülemüléket
S szól az ének,
Toulouse kertjei alatt.

Rondello hajója mélyén
Lázak éjén,
A vágy és vitorla vagy,
Csók a haldoklónak ajkán,
Mely e halvány
Hölgy szájára odafagy.

Ó jövel: vagy nem fogant-e
Egykor Dante
Jámbor és zord rímeiket?
Véled ment le haldokolva
A pokolba.
S véled szállt a föld felett.

Szép császárnő, a hazámé,
Ávé, ávé,
Ó latin, királyi sari,
Ím köszönt egy forradalmár,
Nem tagad már,
Meghajol, csak te akari.

Ósapáink gondja, éke,
Légy ma béke,
Légy nekem te áhitat,
Adj virágot, gyenge-lágyat,
Lenge vágyat
S a haragnak adj nyilat.

FEHÉR ÉJSZAKA

Csendbe pihédzik a bús hó a hamuszínű magasból:
A puha hólepedőn hangtalanul fut a nesz;

Nincs kofazaj, megszünt a vidám fogatok zörögése,
A kacagó szerelem nem dudorássza dalát.

A piacóráról szomorú huhogás kel az éjbe,
Mintha jajongana most messze egy éji világ.

Nem madarak bús szárnya csapódik az ablaküvegre?
Nem, ti közelgetek itt, porladozó hiveim.

Nyomba megyek — te mohó, te szegény szív, várj
a sorodra, —
Ottan a csönd kebelén elpihentünk szeliden.

VERGILIUS

Mint amikor a telehold fehéren
Küld a tikkadt mezőre hűs fagyot,
Sugara reszket a folyón, az éren
S szűk martjai közt a vízár ragyog;

Mint amikor a csalogány a lombból
Panasszal zengi be a bús tavaszt,
A vándor áll s egy szőke fejre gondol
És elteli a lelkét a malaszt;

Mint gyermeke sírhalmán az anya,
Az égre néz fel, csillapul jaja,
S a szenvedése csöndesülve leng el;

Mint messze hegy és mint a messze tenger,
Lombok, miken a szellő andalog,
Ilyen magasztos költő a dalod.

Ó ÉJ

Sötét palástod mélyein elillan
A bánatom, a könnyem szeliden:
Ó Éj, csak a te édes karjaidban
Csitul el árva, békétlen szívem.

Nyugalmat adsz és tiszta-tiszta békét,
Lankadt lelkem kegyesen öntözöd.
Letéped a bús eszme régi fékét
S száguldhatsz az ég és a föld között.

Ó istenasszony Éj; én nem tudom mi
Hív most aludni, feledni, nyugodni,
Haragcsitító, bú-feledtető.

Megnyugszom benned, mint a csecsemő,
Ki sírva alszik el, mindent feledvén,
Öreg nagyanyja ráncos, barna keblén.

SZENT ABBONDIUS

A szürke ormok fénytől glóriások,
Szelíden égnek a bús Alpések.
A jéghegyek, a boldog óriások
Arcáról izzó rózsafény pezseg.

Pár nyurga fa mögött pipál a kémény,
Kígyózva száll a kék és lenge füst.
Vízgyöngy ragyog a nap gyémántos fényén
S a rét smaragdján a patak ezüst.

Vörös szoknyába jönnek most a kedves
Lányok dalolni szent Abbondiusnak,
Fönn mormol a folyó és zúg a fenyves.

Lenn meg kacag a völgy... S én egyre félek,
Pilláim a válás könnyében úsznak,
Mert szép a föld és oly rövid az élet.

ALPESI DÉL

A jéghegyen, a szürke és közömbös
Sziklán, hol a fehér fény izzva kél,
Keményen ül, körötte égszín köntös,
És hallgat és trónol a néma Dél.

Az áthevült fenyő — szellő se rebben —
 Sasokról álmodik s fején köd ül.
 És lenn a citeránál édesebben
 Kis ér cseveg a vén kövek körül.

A. MÁRIA KISASSZONYNAK

Ó kicsi Mária,
 Minek neked az ének?

A szép, bús ária,
 Ó kicsi Mária,
 Szívünkben akkor éled,
 Ha sír a pária.

Ó kicsi Mária,
 Minek neked az ének?

BÚCSÚ

Ó halvány orgona!
 A csillagok a tengerárba hullnak
 S kihül szívem, a dalnak otthona.

LORENZO STECCHETTI

Lorenzo Stecchetti (igazi neve: Olindo Guerrini) Forliban született, 1845-ben. A bolognai egyetemen tanult, számos tanulmányt és értekezést írt. Igazi sikerét a „Postuma“ című kötetével érte el, hírnevét pedig részben egy irodalmi fogásnak köszönheti, amennyiben saját verseit sohase élt unokaöccse neve (Lorenzo Stecchetti) alatt adta ki, aki — mint regényes előszavában elsírta — költő volt és tüdővészben halt meg. A versek erős visszhangot keltettek. Mindenki fallá ezeket a különös verista verseket és kereste a fiatalon elhalt költő sírját. Mikor kiderült a fogás, rendkívül sokan támadták Stecchettiit (a név rajta ragadt), de sikere ebben az arányban nőtt, könyve számtalan kiadásban fogyott.

Hatása különben nem indokolatlan. Stecchetti az olasz lírában új hangot ütött meg: a verizmus hangját. A régi romantikusokkal, manzonistákkal és Carducci akadémikus költészetével szemben az életet a maga valóságában és fönségében festette. Azóta iskola képződött körülötte.

MUNKÁI. Postuma 1877 (Hátrahagyott versek).

IRODALOM. Verseiből többet fordított: Abádi Imre, János Gusztáv, Karafiáth Jenő, Kozma Andor, Radó Antal (Idegen költők albuma), Síkabonyi Antal.

SZONETT

Ti szélre hányott árva énekek,
Emlékbe foglalt édes ifjúságom,
Kedv és panasz, öröm és sok-sok álom,
Szegény rímek, mi lesz ti véletek?

Ó jaj, repüljétek el reszketeg
E rossz világból, ahol egyre vágyom;
És szóljatok tűz-nyelvvel, tűzre vágyón,
Hisz mind szerelemből születtetek.

És leljétek meg végre hölgyemet,
Kihez halálos kedv és büszke vágy von,
Legyen a szavatok végrendelet,

Mondjátok el, hogy mily tűz égetett,
S ő érte sírtam a halálos ágyon,
Ti szélre hányott árva énekek!

KENNST DU DAS LAND . . .

Ismered azt a földet,
Mely minden jóval ékes,
Hol a hó végezetjén
Váltónk nem esedékes?

Azt a jöltáplált édent,
Hol nincs síró, sóhajtó,
Csak mosolyos, kövér arc
S hol nem jár végrehajtó?

Ismered azt a földet,
Hol nincs templom manapság,
Nincs kocsma, fűzfa-költő
S nincs semmiféle papság?

Hol nincs katona egy sem,
Nincs rablánc, nincs eretnek,
Hol a szerelmesek mind
Zavartalan szeretnek?

Itt a nők sose rosszak, —
Hűek, szeretni lágyak,
Nem számítolják pénzzé
A bánatot, a vágyat.

Csak meglelnék e földet:
Én mindörökre zengem,
Csak lenne egy halandó,
Ki elvezetne engem!

ARTURO GRAF

Arturo Graf 1848-ban született Athénben. Apja görög. Anyja német. Mikor felnőtt, a nápolyi egyetemen jogot tanul. 1874-ben a római egyetemen magántanár lesz, 1876-ban pedig a román nyelveket tanítja a torinói egyetemen. 1913-ban halt meg.

Graf sohase volt népszerű, mint költő, holott az olaszok egyik legkiválóbb és legeredetibb lírikusa. Zaklatott, fátyolos és titkos pesszimizmus borul verseire. Ideges és metafizikus; az olaszok, akik a miszticizmusukban többnyire cifrák, fájdalomukban szónokiak, csak tartózkodva szerették ezt a sötét és igaz idegen vérű költőt, aki a német elmélyedést és görög tökélyt egyesítette vérében és költészetében.

MUNKÁI. Nevezetesebb verseskönyvei: Poesie 1874, Medusa 1880, Rime della Selva 1906.

IRODALOM. Elek Artúr: Arturo Graf (Nyugat 1908 jan. 1).
Elek Artúr: Arturo Graf (Történeti Szemle 1913 november).
Verseiből fordított: Zempléni Árpád.

VOLT EGYSZER

Volt egyszer, egyszer... Micsoda?
Oly szomorú vagyok ez este.
Sehogyse téved az eszembe,
Volt egyszer valami csoda.

Hervadt, bús rózsá mosolya,
Te is tudod, mi volt e rejtély,
Valami volt, mi vissza nem tér,
Volt egyszer és nem lesz soha.

GABRIELE D'ANNUNZIO

Gabriele D'Annunzio 1864-ben született az „Irene“ nevű yachton, az Adriai-tengeren. Koraérett gyermek volt, tizenhat éves korában már a római egyetemre járt.

Firenzében rendkívüli hatással voltak rá a primitív olasz mesterek, festegetett is, különösen Boticellit utánozta. 1879-ben már verseskönyve jelenik meg. Ezen még érzik Carducci. Később egyenesen eltávolodik tőle, érett színeket, egyéni merészségeket, modern ízt visz a verseibe. Úgy hogy mikor Rómába jön, már egy csoport fiatalember sereglük köréje, bálványozzák őt, mesterüknek tartják. A római siker után visszavonul szülőföldjére, regényeket, elbeszéléseket és drámákat ír, melyeket két nagy olasz tragika, Eleonora Duse és Irma Grammatica visz diadalra, D'Annunzióról az egész világ beszélt. A lapok napi híreiben csaknem mindennap szerepelt neve. Kastélyában fényűzően élt. 1910 körül anyagi csapások zúdultak rá, otthagya Firenzét, Párizsba ment lakni és francia nyelven írt verses darabot szent Sebestyénről, melyet a párizsi közönség lármás tapsal fogadott. Az olasz-török háborúkor hangos terzinákkal dicsőítette honfitársait.

D'Annunzio résztvett az 1914–1919-iki világháborúban is, eleinte mint tengerész s egyik ütközetben megsebesült a szemén. Repülőnek állt be. A háború vége felé Bécs fölött repült, mint hadipilóta s röpiratokat dobott le. 1918 őszén megszállotta Fiumét katonáival, az ardítikkal. Kalandos vállalkozása világtörténelmi meglepetés volt. A költő a magyar kormányzósági palotában ütött szállást. Nitti kormányzó azonnal ellene foglalt állást, Fiume és Olaszország hadi-

GABRIELE D'ANNUNZIO

állapotba került. 1920 végén az olasz kormánycsapatok megütköztek D'Annunzio katonáival, akiket lefegyvereztek, D'Annunzio pedig megadta magát.

Lírája csupa pompa, a renaissance színeiben ragyog, bíborban és aranyban. Nem lehet tagadni, hogy a franciáktól sokat tanult, de bizonyos, hogy költészete teljesen egyéni és az ő lírája is hatást gyakorolt az egész európai irodalmunkra. Vizionárius és misztikus, de színeit a földről veszi. Az olasz ősz, az olasz cifraságot, az olasz lankát és hegyet, az olasz tengert, az olasz lampionos éjet senkise festi rábeszélőbben, mint ez a költő, aki festőnek készült. Rajongója az olasz — helyesebben — a latin műveltségnek. L'art pour l'art-ista, de hiva annak a nemzeti megújulásnak, mely Carduccival kezdődött. A vers nézete szerint a tiszta muzsika. Egy helyütt maga jelöli ki az új líra célját, következőképen:

„Azt hiszem, a jövő költészete magába öleli majd a nagyvonalú zene minden titokzatosságát és rábeszélőképességét. A lírai költészetben nem a szó a fontos: de a muzsika; nem a szó, mint betű, de a szó, mint a hang és ritmus. A vers minden.“

MUNKÁI. Nevezetesebb verseskönyvei: In memoriam 1880, Canto Novo 1882, Intermezzo di Rime 1883, L'Isotto e la Chimera 1890, Elégie Romane 1890.

IRODALOM. Radó Antal: Gabrielle D'Annunzio (Új magyar Szemle I. évfolyam), Elek Artúr: D'Annunzio drámái (Nyugat 1908 I. évfolyam 6. és 7. sz.), Balla Ignác több cikket írt róla (Pesti Napló), Tormay Cecil: Gabriele D'Annunzio (Magyar Hirlap 1908 17. sz.), Elek Artúr: D'Annunzio (Az Ujság 1915 188. sz.), Wallesz Jenő: D'Annunzio (1915 179. sz.), Szöllősi Zsigmond: A gyűjtőgató költő (Vasárnapi Ujság 1915).

Verseiből fordított: Balla Ignác, Erdős René, János Gusztáv.

DAL

Az álmatag égen
a Hold teje csorran:
a lomb a fasorban
hozzá epedez föl
 fehéren.

Neszt visz tova fájón
a szél, a tűnő is,
és bőg az ünő is,
párját hivogatja
 a tájon.

Az égi urasszony
jön s véle a vágyak,
hangok, pihe-lágyak
s nem hallja az édes
 panasz-szóm.

De ő, ki a méz itt,
nem hallja. A rózsaék
mély titkait óják
s hosszú morajukkal
 idézik.

Hol mámorea ringott,
még gödrös a párna,

és nélküle árva,
testvértelenek mind
 a bimbók.

De nincs, aki szívem
csókkal telehinti...
Ő szív s szemeim ti,
haljunk meg az éjbe,
 szelíden.

A NAP KESELYŰJE

Ha elmerengek olykor álmodozva
S lángként lobog a lomha levegő,
Ha hull a csendben a fenyőfa tobza
S a fán a gyantalé sziszegve fő.

Ha mezei tilinkó sír a lápon,
Zizeg a vadzab és a tengeri,
Szivembe száll egyszerre egy bús álom,
Beléje markol s el nem engedi.

Dicsőség, ó napszomjas keselyű,
Viszel, karmoddal a keblem fogod,
Míg el nem érem a vad partfokot.

Felnézek ekkor, szívem keserű
És zárt szemem vöröslő ködön át
Látom, véremtől fénylik a világ.

TRIPOLISZI DIADALÉNEK

 Ó, tömjén, illat, a puszták homokján,
 ó, messze táj és messze-messze partfok,
 vad és fakó, mint vörhenyes oroszlán:

ércek, kalászkok, gazdagon kavargók,
 ó, aranyhajú Berenice álma!
 Ti vívtátok ki mind, ti hősi kardok.

Alkonyulnak a bánatok s enyésznek.
 Álmos gödörbe, tétlenül ki gázol,
 hogy szembenéz a lélek és a végzet?

Itália, riadj, riadj, te bátor!
 Dalold a tengert, százszor és ezerszer.
 a dalt, a dalt az óperenciákról,

mint amikor marcona lárma vert fel
 és tűzbe, vérbe mind azt ordította:
 „Tengerre!“ s belereszketett a tenger.

És már nyilalt is a hajónak orra
 s a kapitány szívét tűzé reája
 s indult az evező és a vitorla.

„Segíts, Urunk“, szólta a szavak dagálya.
 „Szent Sír segíts, most indulunk te Hozzád.“
 A Tengerünkön így dalolt a gálya.

A zúgó időn nézlek, édes ország.
 „Segítsd, Uram, a vízen és a földön!“
 Kiáltva emeld fel tündöklő orcád.

S csatázz a vízen és földön örökkön.

IRODALOM. Radó Antal: Ada Negri (Kisfaludy-Társaság évlapjai 1896).

Verseiből fordított: Radó Antal: Két olasz költő. Ada Negri, Annie Vivanti, bevezetéssel (Magyar Könyvtár), Borbély Sándor, Horváth Ákos, Zoltán Vilmos.

ADA NEGRI

Ada Negri 1870-ben született Lodiban. Anyja szegény munkásasszony, aki szövőgyárba járt dolgozni s félrerakott pénzéből taníttatta lányát. Ada Negri tanítónő lett. Az isten háta mögé került, egy lombardiai faluba. Innen küldöztette verseit egy milánói képeslapnak. Írásait csak elfogadták, igazabb feltűnést nem keltettek. Olyan szegényen élt, hogy könyveket se vehetett. Első verseskötönyve már jócsengésűvé tette nevét. A milánói lap szerkesztősége meghívta őt s Ada Negri, ki egész életében nem látott tengert, tavat, sohase utazott, szinte magánkívül volt az örömtől, boldogan fogadta a legelső írók elismerését. Azóta a milánói felsőbb leányiskola irodalomtörténeti tanárnője és felesége egy gyárosnak.

Ada Negri költészete: ősi, bátor, amellet mégis nőies. Gyengéd, mint a nő, de van oly kemény és érces hangja, mint sok férfinak nincs. Nagyon emberi. Észreveszi a nyomort. Megható tollal írja le az újkor dolgozó koldusait. A nők költészete többnyire csak emlékkönyv-poézis. Csak az egy-húrú szerelmi lírán tudnak játszani. Ada Negri egészséges; az élet engedelmes befogadója; a férfi mellett öntudattal áll meg s anélkül, hogy kékharisnyás lenne, a nőben lévő emberi mozzanatokat hangsúlyozza, — nem tüntetően és hírverő céllal — de egy nagy költő erejével és igazságérzetével.

Ada Negrit az egész művelt világon ismerik.

MUNKÁI. Fatalitá (Végzet), Tempeste (Viharok), Maternità (Anyaság).

ANYASÁG

A mélyben, az éjben csendes üzenet kél:
ugy-e, te szólsz, édes, ki meg se születél?

Ó élet, új élet! ... a szívem megindul,
a te sírásodtól, a te csókjaidtól.

Ó kis Ismeretlen. — Míg a fényt eléred,
szívem a te szived, vérem a te véred;

kezeim kitárom, szelíden és lassan,
részegen kacagok, hogy őt megláthassam:

a jónak, a rossznak nevében idézlek,
hogy világra hozzon a nagy-nagy Természet!

Gondolok sok nőre, aki épp e percben
ez édes reménytől sírva összerezzen! ...

Glória szemükben, fátyolszerű titok,
mely egy új életnek véres utat nyit ott;

férfinél nagyobb nő, te szerelem-kehely,
a gerjedő csíra oltárookra emel.

Szent legyen a csíra: az erő: az új hit,
legyen áldott a méh, mely kínba vajúdik.

*

Ó a pólyát varró liliom-kezekre,
a szemre, amelyből a kék ég remeg le:

a görcsre, a jajra, melyből születendő
vággyal tör a napra a büszke jövődő;

a végső sikolyra, amikor ömölve
patakzik a vér a tárt anyai ölre:

a rózsás babára, aki — ó borzalom! —
sokszor úgy születik halotti paplanon:

földnek férfiai, halljátok a szavunk,
karddal fenekedők!... mi testvérek vagyunk.

Bizony, mondom nektek, egy sors leng fölöttünk,
mind ily összeroncsolt anyaméhből jöttünk.

Bizony, mondom nektek, hogy bűn a gyűlölet,
tiszteljétek mindig az anyai ölet.

Vessetek férfiak, amíg napban égtek,
daloljon bölcsónél erős feleségtek:

sohase keljetez ellene garázdán,
arassatok együtt a közös barázdán.

TESTVÉRI ÜDVÖZLET AZ EMBEREKHEZ

Üdvözlégy, testvér, —

Jól tudom, nem ismersz,
de, látod, a neved én sem tudom. —
Itt, hol találkoztunk, a nagy uton,
lüktetve ver az élet ütere
és mennydörög a durva kocsilárma.
Loholva fut mindenki messze tájra,
egy álom-ábránd, fájdalom után.
Mindenkori öklel, esztelen tusázik. —
De én rád nézek — egy szemvillanásig —
és a dörgő téren búcsút kiáltok
az idegennek, én az idegen:
— Üdvözlégy, drága testvér — úgy legyen. —

Mit bánom én, hogy honnan tartasz erre,
ki vagy, mit akarsz, holnap mit csinálsz.
Mit bánom én, hevít-e kapzsi láz. —
Hisz sajtó méhből születél te is!
te néked is csak ugyanaz a húsod,
az ősi jármot görbedezve húzod,
és vár reád a sanda Árnyalak
kapuk mögött, csöndes, sötét sarokban,
és egyszer biztosan elédbbe toppan:
te, ki zokogtál, ahogy én zokogtam,
állj meg szavamra az élet-hegyen:
— Üdvözlégy, drága testvér — úgy legyen.

A távoli szelíd bölcsőre kérlek,
 anyád szavára, hogyha volt anyád,
 aki szelíd dalával búgta át
 ábrándozó gyermeknyugalmadat;
 tűnt örömdre és sok-sok könnyüdre,
 a bús reményre, amely sírba dűlt le
 s szivedbe porlad, mint pici halott;
 az élet titkos ösztönére, esdek;
 a vágyra, mely tüzet ad a nemesnek
 s előrehajtja a jövő felé;
 hitemre és hitedre, kedvesem,
 — Üdvözlégy, drága testvér — úgy legyen.

Vidám köszöntésem ujjongva szálljon
 a néphez, amely itt megy lassudan:
 a nőhöz, aki fátylasan suhan,
 egy árny az árnyban, a falak alatt;
 kit gond, szerelem íz: a tengerészhez,
 takácshoz, aki büszke kedvet érez
 a munka estjén és vígan dalol;
 a haldoklóhoz, költőhöz, gyerekekhez,
 ki álmodik, hivén, jövője szebb lesz,
 és másnap a zaj dörgő ritmusán
 vígan tovább rohan, veled s velem:
 — Üdvözlégy, most és mindig — úgy legyen.

LUCIANO CROCI

Luciano Croci az ólasz parnassienek közé számítható. Finom és kész szonettekét, színes, festői verseket ír.

AVE MARIA

A hosszú éjszakán került az álom,
 Mert tegnap láttalak először én,
 Selyem zenélt a templomi homályon
 S az oltárnál, az oszlopok kövén

Visszhangozott homályosan morogva
 Jámbor papok imája reszketeg,
 Hajad leomlott, s mint egy szent madonna,
 Bús áhítattal kérted az eget.

Ó mily imádatos, finom, szelíd
 Tűzzel ragyogtak kedves szemeid!
 Lelkem feléd repült rajongva, égve.

Lankadva rebbent már a bús ima,
 Te fölemelted két szemed az égre
 S halkán susogtad: — Ave Mária!

A FUTURISTÁK

Lármás kiáltványok beszélnek az olasz futuristákról, akik az újabb költészet forradalmát hozták. Minden két-három hónapban kibocsátanak ilyen kiáltványt, körvonalazzák elveiket, harcolnak céljuk mellett. Hitük szerint a mai irodalom csak az elfinomult és beteg polgárságnak tömjénez. Az új ember kemény és hősi. Szereti az erőszakot. Megveti a multat, mely minden tettét elvánnyasztja. Nem szégyenli az ösztöneit se. A futuristák maradiak. Túlzottan hazafiak, a háború, a vérontás prédikálói, hívei mindannak, ami erő, tett, bátorság. Romantikájuk nincs. Az újkor diadalát a gépek és aeroplánok hirdetik. Még a mult lángeseit is megtagadják. Annyira ellenségei a hagyományoknak, hogy a központozást eltörlik, nem ismernek pontot és vesszőt, felkiáltójelet és nagybetűt, a mondatot megsemmisítik és hangutánzó szavakkal próbálják közölni gondolataikat. A programjuk — maga egészében — nem értéktelen, sok új és igaz van benne, akad köztük néhány nem mindennapi tehetség is, de a közönység jórésze még csak érdekes formaságot lát a futurista mozgalomban, íróikban pedig csak bohócokat.

Hogy megértsük őket, Olaszországba kell mennünk. Aki ismeri nemcsak a futuristákat, hanem az olasz életet, a mindent túlkiáltó olasz multat is, az nem feltétlenül és nem mindig nevet rajtuk. Az úgy látja az olaszsgot, mint egy koldust, aki nyakában a mult fakó tarisznyájával halad előre, gyümölcsöktől roskadozó fák alatt, dús vetések közt, éhesen. A tarisznya tele van arannyal. Ez a koldus az aranynak csak terhét érzi. Nem lehet az aranyon semmit se vennie, mert a

multé. De vinni kell. Azaz a futuristák — az olasz futuristák — minden küzdelme abban lel magyarázatot, hogy földre csapták az aranytarisznyát, a klasszicizmusnak kölöncét, mely évszázadokig gátolta az olasz művészetek szabad fejlődését és csak mintákat nyujtott. Az olasz széplélek volt, szíve szerint nem lehetett művész. Náluk minden emlék, a kilincs és székláb, a késnyél és leghítványabb téglá is, a nyelv, ez a datolya-édes és virágos hömpölygés már maga kész, nagyon kész dal, a színek a klasszikus hagyományok rabságába beleszáradnak, a formák még mindig bilincsekben dermedeznek. Ez nem is otthon, de börtön. Csakis Olaszországban szület-hetett meg a futurismo, mert csakis itt lehet a felosztás alapja s egyben művészi világnézet: a jövő és a mult, csakis itt állhatnak igazán szembe a futuristák (a jövősök) és a passatisták (a multasok). Nagyon érthető, hogy néhány ember megszokta a klasszikus mult uralmát és modern maradiságot keltett ellene. Elég volt a síma szépségből, polgári szatócs-lélekből, könyvmolyokból, classica filológiából, le kell bontani a múzeumokat, fel kell gyűjtani a könyvtárakat és a halott latin istenek helyett új jelképeket kell hozni. A szárnyas Mercur helyett: egy szárnyas Aeroplant, a részeg Bacchus helyett: egy Versenyautomobilé és Jupiter helyett: a kék eget, folyókat, hegyeket, a természet teljesen zengő szépségeit, a barbár és egész életet.

Régi művészi forradalmakat juttatnak eszünkbe ezek a kócos és sokszor nevetséges emberek. A francia romantikusokat, akik piros mellénnyel és lobogó sörénnyel jártak, az angol romantikusokat, akik nyakkendőt se tettek, a „Stürmer“-eket és a „Dränger“-eket, akik tébolydákbán haltak meg, vagy a szimbolistákat, akik fényes nappal csillaggal ékes mágus-süveggel sétáltak a párizsi körúton, mint ma a cirkusz reklám-emberei. Gyerekes ez a forradalom? Minden forradalom gyerekes. A futurista tiltakozik a részlet-művészetünk, az illatos, finomkodó életünk, természettudományos világnézetünk, elemző és kevésre jutó tudományunk ellen és egy nagy egységet, a sugallat egységét keresi. A boxmérközést vagy a gépkocsi-

utat többre becsülik a mult minden művészeténél és tudományánál. Lelkük és trombitájuk F. T. Marinetti, aki egyben költőjük, kiadójuk, impreszáriójuk és hirtelési ügynökük, ez a fekete és zömök több-milliomos, aki kibéreltette a párizsi színházakat és a tömegnek ingyen adotta futurista drámáit, aki ingyen küldi a világ minden részébe a futurista nyomtatványokat, aki Bumeliánál a tripoliszi háborúban rekedtre ordította magát, dicsőítve a militarizmust, a balkáni háborúban — a bolgár táborban — egy kocsiszínbén a korcsma asztaláról naponta négy óráig beszélt és izgatott az eszméi mellett, olaszul, franciául, angolul és németül, a világháborúban pedig az uszítók élén vezérkedett.

MUNKÁIK. A futurista költők versei 1912-ben jelentek meg vastag kötetbe gyűjtve, a „Poesia“ című lap kiadásában „I poeti futuristi“ (A futurista költők) címen.

IRODALOM. Babits Mihály: Futurizmus (Nyugat 1910 április 1), Szabó Dezső: F. T. Marinetti (Nyugat V. évfolyam, 16. szám), Szabó Dezső: Luciano Folgore: Il Canto dei motori (Nyugat V. évfolyam, 16. szám), Kosztolányi Dezső: Futuristák (A Hét), Kosztolányi Dezső: Il futurismo (Élet), Balázs Béla: Futuristák (Nyugat 1912 április 1), Szabó Dezső: A futurizmus: az élet és művészet új lehetőségei (Nyugat VI. évfolyam, 1. szám), Balla Ignác: Marinettiről és társairól az „Új Idők“-ben írt, Szász Zoltán: Futurizmus és szalvarzán (A Toll 1914 március 15).

Több futurista verset magyarra fordított: Kahána Mózes, Komjáth Aladár, Natter-Nád Miksa.

ÓDA A VERSENY-AUTOMOBILHOZ

F. F. MARINETTI

Te egy acél-faj szilaj istene,
nagy messzeségtől részeg Autó,
ki rémülten zörömbölsz és viczorogva harapod a zablád!
Hámor-szemű, iszonyú, japáni isten,
te lángon és olajon élő,
te messze csillagokért égő,
feloldom ördögös, töftöfőlvő szived
és óriás pneumatikod, hogy táncolj,
ujjongj a nagyvilág fehérülő útjain.
És meglazítom érc-fékjeid, robogj,
robbanj ki részegen a szabadító Végtelenbe!...

Ökröndöző és ugató lármádra...
nézd, az alkonyuló Nap is nekilendül,
véres lihegéssel futni kezd
a szemhatár peremén...
Ott lenn üget az erdők mélyein... nézd!

Hajrá, jó démon, tiéd vagyok egészen... vigyél,
Süket a föld, a nesz hiába rezzen,
vak az égbolt, csillag hiába lobban,
sarkantyúzom a lázam és a vágyam,
karddal verem érc-paripámnak orrát!...

És minden pillanatban hátrahajlok,
 hogy érezzem — a tarkóm beleborzong —
 a szél pihés, hízelgő simítását.

Kecsegtető, varázsos messze karok!...
 Ó szél, ez a te mohó lihegésed
 megmérhetetlen Végtelen, mely elnyelsz!...
 Ah! Ah!... fekete malmok bicegve sietnek,
 mint ahogy futnának utánam hártya-szárnyaikkal
 hatalmas lábakon...

Ott a Hegyek, most az utamra dobják
 szendergő frissességük köpenyét.
 Ott! Ott! nézd... annál a baljós fordulónál!...
 Hegyek, ó szörnyű Állatok! ó Mammutok,
 kik lomhán totyogtok, görbítve iszonyú hátatok,
 már túlhaladtalak titeket... a semmibe rogytok,
 a köd zavarába!... És alig-alig
 hallok a döngést, a buta zöngést,
 mértföldlépő csizmátok messze zuhogását!...

Azúrköpenyes, friss, messze hegyek!...
 Holdfénybe derengő drága folyók!...
 Homályos lankák! Az örült szörny rohan
 és elhagy benneteket is... Csillagok, én Csillagaim,
 halljátok a futását, a durva zúgását,
 acéltüdeje örökös pöfögését?
 Én állom a versenyt... ti Véletek, én Csillagaim!...
 Gyorsabban!... még gyorsabban!... előre, hajrá!...
 Lazítsd a féket!... Nem bírod?... Törd le!...
 Hadd zúgjon a mótör, vágtsasson a gépem!

Hurráh! A mocskos földet elhagyom!...
 Szabad vagyok, az űrbe röpködök,
 az ég arany ágán,
 a Csillagok szikrázó végtelenjén.

MONOSTOROKBAN

PAOLO BUZZI

Édes élni mindentől távol, együtt az Istennel, mint
 testvérek,
 a cella fehér és a veteményes kert csupa rózsza,
 a feszület azt mondja: — mindenki szenved ott
 künn is —

és a koponya vidám társaság te néked!
 És a kis harang szabályos időközönként cseng
 reggeli imára, ebédre és boldog szundításra!
 Édes itt élni nekünk, hosszúszakállú férfiaknak!
 Édes itt élni nekünk, rövidhajú nőknek!
 Az élet elrohan a szemünk előtt,
 mint künn az ablakunk előtt a nap.

KÓRHÁZAKBAN

PAOLO BUZZI

Itt sorban meghalunk. Képzeld el egy temetőt,
 egymás mellé rakott, fehér és merev sírokkal,
 egy halottal, aki meghal.

Az orvosoknak elviselhetetlen a szaguk,
csak a papok hoznak be egy kis tömjénillatot.

Ősz van: a fák az ablakokba alélnak
és ez jobban fáj a mi bánatunknál.

Mi is tudjuk, hogy lehull húsunk levele és maradnak a
csontok,

Vasárnaponkint, mint a temetőbe, idejön a tömeg
és megrohanja az ágyakat, bemocskolja a folyosó tégláit
és beteg, romlott dolgokat hoz enni.

A BETEG FORRÁS

ALDO PALAZZESCHI

Kli, kli, kli,
klö, klö, klö,
khe, khe, khe,
khö, khö, khö,
k k k...
Hátul az
udvaron
nagybeteg
a forrás;
gyötrelem
hallani,
hogy köhög.
Köhécsel,
köhécsel,
kicsikét
elhallgat

és újra
köhécsel.
Én szegény
forrásom,
ó jaj, a
bánatod
szivem is
tépdesi.
Elhallgat,
néma most,
elhallgat,
semmi nesz,
nem hallik
semmi zaj,
semmi nesz...
Már talán
meg is halt,
meg is halt?
Borzalom!
Ó még sem!
Felbuzog
és újra
köhécsel.
Kli, kli, kli,
klö, klö, klö,
khe, khe, khe,
khö, khö, khö,
k k k...
Tüdővész
öli meg.

Istenem
 ez a bús
 és örök
 köhögés
 engem is
 sírba visz,
 semmiség
 és úgy fáj!
 Hogy sír-rí!
 MenjeteK,
 fussatok
 elzárni
 az útját,
 mert megöl
 ez a bús
 és örök
 köhögés!
 MenjeteK,
 tegyeteK
 valamit,
 hogy szűnjön
 sírása
 és végre...
 meghaljon!
 Szűzanyám!
 Jézusom!
 Nem birom,
 nem birom!
 Panaszos,
 bús forrás

hagyd el a
 sírásod,
 s gyógyulj meg,
 mert meglásd
 meghalok
 miattad.
 Kli, kli, kli,
 klö, klö, klö,
 khe, khe, khe,
 khö, khö, khö,
 k k k...

LOPE DE VEGA

Lope de Vega 1562-ben született Madridban.

Koraérett gyermek, ki már tízéves korában remekül tudott verselni, a természet csodája. Rendkívül könnyedséggel írt később is, áradt belőle a szó, délszaki bőséggel és zengzetességgel. Népszerűsége akkora, hogy mikor végigmegy Madrid utcáin, éljenzik és boldog, aki ruhájából egy foszlányt kap ereklyéül. A spanyol nemzeti dráma megalapítója. Kortársai szerint darabjainak száma megközelíti a kétézetet. Híre-neve, gazdagsága egyre nőtt. Abban az utcában, ahol hercegi módon élt, lakott ismeretlenül, majdnem elfeledve minden kor és nép egyik legnagyobb lángesze, a félkarú Cervantes.

1633-ban halt meg 73 éves korában. Sesa herceg, örököse temette el.

MUNKÁI. Comedias (28 kötetben), Obras di Vega (Menéndez Pelayo, Madrid).

SZONETT A SZONETTTRŐL

A kedvesem szonettet kért ma. Gond dul
lelkembe és szorongva kezdem én:
tizennégy sorból áll a költemény:
a három első itt szökell, bolondul,

Féltem, hogy nem lesz rím, mely visszakondul
és itt vagyok az új szak közepén:
csak futna le a négyes könnyedén,
nem főne a fejem a hármastoktul.

Aztán a költő a hármastba lép
és sikerült, úgy látszik, a merész tett,
mert már e sorral zárul is a kép.

A második versszak rímelni készlet,
tizenhárom a sor, mindegyik ép,
most meg tizennégy. Versem, ime, kész lett.

GUSTAVO ADOLFO BÉCQUER

Gustavo Bécquer született Sevillában 1836 február 17-én. Egyik öse német órás volt. Korán árvaságra jutott és gazdag keresztanyja neveltette, ki később összekülönbözött vele, mert a tizenhat éves fiú verselgetett és nem akarta folytatni a keresztanyja által számára választott kereskedői pályát. Tizenhét éves korában bátyjával együtt Madridba megy. A spanyol fővárosban sötét nyomor szakad mindkettőjükre: éheznek, lakástalan csatangolnak, festéssel tengetik életüket. Bécquer fordítgat, újságcikkeket ír, tollát eladja, műkedvelő írók potom pénzért veszik meg a költeményeit és tulajdon nevük alatt jelentetik meg. Bátyja, akit meghatóan szeret, 1870-ben meghal. Három hónap múlva — harmincnégy éves korában — követi bátyját a sírba. A neve ekkor kezdett feltündökölni.

Bécquer emlékét ma a spanyolok rajongó tisztelettel övezik. Dalait falvakon éneklik és nemcsak magában Spanyolországban ismerik, hanem az egész világon mindenütt, ahol spanyolul beszélnek. Mélabús versszakaiban egy törekeny és modern lélek sír. Szelíd költő. A spanyolok tálszűfolt, virágos nyelvén egyszerűen ír. Kerüli a rímeket, képeket, a szigorú formát. A melódiával hat. Ő a spanyolok Heine-je.

MUNKÁI. Obras de Gustavo A. Bécquer, Madrid.

Összes verseit kiadta Körösi Albin, dr. Barna János (Szatmárnémeti 1914).

Verseiből többet lefordított: Harsányi Kálmán, Miholics Vid, Radó Antal (Idegen költők albuma).

A TEMETŐ ÁRVÁI

Szemét kinyitotta,
De csöndbe lecsukták;
Arcára vetették
A hőszinű gyolcsot;
A néma szobából
Kiment, aki ott volt,
Zokogva az egyik,
Hallgatva a másik.

A földön a mécses
Fellobbadozott még,
A falra vetette
A ravatal árnyát;
S a tompa homályban
Láthattuk a hulla
Rajzát a derengő
Falon feketülni.

A hajnal is ébredt,
Percent a sugára,
S zajongva ocsúdott
Álmából az ember.
És ez a fonákság,
Életlobogás künn,
Árnyékborulat lenn,

Szivembe hatoltak:
*„Ó jaj, mily magukra
 Maradnak a holtak!”*

Sietve cepelték
 A néma koporsót
 És letevék egy
 Kápolna ölébe,
 Behintve a testet,
 A pormaradékot
 Sötét lepedőkkel,
 Rőt gyertyavilággal.

Elhalt a harangszó
 Síró muzsikája,
 Egy árva anyóka
 Morzsolta imáját;
 A templomon átment,
 A kis kapu kordult,
 És újra üres lett,
 Magányos a templom.

Fenn a toronyóra
 Percent ütemesen,
 A gyertya viasza
 Sercent a sötétben.
 Oly mély szomorúság,
 Oly puszta sivárság
 Lengett körül engem,

S a gyertya csak olvadt:
*„Ó jaj, mily magukra
 Maradnak a holtak!”*

Ércnyelvű harangszó
 Kongott a toronyban,
 Zokogva beszélt
 Végső búcsúszóját.
 És gyászfeketében
 Lépdelt a rokonság,
 Barátjai mentek
 A hulla nyomában.

Künn a temetőben
 Egy ócska zugolyban,
 A sír csunya gödre
 Megásva reá várt.
 Betettük a testét,
 Lefödve serényen,
 S hallgatva vonult el
 A néma kíséret.

És a temetőcsősz
 Kezébe kapával,
 Nótát dudorászva,
 Eltűnt a sírok közt.
 Az éjszaka rebbent,
 Csönd szállt a sírokra,
 Úgy álltak előttem,

Mint éji, komor had:
*„Ó jaj, mily magukra
 Maradnak a holtak!”*

S ha jő a jeges tél
 S a végtelen éjjel
 S reszketnek a viskók
 A fergetegektől
 S paskolja a zápor
 Az ablakok alját,
 Ők jutnak eszembe,
 Az árva halottak.

Őket veri folyton
 Az éjjeli zápor,
 Sírjukba röhög le
 Az északi szélvész.
 Fagy hat le a mélybe
 És megveszi csontjuk,
 Sóhajtva reped szét
 A deszkakoporsó! ...

Por lesz-e a porból?
 Vagy győz-e a lélek?
 Vagy minden anyag csak
 Sár, hullamaradvány?
 Én nem tudom, ámde
 Sarkomban a rejtély,
 Rejtélye az éjnek,

Egy éji sikolynak,
 Mert szörnyű magukra
 Maradnak a holtak!

CSÓKOS VILÁG

Csókolja az árat a lágyan-enyelgő
 Hullám-bodorító reggeli szellő,
 Csókolja a nap sugaras tüze hően
 Az üszkösödő felhőt lemenőben.

Ha szívet akarsz s tüzes ágyon epekszel,
 Alázd meg a dölyföd, a gögöd ezerszer,
 Lehajlik a rét is a drága folyóra,
 Hogy tiszta vizét csókkal teleszórja.

A BŰS ARATÓ

Az életem kopár mező,
 Fölötte zúgó viharok,
 De egy kéz mindig belevet,
 Mély bánatot, bús könnyeket
 És én zokogva aratok.

ÉSZAKIAK
(DÁNOK, NORVÉGEK, SVÉDEK)

JENS PETER JACOBSEN

Jens Peter Jacobsen ezt írja magáról: „1847 április 17-én születtem Thistedben; egyetlenegy eseményre se tudok emlékezni, mely érdekes volna; azok pedig, melyeket nem lehet felemlítenem, természetesen nagyon érdekesek.“ Az ősei hatalmas, paraszt tengerészek. 1863-ban Kopenhágába megy, gimnáziumot végez, 1867-ben beiratkozik az egyetemre, itt természettudományt, növénytant tanul, közben írja verseit. Ezekben találja meg stílusát: egy fátyolos, édes, törékeny élet hangját, mely később elbeszéléseiben és regényeiben szólal meg. Fiatalkorában egyszer meghűlt. Azóta folyton betegkedik, a tüdővész örli, Nápolyban, Rómában keresi egészségét. Évekig féltüdővel lélegzik. 1885 április 30-án Thistedben, szülővárosában meghal.

Jacobsen — Andersen mellett — Dánia legnagyobb költője. Rövid élete alatt kevés könyvet írt, de minden sora maradandó. A „Niels Lyhne“ című regénye, mely egyik életírója — Marie Herzfeld szerint — a fiatal festők és poéták legkedvesebb könyve lett, szervesen hozzátartozik minden modern ember életéhez és fejlődéséhez.

IRODALOM. Mezey Sándor (Bródy Sándor „Jövendő“-jében), Abádi Imre, Juhász Árpád, Görögné Beke Margit és Kiss Arnold. Szekeres Jenő magyar fordításban több Jacobsen-verset tett közzé.

SELYEMCIPŐ AZ ARANY-KAPTAFÁN

Selyemcipő az arany-kaptafán!
 A kedvesem egy drága lány!
 Egy édes, drága lány!
 E fényes földön hozzá fogható
 Nincs senki még.
 Olyan, akár a forró, déli ég,
 S a tiszta hó.
 Tündérházamban minden csak valóság,
 A hó tüzes, a csönd zene.
 Nem oly bíborlók a vad nyári rózsák,
 Amily sötét éjfélzeme...

HENRIK IBSEN

Henrik Ibsen 1828 március 20-án született Skienben. Jómódú kereskedő-családból származott, német, dán, skót vérkeveredésből. Mikor Ibsen nyolc esztendő lett, szülei elszegényedtek és tizenöt esztendő korában már maga kereste kenyerét. Festő akart lenni, de pénze nem volt hozzá és egy grimstadti gyógyszerárba áll be segédnek. Titokban itt az érettségire tanul, orvosnak készül. Családjával lassanként megszűnik minden közössége, csupán hugával, Hedviggel tartja állandóan az érintkezést. Ezt a testvérét nagyon szerette és a „Vadkacsa” című darabjában megható emléket állított neki. Grimstadban Ibsen egyedül él, távol a társaságtól, melyet lenéz. Ebben az időben satirikus verseket ír és torzképeket rajzol. Az 1848-iki politikai áramlat őt is magával ragadja. Magyarországnak szabadságdalt ír, svéd és norvég honfitársait pedig felhívásban buzdítja, hogy legyenek segítségére dán testvéreiknek, akiket „a vad német horda” szorongat. Ebben az időben Krisztiániába megy az egyetemre. Barátaival lapot alapít. Sokat küzd a dráma és színpad megújulásáért. 1851-ben „Az első norvég nemzeti színház” Bergenben meghívja rendezőül és házi szerzőül. 1858-ban megnősül, egy év múlva fia születik és újból küzdenie kell a megélhetésért. Fiának keresztapja Björnson, akihez egész haláláig forró barátság köti. Sokáig jóformán csak drámákat ír, de amikor 1871-ben mint a khedive vendége, a szuezi csatorna megnyitásához keletre utazik, felbuzdul újra lírai vénája. Ibsen huszonkét esztendőt tölt önkéntes száműzetésben külföldön. Sokáig lakik Drezdában és Münchenben. Nappal dolgozószobájában tartóz-

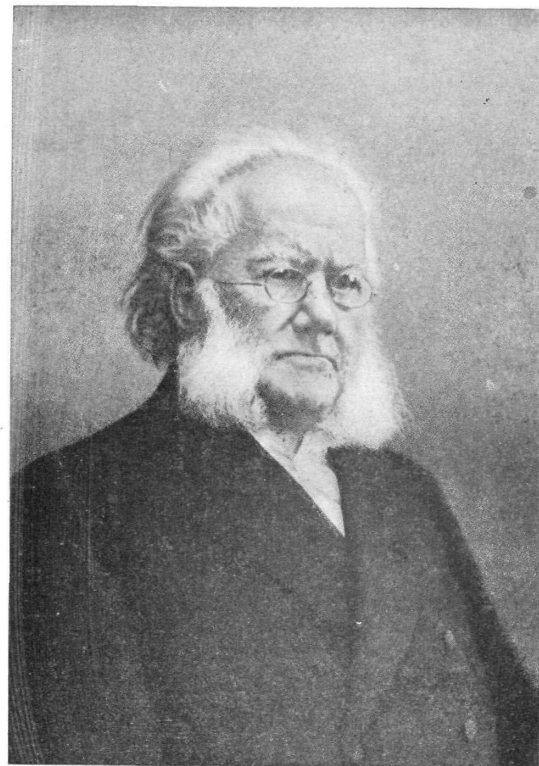
codik, estefelé egyedül sétál a városban, bemegy a kávéházba, egy pohár likőr előtt elolvassa a lapokat, azután hazatér. Évekig így folyik élete, akkor is, mikor már európai csengésű a neve. Közben két ízben kergeti haza a honvágy és bár elhatározza, hogy Norvégiába, ahol üldözték és nem méltányolták eléggé, „soha be nem teszi lábát és minden közösséget megszakít vele“, 1891-ben visszatér Krisztiániába és ott is marad állandóan. 1900-ban könnyebb szélütés éri. Ettől kezdve betegeskedik és 1906 május 23-án meghal, felesége karjai között.

Ibsen verseiben az a fojtott, tompa szenvedély kísért, mely drámai párbeszédei fölött lebeg. Tartózkodó, de mély líra ez. Egy hallgató lírája.

IRODALOM. Ibsenről annyit írtak, hogy a cikkek özönét nem lehet számon tartani. Gerő Ödön számos cikkben és tárcában foglalkozott vele (Pesti Napló és a régi Élet 1891), Szilágyi Géza: Ibsen (Pesti Napló 1897), Osvát Ernő: Ibsen (A Hét 1900), Cholnoky Viktor: Ibsen (Magyar Génius 1902 március 29), Salgó Ernő: Ibsen (Jövendő 1903 május 21), Halasi Andor: Ibsen (Budapesti Napló 1905 december), Ignotus: Észak és dél (A Hét 1906 május 26), Alkalay Ödön: Ibsen technikája (Figyelő 1908), Fenyő Miksa lefordította Alfred Kerr Ibsen-cikkét (Figyelő 1908), Szabolcsi Lajos: Ibsen műhelye (Színháték 1910), Pototzky Lajos dr. könyvet írt Ibsenről (Franklin-Társulat), Baráth Sándor: Ibsen lírája (Kelet népe 1910), Kosztolányi Dezső: A meghamisított Ibsen (Élet 1910), Ibsen levelei Bardach Emiliához (Toll 1914 március 3, április 19), Rubinyi Mózes: Akiktől Ibsen tanult (Thália 1919), Hajdú Henrik: Gabler Hedda (Nyugat 1920), A Színházi Kritika Ibsen-Strindberg száma (1920), Révay József: Ibsen és a monumentális irodalom (Ma). Rubinyi Mózes Ibsenről könyvet írt.

A magyarokhoz intézett, itt közölt ódája több magyar fordításban jelent meg. A Peer Gynt-et Sebestyén Károly fordította le (Olcsó könyvtár) és norvég eredetiből lefordította Patthy Károly (Nyugat). Ezt a költeményét évekig sikerrel játszották a Magyar Színházban.

Verseiből többet fordított: Görögné Beke Margit, Hajdú Henrik, Somkúti.

HENRIK IBSEN

AZ ÉSZAKI LOVAG

Délszakra sodorta
Egy könnyű hajó,
Fájt már a szívének
Az északi hó.

A tengeren eltűnt
A jéghegy, a mult.
A délszaki tájon
Bús vágya csitult,

Felgyújtja hajóját; —
S a kék levegőn
A füstgomolyagból
Híd kel remegőn.

S a délszaki éjből,
Hol lángol a nyár,
A hídon a ködbe
Egy árny hazajár.

V É G E

Mind kikísértük,
Elment a vendég;
Szavuk a szellők
Már elkeverték.

Most tompa csend van,
Hol énekeltél.
Sötét a kert lenn,
Sötét az erkély.

Rövid akkord volt,
Egy kósza ábránd!
Vendég, ki jött és —
Aztán tovább állt.

DUETT

(A „Brand“-ból)

EJNÁR

Agnes, pici pillém, százsínű lepkém,
Mindjárt a rabom vagy, drága, bohó!
Hálót kötözök, hurkot bogozok most
S az énekem, az lesz a pillefogó.

ÁGNES

A pille a rózsza vidám szeretője,
A rétre repül, a virágra pihen.
Kergess a mezőkön, fürgé legényke,
Dalolva a réteken, üzz szeliden.

EJNÁR

Agnes, pici pillém, százsínű lepkém,
Hálóból a lány sohasem szabadul.
Hiába repülsz, a karomba szorítlak,
Hálómbe, szivembe kerülsz te rabul.

ÁGNES

Ha pille vagyok, szálljak csapodáran,
Ringasson a lengedező fuvalom.
Ha megfog a hálód, a himporomat véd.
Engedd el a szárnyam, eressz szabadon.

EJNÁR

Oly lágyan emellek a tenyeremre,
Börtönnek a szivem kellemetes.
Örökre kacagj itt, éld a világot,
Táncolva, ujjongva, dalolva szeress.

A KÖLTŐ ÉNEKEL

(„A szerelem komédiájá“-ból)

Nap ragyog a zöld mezőkön
És dalos kacajt fakaszt.
A májusra hűvös ősz jön,
Rajta, élvezd a tavaszt!

Almafák fehér virága
Alkot friss drapériát.
Hagyd el a jövőt, te gyáva —
Úgy is lehull a virág.

Mért akarsz gyümölcsöt, ó jai,
Gyenge bimbók idején?
Mért a sírás, mért a sóhaj,
Amikor minden remény?
A madárkát elijeszted
A rügyező fák alól,
Egykor ez lesz majd a veszted —
A madár szépen dalol.

A seregélyt egyre híjja
A kéklő magas fölebb.
Hadd rabolja — ez a díja —
Illatos gyümölcsödet!
Oszd meg véle, hajts a szóra,
Méz, illat, gyümölcs a dal!
Gondold meg, hogy száll az óra —
S nem vagy mindig fiatal!

Míg virágzanak a halmok,
Lantomat vígan verem;
Akkor aztán, árva dalnok
Elbúcsúzhatsz csendesen.
Hadd legeljenek a kertben
A tehének és juhok.
Én virágot szüreteltem,
Nékem a jobb rész jutott!

MAGYARORSZÁGHOZ

(1849)

A magyar földön elnémult a viharzó harci lárma,
Tomba sóhaj és halálos hörgés hangzik arra már ma.

Gyászos hírnökök suhannak a bús éjszakán, borongón:
„Nincsen többé Magyarország! Ott hever lenn a porondon.“

Az igazság hősein most barbár horda kénye harsog
S gyilkoló ádázkodással áll a gögös, durva zsarnok.

Ujjongtok bíbor monarhák: „Az erő győzött a hadba“
S a szabadság tiszta lángja újra hamvadoz, lohadva.

Árva ország, sok fiadnak vére folyt ki mindhiába,
Búsan fénylik a halott hős vértanúi glóriája.

Európának reménye, holtjaid remegve nézed;
Lengyelország sorsa vár rád, a feledtség, az enyészet.

Ám a szürke éj letüntén tündöklő hajnal dereng fel,
Hőseid sírból kikelnek, mély, sötét halotti sebbel,

Egyesülni vélük, akik partjain a Visztulának
És a német vérpadoknak lépcsőjén elpusztulának.

Ó, ha késő nemzedékek támadnak s ledől az oszlop,
Trónok inganak, zuhannak zsarnokok, silány poroszlók,

A magyar név büszke név lesz és a hadba indulónak,
A vitéz, merész seregnek úgy zeng, mint győzelmi szózat.

SIGBJÖM OBSTFELDER

Nagyon jelentős norvég költő. Híresek gyönyörű szerelmes versei. Szimbolista.
1901-ben halt meg.

A HALÁL VET

És a nap — énekel és nevet
És a halál — vet, csöndbe vet,
Vet — csöndbe vet.

Az éjbe vet,
Vet, csöndbe vet,
Bús rózsát, halvány tulipánt,
Beteg jácintot és fekete ibolyát,
Könnyet.

Vet, csöndbe vet,
Bús vágyakat, halvány mosolyt,
Sötét kétséget, néma kint,
Könnyet.

És a nap — énekel és nevet
És a halál — vet, csöndbe vet,
Vet — csöndbe vet.

AUGUST STRINDBERG

Strindberg 1849 január 21-én született Stockholmban. Nagyapja kereskedő, aki roppant érdeklődött a művészetek, különösen a színpad iránt. Apjának hajózási szállító-vállalata volt, anyja Eleonora Ulrike Norlig, szegény szolgálólány. Róla írta később egyik könyvét, melynek címe: „A cseléd fia“. Anyjától végzetes örökségül kapja a demokrata vért. Apja finn származású. Nyomasztó kispolgári környezetben nőtt fel. Nem csoda, hogy első írásaiban azonnal a családi élet ellen fordult. Iskolai éveiről sem szívesen emlékszik meg. Anyja korán meghalt, mostohaanyját pedig nem szívelhette. A fiatal fiú keserű éveket élt át és csak a természet iránti szeretete és roppant tudományvágya tartotta benne az egyensúlyt. 1867-ben beiratkozik az upsalai egyetemre, de nem volt pénze, abba kellett hagynia tanulmányait. Nyomorúságos tanítói állást vállalt egy stockholmi népiskolában. Később egy hírneves orvos gyermekeit tanítja. Orvosnak készül, de megbukik a vizsgán és színésznek megy. Mint színész sem boldogul. Ír néhány színdarabot. Egyet a király pályadíjjal jutalmaz és Strindberg tovább folytathatja tanulmányait az upsalai egyetemen. Többször nősül, házasélete majdnem mindig boldogtalan. Heves harcai vannak az irodalmi emberekkel. Drámái, regényei, elbeszélései forradalmat jelentenek a világirodalom történetében. Gyorsan változtatja nézeteit: fejlődik. Annyit tud, mint egy régi polihisztor. A gyermekkorá lírai. Utána a természettudomány realistává és szociálistává teszi. Később, öregkorában visszatér a lírához, a sugallathoz, a miszticiz-

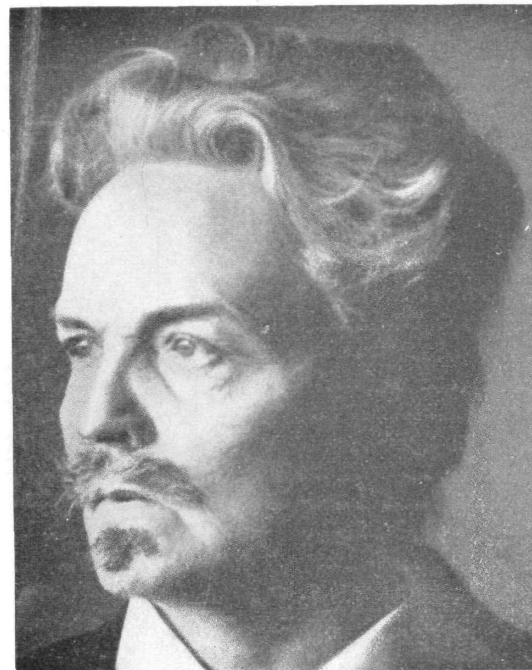
mushoz és megírja a „Kék könyv“-et. 1912-ben Stockholmban meghal.

Strindberg az újkor egyik legnagyobb lángesze. A kedély és jellem, teljes nőiesség és teljes férfiasság, állítás és tagadás, önsanyargatás és életszeretet, romantika és realizmus, germán titokzatosság s finn-ugor józanság között mozog. Benne az írónak eddig teljesen ismeretlen fajtája érkezett meg. Állított a mai korban és becsületet szerzett a már majdnem csődbe jutott modern irodalomnak, mely előtte csak bájos és meglepő részleteket látott az életből s tág távlatokig, az egész életet átfogó egyetemességig emelkedni sohasem volt képes. Mestere a versnek, regénynek, drámának. Vegyészeti, nyelvészeti, növénytani, történetbölcséleti, lélekkórtani tudása egyéni. Majdnem mindenkivel tartott (amint lelki fejlődése kívánta) és majdnem mindenkivel harcolt. Nőgyűlölete inkább lírai, mint bölcséleti meggyőződés. Szerinte a nő nem jó és nem rossz, hanem csak nő, egészen külön lény, aki a csel vékony selyemszálaival kötözi össze a férfit, az erős, izmos óriást és őt azért, mert természete a romlás. Strindberg nagyon ismeri a nőt. Soha író még annyi (és oly jó) asszonyportrét nem rajzolt, mint ő.

Vérmérséklete lírai. Még a tárgyakat is úgy látja, hogy a saját lelkét adja nekik. Ez a lélek, mely annyit háborgott egyéb írásaiban, verseiben elpihen. Csöndes, idilli verseket ír. A vers a harcoss ünnepnapja.

MUNKÁI. Verseskönyvei: Sebláz 1883, Alvajárók 1883, Szerelmi líra 1902, Hexameter 1902.

IRODALOM. Strindberg-ről cikket találunk Szilágyi Gézá-tól a Bálint Lajos fordításában megjelent „Julia kisasszony“ előtt (Modern Könyvtár), Kosztolányi Dezső: Strindberg (Népszava 1908), Balázs Béla: Strindberg-paradoxonok (Szociálistizmus 1908), Lukács György: Strindberg hatvanéves születésnapjára (Huszedik Század 1909), Antal Sándor: Anti-Nobel-díj Strindbergnek (A Hét 1910), Antal Sándor: Strindberg Svédországban (Huszedik Század 1910), Antal Sándor: Strindberg (A Hét 1911), Altenberg Strindberg-ről (Nyugat

AUGUST STRINDBERG

1911 március 1), Kosztolányi Dezső: Strindberg (A Hét 1912 május 5), Szabó Dezső: Strindberg (Nyugat 1912 június 1), Bálint Lajos: Strindberg (Új Élet 1912 10. és 11. sz.), Máczsa János: Strindberg a drámaíró (Thália 1919), Strindberg és a kamarajáték (Színházi Kritika 1919), Színházi Kritika Strindberg-Ibsen száma (1920), Kassák Lajos: Strindberg vallomásai (Ma), Máczsa János: Strindberg mint rendezői probléma (Ma), Máczsa János: Strindberg és Maeterlinck (Ma), Strindberg önmagáról (Új Nemzedék I. 19. szám).

CSÖNDES IDILL SZOMBAT ESTÉN

Szél se fúj már: az öböl is hallgat,
Malomkerék, bús vitorla alhat;
Legelésző baromcsorda béget,
Hallani az édes békességet.

Szalonka hűz, az erdő sötétes,
Harmónikát nyekerget a béres,
Orgonát csen néhány apró-cseprő,
Munkálkodik a gereblye, seprő.

Ég a kerti tulipán harangja,
Sarokba bújt huncutul a lapda,
Hajasbaba ünnepi bordóban,
Kis trombita megfult a hordóban.

A zsaluk úgy alszanak a boldog
Házakon, mint nagy, zöld pecsét-foltok,
Eloltják a lámpát, anya álmos —
A ház körül az éjszaka szálldos.

Langyos éjjel, júniusi éjjel,
 Viharkakas figyel, szerteszéjjel:
 De a tenger zeng és zongorázik,
 Játsza a hét vad melódiáit.

NAPLEMENTE A TENGERNÉL

Most a fővényen heverészek
 És füstölök
 És semmire se gondolok.

A tenger oly zöld,
 Zöld mint az abszint;
 És fanyar, mint a chlormagnézium
 És sós, mint a chlornátrium;
 És szűz, mint a jódkálium;
 És megtanít felejteni
 Bús bűneim feledtetője,
 Csak a tenger feledtet,
 Ő és az abszint!

Ó zöld-zöld abszint-óceán,
 Ó csendes abszint-feledés,
 Hadd szenderegjek édesen,
 Mint egykor szenderegtem
 A „Revue des deux Mondes“
 Egy hosszú-hosszú cikkén.

Svédország füst most, csupa füst,
 Egy óriás havanna füstje
 És a nap úgy pislog fölötte,
 Mint félig üszkös cigaretta,
 De vérvörös a szemhatár,
 Véres kudarcunktól bíborlik,
 Mint a görögtűz tündököl
 S lenéz fekete nyomorunkra.

SZLÁVOK
(CSEHEK, LENGYELEK, OROSZOK, SZERBEK)

JAROSLAV VRCHLICKÝ

Jaroslav Vrchlický — polgári nevén Emil Frida — 1853 február 16-án Lauban született. Theológiát tanult, később bölcséletet a prágai egyetemen. Utána egy évig utazgatott Olaszországban. A cseh egyetem irodalmi munkásságáért a doktori címet ajándékozta neki. 1893-ban megkapta a modern irodalom tanszékét. Élete csöndes és zajtalan volt. 1912-ben halt meg Prágában.

Jaroslav Vrchlický rendkívül termékeny költő. Lírai versei harminchárom kötetben vannak összegyűjtve. A verseken kívül sok elbeszélést, rajzot, tanulmányt írt, melyeken egy lelkesülő lélek tüze, egy tudós európai műveltsége, egy jó ember szeretete érzik. Annyit fordított idegen nyelvekből, hogy fordítási munkásságát nem könnyű áttekinteni. Többek közt ő fordította le csehre Goethe Faustját, Leopardit, Carduccit. Vrchlický a csehek nemzeti költője. A cseh nyelvnek új zengést, erőt és kecsességet adott.

Fordítói: Elek Alfréd, Feleki Sándor, Károly Józsei, Telekes Béla.

SÓHAJ

Kezek, szegény kezek!
 Az éjbe nyúltok félve, reszketeg,
 Csak árnyat fogtok, árnyat, kósza vágyat,
 S alélt erőtök csüggedésre bágyad,
 Kezek, szegény kezek!

Szemek, szegény szemek!
 Ti bús zsarátnokok, kihúnyt szemek.
 Hiába vágytok, mindenütt csak átok,
 A kedves elment, napfényt sose láttok,
 Hulljon sötét könny, oltó víz reátok,
 Szemek, szegény szemek!

ZENON PRZESMYCKY

Zenon Przesmycky 1861-ben született.

FELLEGEK

Ó fellegek s ti csendes, esti árnyak!
 Kopár utcákon szél és por forog,
 Az éjbe halk lámpásszemek vigyáznak,
 A szűk út ásít, mint barlangtorok.

Búsan bolyongsz s a gondok sírva kélnek,
 Rémalakok kísérik jöttödöt,
 Olyan vagy, mint egy átkos, kósza lélek,
 Kitől remegve szalad a tömeg.

Az alkonyat lelkedre ráesőzik,
 Befátyolozza zöldelő mezőit
 S a kriptá néma csendje rálehel.

Az álmod elszállt, mint tűnő lepel,
 Csak ténferegsz most s fáradt fejjel intesz
 És csüggeteg kérded: „Mi végre mindez?”

KAZIMIERZ TETMAJER

Kazimierz Tetmajer 1863-ban született.
Verseiből fordított: Styeová András.

SZÍVEM

Szívem, szívem, te szomorú, szegény,
A fényes éjbe keresel vigaszt.
Van-e egy szív, mely álmodik, virraszt
S érted kiált magánya éjjelén?

De hang se kél... Egy fenyves küzd a széllel,
Az éjbe nyomva büszke homlokát.
Hiába is vársz — szótelen az éjjel...
Ne szólj szívem, tűrj-tűrj és sírj tovább.

NIKOLAJ ALEXEJEVICS NEKRASZOV

Nikolaj Alexejevics Nekraszov 1821 november 22-én (december 5-én) született Vinica járásban, Podoljszki kormányzó-ságban. Tizennégyen voltak testvérek. Apja orosz katonatiszt, anyja lengyel mágnáslány. Öt gimnáziumot végzett, később kicsapták. Apja a szentpétervári katonai iskolába adta, de a fiatal gyerek titokban tovább tanult és beiratkozott rendkívüli hallgatónak az egyetemre. Az apja ezért kitagadta és Nekraszov a nagy nyomorúságtól éhínséget kapott. Megtörtént vele az is, hogy a koldúsok tanyáján volt kénytelen hálgni. Később újságíró lett és álnév alatt operettek rendezett az Alexandra-Színházban. 1840-ben jelent meg első verseskötete „Álmok és hangok” címen. Később több almanachot adott ki. Az ötvenes évek derekán súlyosan megbetegedett és ekkor írta „Utolsó elégiák” című verseskötényvét. Betegségéből felgyógyult, de 1875-ben bélrákot kapott, 1877 december 27-én (1878 január 9) meghalt. A szentpétervári új „Szent Szűz Kolostor”-ban temették el. Koporsóját az egész ország kikísérte. Anynyira bálványozták az oroszok, hogy betegágyához Szentpétervárra hívták Billrothot, a hírneves bécsi orvostanárt. Nekraszov az oroszoknak körülbelül az, ami nekünk Petőfi Sándor. A nemzet és nép költője, háborgó és szenvedélyes lélek, de épp mint Petőfi Sándor, nagy formaművész is.

Dosztojevszkij ezt írja róla: „Nekraszov rejtélyes ember, sötét és végzetes pillanatai voltak, szíve már születésekor meg volt sebezve és ez a seb sohase gyógyult be.”

IRODALOM. Fiók Károly, Szabó Endre több versét lefordította (Orosz költők 1891). A könyv elé írt bevezetésében jellemzi Nekraszovot.

AZ OROSZ DAL

Ó, én dalom! fájdalmaim tanúja,
 Sírd-sírd a bánatod.
 Lelkem tűzébe kelsz s a szélbe zúgva
 Hangod búsan zajog.
 S a zord szívekről visszacsattan újra,
 Mint szirtről a habok.

AFANASZIJ AFANASZJEVICS FET

Fet 1820-ban született az Orjol kormányzóságban. 1892-ben halt meg Moszkvában.

Fet verseiből Szabó Endre fordított néhányat (Szabó Endre: Orosz költők 1891).

ÉDES KÉP

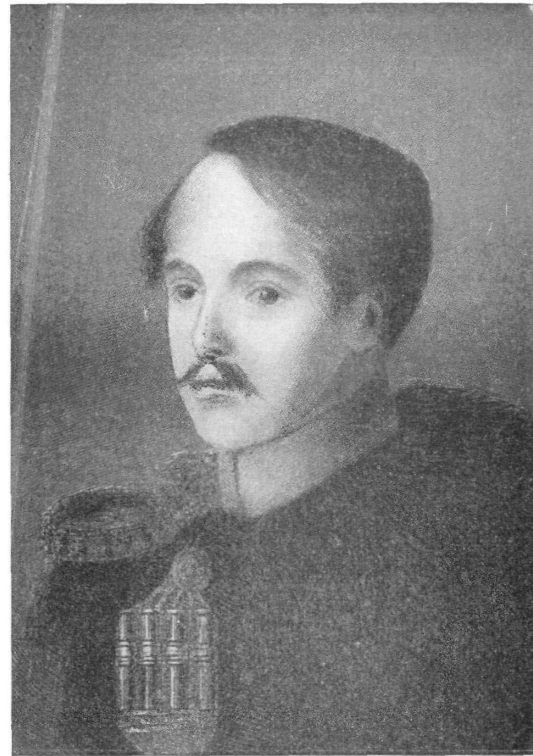
Ó, az édes, drága
 Régi-régi kép:
 Földek pusztasága,
 Holdfényes vidék.

A csillag világol
 Lenn a táj haván
 S távol, távol, távol
 Csilingel a szán.

NIKOLÁJ JURJEVICS LERMONTOV

Lermontov 1814-ben október 2-án (14-én) született Moszkvában. Orosz és skót főúri családok ivadéka. Születése után azonnal falusi birtokukra költöztek, ahol anyja rövid idő múlva meghalt. A kis beteg, görvélykóros Lermontovot nagyanyja elkényeztette: önző, önfejű és nagyon ingatag lett. Kamaszkorában német nevelőnőjének hatása alatt német verseket, később pedig, amikor francia nevelőt kapott, francia verseket írt. Sokáig élt a Kaukázusban, ahová nagyanyja gyógyulni küldte. Kaukázusi tartózkodásának emlékeit több költeményében megtalálhatjuk. 1827-ben Moszkvába ment a „Nemes ifjak egyetemi internátusá”-ba, 1830-ban beiratkozott a moszkvai egyetemre. Itt két esztendeig maradt. Innen az orosz fővárosba költözött a katonai iskolába és 1832-ben a pétervári huszártestőrségbe lépett. Egy párbaja miatt újból a Kaukázusba száműzték. Később hogy visszatért, akkor se tudott kötekedő természetén uralkodni és 1841-ben, fiatalon — akárcsak Puskin, akinek költészete is nagy hatással volt rá — párbajban esett el. Lermontov tomboló vérmérséklete és gúnyolódó kedve költeményein is erősen érzik. Sok versének sötét hangja Byronéra emlékeztet, de ez inkább szellemi rokonság, mint hatás.

MUNKÁI. A „Dal Vaszilievics Iván cárról”, meg a „Puskin halála” című költeményei keltették a legnagyobb feltűnést. Meg kell még említenünk a „Mcyri” (a szerzetes), „Hodzsi Abrek”, „Izmael bej” és a „Démon” című munkáit.

LERMONTOV MIHÁLY

IRODALOM. Több versét lefordította: Szabó Endre: Orosz költők (1891). E könyv bevezetésében Szabó Endre ismerteti Lermontov életét is. Fordított tőle Arany László és Radó Antal is: Idegen költők albuma és Tábery Géza.

A TÖR

Szeretlek, tör, együtt élek te véled,
Te csillogó, te hűs, te gyönyörű
A puszta fia fente fanyar éled,
Pengéd edzette sok-sok köszörű.

Egy lilomkéz nyujtott sírva, némán,
A szürke hajnal fénye reszketett.
S acélodon búsan pergett le néhány
Könnycsepp szivárgó, forró vér helyett.

Két éjsötét szem sírt, a drága, gyengéd
Szemek tüzeltek a ködös borúm —
Mint szikratűzben tündököl a pengéd —
És azután kihunytak szomorún.

Most rám maradtál, hű szerelmi zálog,
Sokszor mutatva, merre van a cél...
Kemény leszek, maradjunk jó barátok,
Szívnel keményebb, jéghideg acél.

KONSTANTIN MIHAJLOVICS FOFANOV

Konstantin Mihajlovics Fofanov 1862 május 18-án (30-án) született Szentpétervárott. Fiatal korában sokat nyomorgott. Aztán nyugodtan és jó módban élt Gacsinában.

Versei öt kötetben jelentek meg.

IRODALOM. Fofanov néhány versét lefordította Telekes Béla (Jövendő), aki Gorkij több versét is átültette magyarra.

NÉVA

Nincs éj, de nappal sincs. A hűvös, szürke Néván
 Sápadt világgal ég a késő alkonyat —
 Nyugati szellő leng az éjt jelentve némán
 S fodrozza-bodrozza a síma habokat.
 A házkolosszusok vérző bíborban égnek,
 Mint hogyha a tavasz most ülné ünnepét;
 Lilálló ködbe van — mint néma, bús kísértet —
 A háztető-orom s szikrázik szerteszt,
 Mint boa kígyózik az óriási part-fal,
 Pókhálóként remeg a kötél a hajón
 Az álmos földnek az éj kezd beszélni halkal,
 Jó a fehér éjjél s csupa bú, unalom.

Csak bennem ég a fény, mint a szelíd tekintet,
 Mit ez a gyötrött szív mélyen magába zár
 S értelme lesz vele a formának s a színnek,
 Egyszerre felnyílik a titkok zára már.

A régi vágy zokog alélt szívemben árván,
 Vad-szenvedélyesen s mégis barátian...
 És azt hiszem, hogy itt a kőfal és a párkány
 És e nagy éj ábránd — és minden, ami van;
 Várom, hogy szétrepedjen az ég is, mint a függöny,
 A gránit, a márvány, a durva szikla-öl,
 Hogy az egész látvány egy köd-gomolyba tűnjön
 S gőzpáraként szálljon a bús magasba föl.

FJODOR SOLLOGUB

Fjodor Sollogub 1863-ban született Szentpétervárott.
A legújabb nemzedékkel tart. Költészete jelképes és erősen titokzatos.

Fordított tőle: Sztipich Lázár (Világ).

ERDŐBŐL JÖTT

Erdőből jött a faluba a lány —
Zörgött szegény a házak ajtaján.
Félt a sötétől, hogy az este nőtt
És sehovase engedték be őt.
Oly lassú-hosszú-lassú a magány —
Mindig egyedül, minden éjszakán.
És sehovase engedték be őt,
Félt a sötétől, hogy az este mőtt.
S reggel hogy rózsaszín kelet egén,
Lehullt a földre és meghalt szegény.

ALEXANDER ALEXANDROVICS BLOCK

Block 1881-ben született Szentpétervárott.
Az új orosz szimbolizmus egyik legjelentősebb és legjellemzőbb képviselője.
1921-ben a bolsevik Oroszországban nagy nyomorúságban halt meg.

SZÜRKE, SZELID NAP VOLT

Szürke, szelid nap volt s haloványra festve
Mint bágyadt női kéz kelt a beteg estve.

Eldugták a szívük, szobákba siettek,
Szomorúak voltak, a gyásztól ijedtek.

Már nem is köszöntek, a szót se akarták,
A kacaját márványló vállal eltakarták.

A kivágott ruhák hideg díszekkel
Fagyosan csillogtak, mint a kígyópikkely.

Asztalra hajoltak és a láz viharzott,
Frizurák súroltak egy-egy tüzes arcot.

Szívek-szemek égtek — s a vágyak — ez éjen —
Csak a kert, csak a kert, az hallgatott mélyen.

Egyszerre mint jelre elment a sereglet,
Hosszú fehér ruhák a lépcsőn lebegtek.

Eltűntek a kertben, az éjbe reszketeg,
Szégyenkező bíbor festette az eget.

Véres csillag lobbant a vén erdő megett.

JOVAN DUCSITY

Jovan Ducšity 1874-ben született. Dalmáciai, helyesebben albán, nyelve tele van török, arab szavakkal.

MUNKÁI. Pesme 1901 (Dalok), Pesme 1908 (Dalok), Pesme u prozi (Költemények prózában).

IRODALOM. A szerb költők verseiből Szász István egész kötetre való gyűjteményt tett közzé. A versek elé tájékoztató bevezetőt írt. (Olcsó könyvtár.) Több szerb verset fordított magyarra Bajza József, Dorits István (Jövendő), Rohonyi Gyula.

NŐI ARCKÉP

Az éjszaka ködlött, mikor őt szerettem,
Halódtak a kertben a kései rózsák,
Zokogtak a habok az őszi erekben,
S méla örület volt a földi valóság.

Ijúságom édes rózsakoszorúját
A porba vetettem, megöltem a vágyat,
Lelkemre suhant a néma szomorúság,
Mint a beteg holdfény, oly szomorú, bágyadt.

Oly szomorú, bágyadt, mint dőlt székesegyház,
 Hol a bús falakon a nyirkos lég bejő,
 Rozoga ablakot csunya fergeteg ráz,
 S fütyül a réseken az őszi levegő.

Mint síró muzsika, a hangja oly szép volt,
 Az ősz huga volt ő, mert sokat hallgatott,
 A lelke búcsúcsók, tisztafehér égbolt,
 S szomorú, szomorú, mint egy szelíd halott.

A csókja hideg-bús, akárcsak a márvány,
 Olyan hideg és bús és a haja szőke,
 Illata reszketett édesen és árván,
 Mint haló rózsáé az őszi időbe.

Azóta riadva kelek néha reggel,
 Az álom is ólom, napfénybe se látok,
 Ólomtakaróba, gúzsba ébredek fel,
 Szemem csupa könnyű, szemem csupa átok.

MILAN RAKITY

Milan Rakity 1876-ban Hercegovinában, Trebinjében született. Belgrádban és Párizsban jogot tanult. A szerb belügyminisztérium hivatalnoká lett, ahol fényes karriert futott meg. A balkáni háború befejezése után Prisztinába konzullá nevezték ki.

Jogászkorában több belgrádi lapba esztétikai és kritikai cikkeket írt. Olaszországban sokat utazott. Igazi szerb, nyelve, költészete tiszta délszláv. Jól beszél magyarul. Sokat járt Dunántúl.

MUNKÁI. Egyetlen kötete van: Pesme 1903 (Dalok).

SZERELMES VERS

Suttognak a kertben az orgonabokrok,
 A csillagok égnek, a csönd csodamély.
 A hold ragyogóan az égre kibotlott,
 Villámos a csóktól, a vágytól az éj.
 Suttognak a kertben az orgonabokrok.

Ily tiszta, fehérsugarú szelíd éjjel
 Várhatta Izolda a hű lovagot.
 Sírok repedeznek, az éji sötéttel
 Feltámad a ködből a régi halott.
 Ily tiszta, fehérsugarú szelíd éjjel.

A régi, középkori hős, tele hittel,
 Hágcsót feszít és nevet a telehold,
 És útja a kedvese ölibe vitt el,
 A vára előtt tüzes ajka dalolt.
 A régi, középkori hős, tele hittel.

Zúgj régi idők meselelke az éjen.
 Szívembe fehér remegés tüze gyul.
 Itt állnak az árnyak az éjbe, fehérén,
 És mind szeret és eped-ég szilajul.
 Zúgj régi idők meselelke az éjen.

Te drága! Te tűzszivű, tiszta Izolda!
 Izolda se várta így a jegyesét.
 Lépted nesze rebben, az éjszaka holdja
 Lágyan mosolyog s nevet a kegyes ég,
 Szél parfüme lengedez, a halavány
 Bús orgona reszket a hold sugarán.

KELETIEK
 (BENGÁLIAK, JAPÁNIAK, KINAIK, PERZSÁK,
 TÖRÖKÖK, ZSIDÓK)

RABINDRANATH TAGORE

Rabindranath Tagorera akkor hívta föl a svéd akadémia a világ figyelmét, mikor a Nobel-díjjal kitüntette.

Az indus költőt ma az egész irodalom figyelme kíséri. Verseit több nyelvre lefordították; drámáit angol, francia, német színpadokon is játsszák. Tagore ható tényezője az európai szellemnek. Vallásos és titokzatos költő. Bengáli nyelven ír, melyet ötven millió ember beszél. Régi főúri család sarja: egyik őse hatalmas könyvtárat alapított, atyja zenetudós, a hindu zeneelmélet megalapítója.

Vallásos verseit „Gitánji” címen gyűjtötte össze, szerelmes versei „A kertész” cím alatt jelentek meg.

IRODALOM. Babits Mihály: Tagore és szent Ferenc (Nyugat 1913 II.). Kégl Sándor: A Nobel-díj nyertese (Budapesti Szemle 1914 március). Zoltán Vilmos: Rabindranath Tagore és a magyar verses Tagore-fordítás (Nyugat 1921 július 16).

Kelen Ferenc „Rabindranath Tagore költői műveiből” címen egy füzetnyi versét adta ki a Modern Könyvtárban, bevezetéssel.

Verseiből fordított: Bartos Zoltán, Bors László, Konrád Jenő, Zoltán Vilmos.

A BAJADÉR

Az út porán Madera kapujánál
Ugaponta közönyösen hevert.
A kapu zárva volt, a lámpa oltva,
Az ég bús arca felhőkkel kevert.

A jámbor alvó mellett csöndbe rezzent
Egy női láb. Az ékszere dalolt.
A pap ocsúdva látja, lámpa lobban,
S két szem tekint rá, lágyan, mint a hold.

A bajadér bámulta Buddha papját,
Kösöntyű lángolt pálma-termetén
És részegen az ifjúság borától
Szólt az alvóhoz: „Mért vagy itt, szegény?”

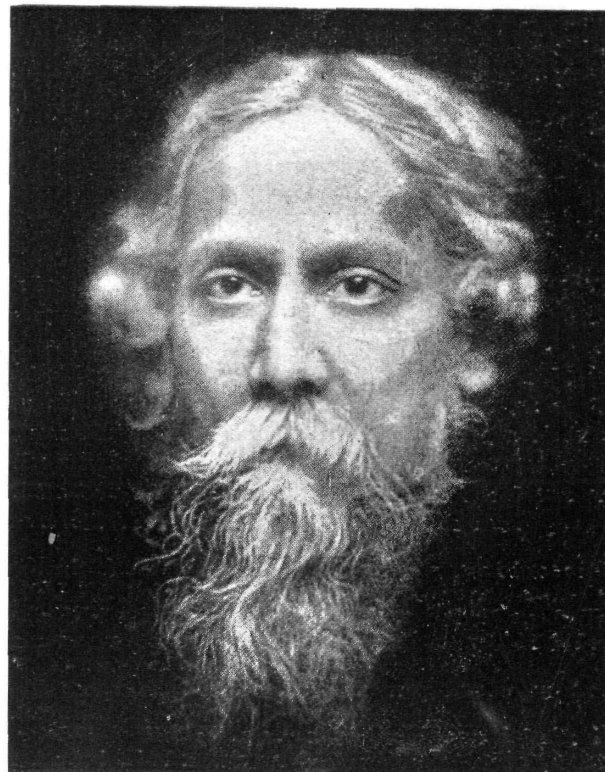
Nem méltó hozzád a por és a bánat,
Ne a port csókold, adj csókot nekem“.
...„Csak menj előre lassan, én követlek,
Ha kell, melletted termek, gyermekem!”

Szilaj villám nyargalt az égen által
És Ugaponta mélézött tovább,
A lány remegve menekült hazáig
És ő szomorún nézte lábnyomát.

*

És mulnak hónapok esőbe, fénybe
És Ugaponta némán megbuvik.
És a tavasz jön tréfás furulyákkal —
Akkor a Szent kimegy a kapuig.

Ki fekszik ott Madera kapujánál,
Ki az, akit az úti por takar,
Ki az, kinek kelés nő rózsa-mellén,
S elpoklosítja a fekete var?

RABINDRANATH TAGORE

A bajadér! A pestis rágja testét!
Ide kergették a kapu elé!
Nincs egy barátja, aki száraz ajkát
Egy korty szelíd vízzel üdíténé!

Ugaponta fejét ölébe vette,
És ült vele az út porába lent
És megittatta és sebét bekente
És megszentelte életét a Szent.

„Ki vagy?“ kiált a nő, „irgalmas angyal“
„Te jó, miért adsz annyi jót nekem?“
„... Mert megígértem, hogyha kell, követlek,
S most itt vagyok melletted, gyermekem“.

VAK LEÁNY

Egy vak leány jött a kertembe reggel
S virágfüzért adott, zöld levelekkel.

Én a virágot a nyakamba tettem
S könny csillogott föl mind a két szememben.

A lányt megcsókoltam, majd szóltam: „Áldott,
Vak vagy te is, akárcsak a virágok.

„Te nem tudod, hogy mily szép, amit adtál
És nem tudod, hogy szebb vagy önmagadnál“.

LÁMPA AZ ÚTRA

Béke véled, béke szívem.
Válni kell, váljunk szelíden.

Teljesülés ez a bús út.
Nem halál. Mondj néma búcsút.

Bánatunkból dal, mesés lesz,
Vágyunkból emlékezés lesz.

A fészekről messze röppen,
Száll, tovább, vidám körökben.

A kezed még lanyha, drága,
Halk legyen, mint éj virága.

Csöndben állj, Föld és — csodás dal —
Most beszélj a hallgatással.

Lámpámat magasra tartva,
Fényt vetek nagy-nagy utadra.

TECSUJIRO INOUYE

Tecsujiro Inouye születésére nézve japáni, de verseit kínai nyelven írta.

IRODALOM. Ivánfi Jenő: Japán dalok és népmesék (Az Ujság 1910, 206. sz.), Várkonyi Titusz: Régi japán költők (Alkotmány 1910), M. N.: Japán költészete (Pesti Napló 1913). Cikk a japán költészetéről (Magyar Szemle 1906 márc. 15.)

Verseket fordított: Ambrus Balázs, Bardócz Árpád (A Hét), Cadejen: (Kultura), Heltai Jenő: (Jövendő 1909 febr. 21), Márkus László, Vidor Marcel, Zombory Gyula, Zsoldos Benő.

MAGÁNYOS ÉJSZAKA

Künn az utcán fúj az ős szele,
Itt gubbasztok, mint egy remete.

Lelkem régi könyvekkel mulat,
Nézek fölme egy árva vadludat.

Hold sugárzik a hegyek fölött,
Füstölögnek a nehéz ködök.

Fagy, magány! És zsibbadó homály,
A gyér fénybe csak egy zsámoly áll.

ÉJI ÚT

A felhőn a hold sugara kél,
Hosszú jajjal sír-zihál a szél.

Nád, fenyő zúg, bús szellemzene,
Most valaki mintha intene.

Az útszélen dúlt templom-romok,
Egy erdő, egy híd s homok, homok

Régen elmúlt éjfél, valahol
Felhuhog az erdőn a bagoly.

CSI-KING

A Csi-King a legrégebb kínai énekeskönyv, mely a tizenkettedik századból való énekeket tartalmazza magában. Költői többnyire ismeretlenek, akárcsak az alábbi vers szerzője.

BOSSZÚ

„Jaj!” szólt a lány. „Hallod, kakasszó?”

„Nem”, szólt a férfi, „még sötét van,
Édes, nem a Kakas rikoltott...”

„Kelj föl, könyörgök, ott a függöny,
Húzd félre, nézd meg az Eget.”

A férfi ugrott. „Jaj! A Hajnal,
Már ég is halvány csillaga...”

„A Virradat —“ a lány sóhajtott.
„El kell szakadnunk! Mit tegyünk? Várj!

Előbb boszuld meg a Kegyetlent,
Ki ily cudarul elrabol!

Vedd íjjad és ezt a nyilat
Lődd a Kakas szívébe!“

MA-HUANG-CSUNG

Ma-Huang-Csung 1861-ben született.

IRODALOM. Kínai verseket fordított Telekes Béla (Jö-
vendő), Bálint Lajos (A Hét), Kafka Margit több kínai
verset átültetett magyarra (Világ, Vasárnapi Ujság 1913).

Ezenkívül: Balázs Béla, Boros Ferenc, Gömöri Jenő,
Reiter Róbert (Ma), Szász Károly.

AZ ÁRVA SZERETŐ

Egy éjjel körtefavirágból
Tettem koszorút ablakába,
Egy holdas, édes éjszakán.

Nagy-nagy szerelmemet daloltam,
Cin-cin, pengettem citerámat,
A drága ablaka alatt.

Másnapra kacagott a kedves,
Piros szegfű tüzelt a mellén,
Mi a szomszéd kertjébe nőtt.

Én elfutottam a szobámba,
És sirtam-rítottam, egyre rítottam,
Hogy oly kevély, kemény-szívű.

Azóta gyűlölöm a szegfűt,
Azóta éjszaka se alszom —
Széttörtem árva citerám.

CSAN-JO-LU

Csan-Jo-Lu a tizenkilencedik században élt.

ASSZONY A TÜKÖR ELŐTT

Bontott, nehéz hajakkal a tükör
Előtt pihen s hosszan reámered
A teleholdra. Ott a függönyön
Szivárog a fény, játszik a szobán,
Mint jáspisgyöngyök miriádjai.
S az apró nő? Hullámzatos haját
Se fésüli. Széthúzza függönyét:
Fehér-fehér-fehér a rónatáj,
A hold ezüst kantája öntözi,
S olyan-olyan, mint teste tavasza.
A csöndes-édes éjen, a szobán...

HAFIZ

Hafiz — igazi nevén: Szemsz eddín Mohamed — a perzsák legnagyobb költője. A szerelem, bor, élet és halál éneklője 1358-ban született. Költői neve tulajdonképpen annyit jelent, mint Ő r s ezt azok kapták, kik kívülről tudták a Koránt. Valás-tudománnyal foglalkozott, majd követve lelke rajongó és titokzatos vágyát, beállt a dervisek közé, egy kolostorba. A perzsák Cukros Ajkú-nak, de Titokzatos Nyelvű-nek is nevezik, jelezve ezzel költészetének két fő sajátosságát: a zenét és mélységet. 1389-ben halt meg szülővárosában, Sirázban, s itt is temették el.

Verseiből fordított Fábrián Gábor (1824), Erdődi Béla: Hafiz dalai (Budapest, 1877).

ELSUHANÓ IFJÚSÁG

Az ifjúság elszállt hajamból
És nem vagyok már, aki voltam,
A régi-régi kacagó.

Még a hajamban nincsen ősz szál,
Még int az asszonyok szerelme —
De könnyű kedvem elröpült.

A rózsakoszorú lecsúszott,
A porba hullott fürteimről —
Megyek előre komolyan.

Az illatos és drága rózsa,
Ma ifjabb homlokok virága
És karcsúbb testek dísze már.

Az ifjúság elszáll hajamból
És nem vagyok már, aki voltam,
A régi-régi kacagó.

RAGHIB PASA

Raghib pasa a XVIII. században élt. A török költészet nagy fellendülése Fuzuli és Baki után következett. Apró verseket, szentenciákat, csöndes szerelmi dalokat írt.

IRODALOM. A török költészeiről és irodalomról számos cikk jelent meg (Magyar Szemle 1906 május 17).

Mészáros Gyula ugyanitt több versfordítást közöl.

KÉT ÜRES, ÁRVA FÉSZEK

Elmentél tőlem és a bánatom
Az álom édes-kedves madarát
Elriogatta s most az éjbe nézek,
A két szemem két üres, árva fészek.

JEHUDA HALÉVI

Jehuda Halévi (arab nevén: Abul Haszan) 1085-ben Toledóban született. Ő a zsidók legnagyobb költője, az új-héber nyelv megalkotója. Orvosnak készült, majd a vallástudománnyal, költészettel foglalkozott. A Szentföldre zarándokolt, Palesztinába, de a monda szerint Jeruzsálem kapujánál egy arabs lándzsája átdöfte a költő szívét. Halála évét 1140-re teszik.

Ciont sirató énekei, azok az elégiák, melyeket Cionida címen ismer a zsidó irodalomtörténet, olyan hatást tettek, hogy belekerültek a zsinagóga költészetébe, és Jeruzsálem elpusztulásának emlékűnnepén minden évben a templomokban is éneklék. Az alább közölt verset Herder lefordította. Magyarra sokan átültettek, köztük: Makai Emil, Jehuda Halévi legnagyobb magyar fordítója, Kecskeméti Lipót, Kiss József, Radó Antal és Telekes Béla. Az itt közölt fordítás megtartja az eredeti rímelését, amennyiben az eredetin is végigmegy az egyetlen síránkozó rím: — a i c h.

ELÉGIA

Cion, nem is gondolsz már fiaidra,
Kik tébolyognak messze, porba-sárba
S délről-északról békét integetnek,
Szegény rabok, a karjukat kitarva.

Hermon lankáin nem sír úgy a harmat,
Mint aki sír teérted, a sok árva.
A bánatod, mint bús sakál üvöltöm,
De megváltásod úgy zeng, mint a hárfá.

Bethél, rád vágyom, Máchnájim, Peniél,
Istennek trónja, megszentelt határ-fa,
Kapuitok akár a magas égé,
S az Úr világolt az egész határba,
Hozzá a nap, hold, csillag fénye gyenge,
A lelkem az is ide-ideszállna,
Hogy szétömöljön az áldott vidéken,
Mert az Úr lelke áradott reája.

Királyi város, Isten drága széke,
Hol szolga ül a fényes trónra már ma,
Jaj, csak bolyonghatnék itt egymagamban,
Lábam minden zeget-zugot bejárna,
Hol prófétáknak megjelent az Isten,
Oda röpít a vágyam könnyű szárnya,
Bocsánatot kérnék a föld porától,
A port, a földet, a követ megáldva.

Megállanék az ősök sírja mellett,
Merengve néznék én előre-hátra,
Hebron sírjánál hullana a könnyem,
Fölém feszülne erdők üde sátra.
A te porod oly édes, mint a myrrha,
A te levegőd mézes, mint az ámbrá,
És lelkek lengnek feletted a szélben
És mézes-édes a folyóid árja.

Itt ténferegnék rongyba, saru nélkül,
Sivatag csarnokaidat bejárva,
Hol rejtegették a frigyláda kincsét
S az angyaloknak csillant fényes árnya,
Kitépem a hajam, e henye dísz is,
Ide dobom, e roppant sírra hányva.
Nem kell az étel, az ital a számnak,
Mert oroszlánt mar puszták éhkutyája.

Nem kell a napfény könnyező szememnek,
Mert a sas húsát holló csőre vájja,
Jaj, jaj elég, fájdalmak kelyhe mulj el,
Keserű mérged újra-újra fájna,
Ahlát látom s a méreg jobban éget,
Ahlíbát látom s üröm hull a számra.
Cion, te szépség, kincsek-kincse, ékkő,
Téged szomjúhozunk, te drága-drága.

Ami neked fáj, fáj nekünk ezerszer,
S az örömöd az életünk virága,
Rab gyermekeid epedeznek érted,
Kapud felé borul le, aki árva.
Nézd, hegyről-völgyre terelik a néped,
De nem feledte aklát kósza nyája,
Reszketve fognak köpenyed szegélyét
S vágyunk oda, ahol nyílik a pálma.

Bábel, Egyiptom mily hiú tehozzád,
Eltűnt a bálványbirodalmak álma,
A levitáid mindörökre élnek,
De a pogányok szava pusztá lárma.

Királyaid és papjaid nyugodtan
Tekintenek a sívó pusztaságba,
A te nagyságodat mihez is mérjem?
A te híred örök sziklákon áll ma.

Isten választott tégedet lakásul,
Boldog, ki benned otthonát találja,
Boldog, ki vár és egykoron elér majd,
Mikor a hajnal lángol, mint a fáklya,
Boldog, ki örvend a te hajnalodnak,
Boldog, ki meglel tégedet, az árva,
És látja a te eltűnt ifjúságod
S veled örül, a karjait kitárva.

JUDA LEB GORDON

Gordon 1831-ben született, Vilnában. 1892-ben Pétervárra költözött. Az orosz zsidók belső egyenjogúsításának, az úgynevezett Haszkala-mozgalomnak egyik vezére. Zsargon-kötete 1900-ban jelent meg Varsóban, „Köznapi beszéd“ címen. Aztán megvetéssel tekintett a zsargon-nyelvre, későbbi éveiben csak héberül írt. Héber tanító és tanár volt 21 éven át. Szentpéterváron az orosz kormány öt fiával és feleségével együtt börtönbe vetette. Összegyűjtött munkáit barátai adták ki Szentpéterváron. Lefordította a tórát orosz nyelvre. Olyan helyet foglal el az újabb héber költészetben, mint nálunk Arany János: a nagy époszok megindítója, a zsidó összetartozandóság prófétája. Lefordította héber nyelvre Lafontaine meséit és Byront.

Magyarra fordított tőle: Heves Kornél, Patai József, Roboz Andor, Szabolcsi Lajos.

A HERVADT NYELV KÖLTŐJE

Virágnevelő ifjúi koromba
Fogadást tettem, hívet és igazt,
Hogy — hű cseléd — a multakon borongva
A zsidó népnek dalolok vigaszt.

S mint magvető, ki izzad a goromba
Földön, vetek, gyomlállok úti gázt,
De fű se zsendül, nem látok virágot,
Erőm hiába volt, a bérem átok.

Ki sohase szült, jaj a magtalanak,
S jaj, aki szült s elveszti gyermekit,
Jaj az anyának, hogy fiai vannak,
Kinek magzatját sziklához verik.
S ki hervadt nyelven énekel ma, annak
Bánatját mivel mérjem össze itt?
Meddőn bolyongsz, halottakkal vajúdol
S ha elevent szülsz, te halsz meg a bútól...

EGY CSEPP TINTA

Kalamuszom élén egy tintacsepp ül,
Várok s figyelem itt a toll-hegyen:
Mit írnak véle most? Mivé legyem?
Zsoltár-e, jaj, mely fájóan kicsendül?
Ujjongjak, hogy az ember szíve boldog?
Vagy sírnak, hogy itt egymagamba bolygok?

Nagy romjainkat járjam mindhiába,
Multunk daloljam, vagy tán a jelent?
Vagy népem hőseit s a végtelent?

Agg Ábrahámot ódon bibliába?
A csodarabbit, aki ősi hittel
A rémek éjén küzdött a *Lilith*-tel?

Zengjem az édent s ideged kiméljem?
Vagy zsidó utcán a dohot, penészt,
Mit ablakomból látok s sírni kész?
Vagy náddal az ős mocsarat kimérjem,
Amelybe nemzedékek sora tünt el
S itt pusztulunk el mi is, életünkkel?

Feddőn beszéljek a gögös gazokról,
Kik tornyot raknak fel, a magas égre
S nyelvüket Isten szétkuszálja végre?
Vagy énekemmel szóljak itt azokról,
Kik új hazát építnek a romokra
S nem értve egymást, építnek homokra?

Estet daloljak, vagy hajnalt, sugárzót?
Zokogjak-e és verjem mellemét,
Hogy elvisz a perc minden kellemet?
Szerelmet írjak, ifjút és leányzót?
Falusi papot, kinek arany ajka
A jámbor kis községet elragadja?

Vagy dobjam fel az égre ezt a csöppet,
Legyen belőle permeteg eső,
Népem tenger siralmán könnyező?
Méreg legyen, hogy minket soha többet
Ne bántsanak kufár, bűnös vezérek
S fröccsenjen rájuk a fekete méreg?

Vagy jobb, ha már nem sírok, dalt se írok
Csak hosszúnapra egy komor imát,
Egy jajgató, halotti áriát?

Felnézek, bámulok és ime fáradt
Tollam hegyén a tintacsepp kiszáradt.

SIMON SÁMUEL FRUG

Simon Sámuel Frug 1860-ban született Bovrovában (Oroszország). Fiatal korát a zsidó földmunkások között töltötte. Eleinte zsargon-nyelven írt, majd héberül és hogy Pétervárra került, orosz nyelven is megjelentette verseit, az orosz irodalomban is kitűnő nevet vívott ki magának.

Fruggal új fejezet kezdődik a zsidó irodalom történetében. Finom és könnyed verseket ír, sajátos ütemekkel, a tiszta természetszemlélet nyilatkozik meg bennük, Orosz dalai talán még szebbek, mint a héberül írtak. Leghíresebb verse az, melyet itt közlünk, a Serleg (Der Koss), a világ összes nyelvére le van fordítva.

MUNKÁI. Dalok és gondolatok, 1886 (Odessza). Frug összes munkái, 1914.

Verseiből fordított Heves Kornél, Kiss Arnold, Roboz Andor, Szabolcsi Lajos.

A SERLEG

— Mondd, jó anyácska, drága,
Igaz-e, mit mesélt a Nagyapó,
Hogy fölött a jeges égbe, nyargaló
Felhők közt, az örök hazába,

Ragyogva lágyan
 Friss piheágyban
 Az Úr előtt egy serleg áll?
 Aztán ahányszor ránk csap a halál,
 Csikarnak-üznek s népünk vére hull,
 Egy könny csurog Isten szemébül
 S végül
 Beléje hull?

És hogyha megtelik majd és nem lesz több sírás
 Akkor eljő mihozzánk az igaz Messiás,
 A Messiás, ki úgy kell szegény népünk szívének,
 Kiről szól annyi zsoltár, kiről zeng annyi ének,
 Kit vár népünk leánya, csak vár, hiába vár,
 Hogy szeme elapadt rég és nincs több könnye már,
 Igaz ez, mondd nekem?

— Igaz, jó gyermekem. —
 Így szól a gyermek anyja,
 Szelíd fejét lehaitja
 És anyja kebelébe bújva
 A gyermek kérdez újra:

— De mondd anyám, mikor telik
 A bűvös serleg, peremig?
 Vagy tán kiszárad? Új keservet
 Vár untalan a csodaserleg?

A gyermek szeme fénylik, hallgatag,
 Két drága nap.

Az anya áll, az arcza halvány,
 Könny csillan meg a szeme alján.
 Ragyog, gurul a könny a szembül
 A gyermek tiszta homlokára perdül...

Seregek Istene, e könnyet is vedd be
 Hatalmas serlegedbe!

CHÁIM NACHMANN BIALIK

Bialik 1873-ban született Oroszország Radi nevű falujában. Apja korcsmáros volt. Nagy nyomorban nevelkedett fel. Világi tudományokat tanult, majd vezére lett az oroszországi cionista iránynak. Művei közül különösen a kisenevi pogromok után valók tűntek fel. Bialik bibliai nyelven ír.

Fordított tőle Bolgár Mózes, Feuerstein Kova Albert, Kiss Arnold, Patai József.

SÁRGA ALKONY

...A fellegeken tüzek, éjjeli láz,
A tenger ölébe a Nap lecikáz.

A sárga sugár, mit a fényibe márt,
Felhők küszöbén remegő alabárd.

Szikrázva haló, ragyogó tünemény,
Tüzet rak a messze pagony tetején.

Csóvát dob a gyepre s arany-halavány
Láng lobban a vizen, a hab taraján.

Lankákra suhan, szelíden nevet és
Nyilától aranylik a szőke vetés.

Megbillen a hegynél, megdül, s azután,
Eltűn a nap élve az éj kapuján...

HÁBORÚS KÖLTŐK

HÁBORÚS KÖLTŐK

Külön fejezetben gyűjtjük össze a háborús verseket. Ezzel jelezni óhajtjuk azt a távolságot, mely az időszerűség és szenvedély dalait — legalább tárgyban — elválasztja az örök dolgoktól, a nyugodt, magába tekintő ember megindulásától és szemlélődésétől. Német, angol, stilizált-kinai költeményeket adunk itt az olvasó elé. Van közöttük olyan, mint Lissauer egyik világhíres verse, mely ma már csak kortörténeti adalék s olyan is, mely az angoloknál a békemozgalom első hírnöke. Általában a háborúért és békéért küzdő verseket egymás mellé sorakoztattuk, abban a hitben, hogy magasabb szempontból mind a két fajta írásmű egy soha-meg-nem-oldható, meddő és szomorú pör ügydarabja s egykor bizonyára úgy tekintenek majd rájuk, mint ma a katolikusok és kálvinisták, lutheránusok és unitáriusok hitvitáira.

ANNO 1812

KÖLTŐJE ISMERETLEN

Már ember, ló, kocsi sincsen,
Így verte meg őket az Isten.
Havas erdőn dob nem pereg,
Bitangul fut a nagy sereg.
A császár fut tova,
Fut-fut a katona.

Már ember, ló, kocsi sincsen,
Így verte meg őket az Isten.

Vadász s nincs fegyvere,
Császár s nincs serege,
Sereg s nincs benne császár,
Rájuk a pusztulás vár.
Már ember, ló, kocsi sincsen,
Így verte meg őket az Isten.

Dobos s nincs dobja már,
Vértes s szoknyába jár,
Lovag és kardja nincs,
Lovas és karja nincs.
Már ember, ló, kocsi sincsen,
Így verte meg őket az Isten.

Zászló és nincs zászlója,
Puska s a cső lóg róla,
Most rom, s volt drága kincs,
Gyalogos s lába nincs.
Már ember, ló, kocsi sincsen,
Így verte meg őket az Isten.

Vezér s nincs benne ész,
Sarutalan vitéz,
Tüzér, de hol a tűz,
Mindenkit átok űz.
Már ember, ló, kocsi sincsen,
Így verte meg őket az Isten.

Magtár s nincs benne mag,
Földönfutó hadak.
Kerék nélkül szekér,
Jaj Istenem, mit ér?
Beteg s kocsija sincsen,
Így verte meg őket az Isten.

A MAGYAR NEMZETHEZ

(1849)

MATTHEW ARNOLD

Nem Spanyolország, mely fénylett a multba,
Sem Anglia, a hős, mely rengeteg
Árút tetéz partján s dús, rettegett,
Sem Franciaország, mely elborulva

Tébolyda-zajjal víja az Eget,
Sem Amerika, a sivár, a durva,
Sem Németország, mely csak szókba fül ma, —
Höst egy sem ád, akit hír emleget.

Magyar! Te mentsd meg őket, kik hörögnek,
Hulljon le lánc és béklyó-garmada,
Légy a világ élesztő harmata!

Szárazföldön légy mása a görögnek,
Ki Szalamisz szikláin sem törött meg,
Te légy, te a győzhetlen Armada.

A „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“ BÚCSÚZTATÓJA

FERDINAND FREILIGRATH

Nem nyílt viadalba a hősi csatán
Ármányos erő a hatalmuk,
De titkosan ölt meg az orv jatagán,
A gyilkos a nyugati kalmuk!
Az éjszaka ül sunyi töre felett,
S fél, hogyha halált lehell is, —
Most itt feküszöm, ime itt heverek,
Mint hulla, de büszke, rebellis!

Vonaglik a szájam, a dac a dalom,
Itt kardom, amit ki se vett el,
Haló szavam ez volt: Forradalom! —
Így estem el én, becsülettel.
A junker, a cár, síromon agyarog,
Örülve szegény tetememnek —
De Pfalz, meg a lázadó magyarok
Tűzzel forradalmat üzennek.

És jó a szegény, a kopott proletár,
Rögét a fejemre ledobja!
Barázda, redő, csupa ránc, csupa sár,
És kérges a fekete jobbja.
Hoz réti virágokat és koszorút,
Mit lánya s az asszonya fonnak,
A munka után, amikor szomorúk,
S odaadja nekem, a rokonnak.

Most ég veled, én korom, ébredező,
Eszmék, gomolyokba kavargók,
Te puskaporos forradalmi mező,
Lándzsák ragyogása, ti kardok!
De nem — a halál sohse győz, nem örök!
Testvér, sohse hal meg a szellem!
Még visszajövök s a magasba török,
És harcra feszítem a mellem.

Ha széttörik a ragyogó koronát,
Mint rossz üveget, ha lesujtón
A nép igazat tesz, az új koron át
Testvéri kezem neki nyujtom!
Amerre a Rajna, a Duna folyik,
A harcba, a tűzbe kilépek
És érte csatázom, egész síromig,
Diadalra segítem a népet!

A GYŰLÖLET ÉNEKE

ERNST LISSAUER

Mit nekünk muszka, francia,
Ha vágják, vág a harc fia.
Mi nem szeretjük őket,
Mi nem gyűlöljük őket,
Védjük folyónk és völgy-ölünk —
Gyűlölni egyet gyűlölünk,

A haragunk nagy, mint a hegy
S az ellenségünk egy, csak egy: —

Az angol.

Látjátok-e, ott ül a gyáva szatócs,
Előtte a szürke, a végtelen ár,
Írigy, sunyi, kétszínű és harapós
És védi keményen a vízi határ.
Vess csóvát ős-tűzünk,
Most esküt esküszünk,
Légy eskü vas-érc, nem gyenge férc,
Gyujts, hogyha fiunk szívéig érsz,
Halljátok a szót, valljátok a szót,
Német hazánkon szárnyalót:
Mi mindég egyet gyűlölünk,
Ölünk, ölünk és gyűlölünk.
A haragunk nagy, mint a hegy
S az ellenségünk egy, csak egy: —

Az angol.

Lenn a hajón ült sok merész,
Mulatni vágyó tengerész, —
Egyik tiszt poharat emel
S mint kard ha cseng, vitorla reng,
Úgy zeng a csördülő kehely.
Ezt mondja csak: „Fel, harcra fel!“
Miért emeltek poharat?
Egy bor forr bennük, a harag.
A gárda milyen harcra megy?
Az ellenségük egy, csak egy: —

Az angol.

Bár sok-sok zsoldosod legyen,
S dőzsölj a sok aranyhegyen,
Bár várad a tenger, igaz —
Kis kalmár, rosszul számítasz.
Mit nekünk muszka, francia,
Ha vágják, vág a harc fia.
A fegyvereink a bronz, az acél,
És végül a béke, a béke a cél.
De téged hosszú gyűlölettel
Gyűlölünk bosszús gyűlölettel.
Gyűlöl a fej, gyűlöl a kéz,
Gyűlöl a mind, gyűlöl a rész,
Gyűlölünk vízen és a földön,
Egy nagy nép gyűlöl mindörökkön,
A haragunk, akár a hegy
S az ellenségünk egy, csak egy: —

Az angol.

SZONETTEK A LÖVÉSZÁROKBÓL

HANS EHRENBAUM

I.

Kezünkbe puska, csöndesen megyünk,
Botorkálunk a bús éjen keresztül,
Susogás hallik, egy fa ága rezdül,
Ki tudja, meddig ér a seregünk?

Az ellenség sorából, messze fönt,
Fénycsóva lobban. És tejszínű pára
Borul a före, az erdő falára
És a fehér fény csöndesen elönt.

Mi meg egyedül, a nedves bokorban
Tapogatózunk, néha puska roppan,
És a lövések zaja sorba zeng.

Hadoszlopok tűnnek föl ködbe, gyarlón.
Egy pillanat, itt zúgnak már a tarlón...
Jön a parancs s fekszünk a porba lent.

II.

Három hosszú nap óta áll a harc itt,
Étel nélkül fekszünk és álmosan.
Alig dobol üterünk, szinte alszik,
Erünkbe akadoz a vérfolyam.

Az árok alján zápor árja paskol,
Mint gyermeké fázik az ajakunk
Most mint bábok nyulunk föl a harasztból,
Most sáros földbe ássuk el magunk.

A tüzeléstől, melynek füstje elszáll,
Nem tudnak semmit a görbült kezek már.
„Álom“... „Kenyér“... gondoljuk hallgatag.

Egyszerre géppuskák tik-takja kattog
Égő faluból, reng a föld alattok
S a villamos hang cél felé ragad.

ÉJI MENETELÉS AZ ELLENSÉG KÖZELÉBÉN

OTTO PICK

Megyünk s erőnk el nem szivárog!
A cél közel és egy se távol.
Egy csillag után vagyunk járók,
Kik jöttünk a mély-mély homályból,
Mi rázott fel minket ma éjjel?
Kürt-harsogás, tábori lárma,
Birkózni százezer veszélylyel,
Forrón rohanni gazba-sárba.
Kérded, mi célja csillagunknak...?
Bajtárs nyugodj: Mivégre kérded?
Ott fönn a csillagok kigyulnak
S mindig marad ott fönn temérdek,
Így menni, mondd, nem nagyszerű-e?
Még azt se tudni, mi a célunk,
Kihuny majd a csillag derűje
S mi titkok előtt elalélunk.
Akkor közénk dobog a végzet,
Akkor a sirt sietve ássák,
Ránk néz sok piros és sötét seb,
Halljuk az ellenség zúgását.

Patkó, fegyver: bús lázban égünk,
 Szájunk feszül, vad lihegéssel.
 Mi lesz a végük és a végünk?
 Ó nap, ó napfény, merre késel?

„SEMMI JELENTŐS“

LUDWIG FULDA

Megszünt a szilaj hadilárma,
 Nem pusztít a vad csata rontón,
 Nem hallszik a harc zaja már ma,
 Ólmos pihenés van a fronton.

Nem moccan a had csatakészen
 És hallgat a mélyben az árok,
 Csak messze, egész pici részen
 Harcolnak elől a csatárok.

Csak egy baka hull le, kegyetlen
 Sebtől elalél, szeme ráng és
 Elvérezik, ő az egyetlen —
 Egy dús, fiatal tűzű lángész.

Fejében a föld csodakincse —
 Ő benne az új tüzek égnek,
 Hogy majd minékünk odahintse
 S fényt adjon az emberiségnek.

Most fekszik az éjbe sötéten,
 Meredten a sírba pihent hős,
 S az áll csak a kommunikében:
 „A harcba ma semmi jelentős“.

A NÉVTELENEK

OTTO ERNST HESSE

A sírunkon nincs borostyán,
 Drága repkény, síma földje.
 Az Idő reánk tapos tán
 S vérbe tetsző színeket sző
 A fakó és pusztá földre.

Egy szegény vidéki hírlap
 Hozta hírül a halálunk,
 Hét ujságsor volt a sírlap
 Életünkön, a letűntön
 S a papírral szertemállunk.

Évek jönnek-mennek újra
 És fakul a kiseded emlék,
 Kósza szellő messze fújja
 S egykor sárga bibliákba
 Meglelik az ó-levélkét.

Majd rólunk egy köemlék szól,
Tábla a templom falán fent,
Ismeretlen, régi névsor
És a bámész szem reánéz,
Hogyha elmondják az Ámen-t.

HALOTT NÉZŐ

HUGO SALUS

A szörnyű harc után a vén Kaszás
Prédáját nézi s ás, kutatva ás.

Kezében tétlen mostan a kasza,
Golyó-bombától hull el szakasza.

Csak épp körülnéz, vizsgálgat, temet,
Bámulja a sok üveges szemet.

Szegény, fehér, ellankadt szívhez ér,
Hogy nincs-e kín, hogy nincs-e benne vér.

Négyszázszor görnyedt, négyszázszor hajolt,
Aztán elkészült és a szája szólt:

„A német nékem jobban fáj, mivel
A melle táján még valami ver.

Nem a szíve, az régen csendbe van,
Órája ver, mert az még rendbe van.

Ha tudta, hogy jön az ölé roham,
Zsebóráját felhúzta gondosan.

Isten kezében élet és halál,
De a német cókómókja rendben áll...“

BALLADA

HERMANN SCHIEDER

Sziürkülnek a hótakarón a sorok,
A bíborütérből a vér lecsorog
A hóra.

Alkonyra hajolt, szaporázza a hó,
Egy hang kiabál, a sötétbe haló:
„Segítség!“

Sercegve röpülnek alá a pihék,
S a hang elalélva, de felnyögi még:
„Mária!“

Ujság csörög — s isteni, mesteri karc —
A lámpavilágban egy asszonyi arc
Elméláz.

Megcsörren a lap a kezébe megint,
A szája kinyíl, a falra tekint,
Figyelmez.

A lámpa belén igazít, izeg és
Mozog, kifigyel: „Csak a hózizegés!“
És olvas.

ÖT LÉLEK

W. N. EWER

ELSŐ LÉLEK:

A lengyel pusztaság parasztja voltam,
De hadba hívtak, elhagytam ekémet,
Oroszország veszélyben, jön a német
S aztán lerogytam a mezőre holtan.

Szabadságért áldoztam életem —
Kik küldtek, ezt beszéltek énnekem.

MÁSODIK LÉLEK:

Tiroli voltam és a harcba mentem,
Hegyes hazámtól elváltam vidáman,
A muszka ellen küzdtem a csatában
S egy dárda leszaladt szívembe menten.

Szabadságért áldoztam életem —
Kik küldtek, ezt beszéltek énnekem.

HARMADIK LÉLEK:

Én mint takács selymet szőttem Lyonban,
Hogy a porostól ránk szakadt az átok,
Mely gyászba döntött minket s a világot,
Most belga földön fekszem, a síromban.

Szabadságért áldoztam életem —
Kik küldtek, ezt beszéltek énnekem.

NEGYEDIK LÉLEK:

Szöllőcském volt az erdős Majna mellett
De száz ellenség tört ránk, mindhiába,
Elestem a szép Lotharingiába,
A haza hívott s nekünk menni kellett.
Szabadságért áldoztam életem —
Kik küldtek, ezt beszéltek énnekem.

ÖTÖDIK LÉLEK:

Angol hajómunkás fúrtam-faragtam,
Hogy háborút üzentek Belgiumnak,
Segítségünk kérték, a föld kigyulladt,
Közejük álltam s meghaltam haragban.
Szabadságért áldoztam életem —
Kik küldtek, ezt beszéltek énnekem.

VERS

ELEONORA KALKOVSKA

Ezt tették velünk s nem kérdeztek minket,
Sok ország mondta ki a nagy halált,
De minket meg se kérdeztek, a láng
Kihamvadott szívünknek gyenge lángja
S a gyűlölet az égett, mint a máglya.

Ezt tették velünk s nem kérdeztek minket,
Mint hogyha ez nem is tartozna ránk
És nem mi lennénk a forrást lehajtó
Örök meder, az élet és az ajtó.

A férfiak nem tudják és nem értik,
 Mi élni és mi halni idelent.
 Ösztön ragadja lázasan a férfit,
 Ha életet vesz, életet teremt.
 Az élet néki olyan, mint a dóm,
 Mely készen áll, ragyogva, biztatón.

De mi e dómbot lassan építettük,
 Ennen-vérünkkel csendbe szépítettük,
 Borzongva raktuk össze száz falát,
 Míg elkészült, hogy zúgva hassa át
 Az orgonának roppant szólama
 S most látva-látjuk, hogy a mű, az élet,
 Százmilliószor porrá, semmivé lett.

Eddig hallgattunk, de most fájva-fájunk,
 A fájdalom elérte már a szájunk,
 Kicsordul rajta s áradó özönben,
 Jajjá változva, a világba röppen.

Fül voltunk eddig, most legyünk a száj.
 Szem voltunk eddig, most legyünk a kéz.
 Kézzelel, szájjal hirdessük, sose térjen
 E szörnyű korszak vissza és ne vérben
 Fulladjanak meg unokáink.

Ha majd a szörnyű harc nem öldököl,
 Országtól-országig nyúlik kezünk,
 S egy végtelen lánchban ölelkezünk,
 Mit össze nem tör — férfi és ököl.

A KÁVÉHÁZI STRATÉGÁK

HENRI BÉRAUD

Ha Joffre menne egy napon, utódért
 a Caffé du Commerce-be kéne menni;
 itt dominóz a sok vezér, de mennyi,
 aki a hadhoz pokolian jól ért.

Hárman vannak: a jegyző, a tanár úr
 s a vigéc. Vitájuk mindent megingat,
 ők vezetik a tábornokainkat:
 minden siker az ő fejükre hárul.

Rohamkor ők ordítanak minden áron,
 tanácsukra megyünk a majorokra
 és a keményebb csontú bajorokra.

Ha bukik a vezérkar, majd e három
 úzi el a poroszt, száz poklon által,
 egy tintatartóval s pár gyufaszállal.

AZ ÚJ TYRTEUSOK

HENRI BÉRAUD

Ó múzsa! zsémbes, drága díva,
 száz kürt rivall ma, harcra híva,
 villognak győztés csatabárdok.
 Ujjé, mi vagyunk csak a bárdok.

Líránk — a dévaj, könnyű hajdan —
 dúskál halálban, vérben, jajban.
 Mit nékünk kéjes puha stánca
 és a vidámság léha tánca!

Vénuszhoz sincsen semmi kedvünk:
 a régi kor parancsa harsog,
 dalolni kell ma újra Marsot.

Fegyvert és férfit énekeljünk,
 de fegyvert, férfit sose lássunk
 s halálig védjük jó lakásunk!

AKIM AKIMICS

KLABUND

Akim Akimics,
 Nem vethetsz többé, hív Atyuska.
 Mehetsz szegény, kezedbe puska.
 Akim Akimics.

Akim Akimics,
 Mi célja van a háborúnak?
 A szelek papírbakancsokba fújnak.
 Akim Akimics.

Akim Akimics,
 A sok nagyherceg most is boldog,
 Ők vágják zsebre a sápot, a zsoldot,
 Akim Akimics.

Akim Akimics,
 Az asszonyod koldul és éhes,
 Lányod lotyó, facér cseléd lesz.
 Akim Akimics.

Akim Akimics,
 Atyuska ígér: a jövőben
 Lesz majd szabadság, vodka bőven.
 Akim Akimics.

Akim Akimics,
 De olvasod te, hogy jogod van
 Sötét könyvekben, fényes csillagokban.
 Akim Akimics.

Akim Akimics,
 Nyolcszázhatban a forradalom üszkén,
 Még felocsúdtál menydörögve, büszkén.
 Akim Akimics.

TÉLI HÁBORÚ

LI-TAI-PE

Szívárványokról álmodom a hóban
 S hazámból várok délibábokat.
 Mimóza sárgul ott. Gazella ugrál.
 Oly szép a háború. Ha süt a nap.

Meggémberedve fázunk a lovakkal.
 Sokunk lábát levágták, töviben.
 Csizmástól. A szem üveggé meredt gömb.
 Jó annak, aki hó alatt pihen.

Mi koldúsok. Ruhánk az csupa rongy már.
 A jég az kő s a kő, akár a jég.
 Szédülve tekereg a kósza ösvény.
 Szegény ebek, mászunk a holdba még.

Mint a bogycsőr, úgy reped a bőrünk,
 Kardunkra vér hull, nyirkos, csurranó.
 Kürtök rivallnak tompa gyötrelemben.
 Jaj, szebb a dal és a fuvolaszó.

Hogy visszatérek-e, hiába kérdem.
 Egy tigris áll meg az utunk előtt.
 Csóválja farkát, fogát vicsoritja
 És dörgedelmesen a völgybe bög.

Egy szívet nekünk! Megfagy a madár is.
 Jöjjön valaki. Egy vörös szívet!
 Havas fenyőkön károgunk a vérben,
 A vér ködében s hangunk elijed.

Ó ég! Ó isten! Jöjj s égess el engem,
 Küldj téli orkánt, vagy halálba úzz —
 Egy villámot merev-bús homlokomba,
 Hadd szálljak föl, mint fényes, tiszta tűz.

HÁBORÚ A GOBI-SIVATAGON

LI-TAI-PE

A csillagok orcája csupa vér.
 A Gobi-sivatag homokja vérveres.
 Lány gyékényen nem enyeleg már a vezér;
 Sarlós fogatját húzza két deres.

Láng és parázs a hegy, az árok.
 Lihegve futnak gyorsfutárok.
 Zászlókba burkolóznak a romok,
 Sárgán fú a homok.

Lu-lan herceg feje — le kellett hullnia
 Sokat szemem lőtt a kánok kemény nyila.
 Dértől fehér a katona-szakáll.
 Velőt rág a sakál.

Karcsú ezüstmadárként, hirtelen,
 Eléri a Császárt a győzelem.
 Jön vissza a sereg és dalol és örül
 S — apró szobrocskák — kis nők térdelik körül.

A FEHÉR GÓLYA

CHE-THVE-CU

Ó polgárháború gyötrelmes álma!
 Testvéri vérbe mártani a kardunk
 Zsarátnok és romlás, bármerre tartunk,
 A győzelem is fáj és fáj a pálma.

A Menny fia mért nem mozdul a Mennyben,
 Hogy szolgasága láncát összetépje
 S kardok helyett versek zenéje pengjen,
 Cívódó nők dévaj tereferéje?

Kiszáll a fellegek közül a gólya,
 Fehér, szép gólya. Száll-száll reszketőn,
 A homlokunk felé. Ki a tudója,
 Hol áll meg majd, miféle háztetőn?

INDUL A SZÁZAD

THU-FU

A ló myihog és a szekér nyekereg,
 Megcsörren a bús katonák nyila, íjja
 És őket anyák, pirinyó gyerekek,
 Sok-sok feleség szomorú szava híjja.
 Az arcukat, ruhájukat kezük lágyan simítja végig,
 A jajveszéklő asszonyok sírása felködlik az égig.

És kérdezik őket, ugyan hova mennek?
 „A hadba“ — felelnek a zord katonák
 „Északra cepeltek el a fejedelmek
 S most menni nyugatra... csak egyre tovább...“
 Akkor hajunk fekete volt, mint sűrű, drága gyapjuk,
 Most meg ősz fejjel küldenek — és ezt jutalmul kapjuk.

Csak harci babért akar ő, liheg ő,
 A nép nagyon ismeri, érti a Császárt.
 Hiába seregykedik otthon a nő.
 Csak tüske van ott, hol a búzagalász állt.
 A háború ég, mint a tűz. A vére minket elnyel.
 Egy kóbor eb, vagy egy galamb sokkal több, mint az
 ember.

Nem tiszteli őseit a fiatal.
 Érzed, mi e kor, ez a szörnyű, e vásott?
 Még télen is áll a nehéz viadal.
 S szülőnk keserüli a szörnyű harácsot...
 Intsétek meg a mőitek, a férfire-hiúkat,
 Ha szülnék, csak lányt szüljenek és sohasem fiúkat.

A lányka szelíd feleség, ara lesz.
 Nem több a fiú soha utcai pornál.
 Belőle harctereink sara lesz.
 Császár, tudod-e, mi rohad Ku-ku-noornál?
 Nem láttad az ifjút, aggot, ki holtában sem alhat
 És az esős, sötét eget, mely könnyet ont, siralmat?

A FIATAL HADIASSZONY

THU-FU

A virág magába semmise,
 Törzsre vágyik, védő lomblevélre,
 S a nőnek, kinek a hadba férje,
 Jobb lett volna nem születnie.

Illatozva fénylett a narancs...
 Fel se melegedhet nászi ágyunk,
 Alkonyatkor még egymásra vágyunk,
 S pitymalatkor megjön a parancs.

Messze jársz már messze partokon,
 Sárga selymem, összegyűrve áll most,
 Látom a násznépet még, az álmost
 És sötétén néz rám a rokon.

Hajdan, hogy szülőim oldalán,
 Éltem egymagamban, szomorú szűz,
 Szürke és aranyló szomorúfűz,
 Nem nézett így senki soha rám.

Mennék én utánad, hogy szeress!
 Sírva sírnál, kedvesem, ha látnál —
 Ott vagy a sötétbe, a halálnál:
 Ám halál ez is, ezerszeres.

Meg ne halj emlékeink között,
 Bátran állj a véres, csúnya földön!
 Én nem festem többet a szemöldöm,
 S gyolcsruhám magányosan szövöm.

Várva-vágyva nézdelek feléd.
 Sok madár száll, szárnyait kitárja,
 A madárnak is van édes párja
 Csak nekem nincs. Jaj, látlak-e még?

AZ ÁTKOZOTT HÁBORÚ

LI-TAI-PE

Tincsen haván egy gebe legelész,
 Három sereg pusztult el, az egész.

A sárga pusztán a csont oly fehér,
 Lovak hortyognak, s csüdjük csupa vér.

Mint a zsinórok, fákon a belek,
 Károgva száll sötét holló-sereg.

A kastély lépcsajén sok-sok halott,
 Holt generális, őket hívhatod.

Ki bölcs, átkozza a fegyvert, a rút,
 Vak rombolást. Átkozd a háborút!

III. KÖTET TARTALMA.

AMERIKAIÁK		JAMES RUSSEL LOWELL	
RALPH WALDO EMERSON		Bevezető	29
Bevezető	7	Az utcán	29
Brahma	8		
HENRY WADSWORTH LONG-FELLOW		ANGOLOK	
Bevezető	9	WILLIAM WORDSWORTH	
Ősz, az aranylovag	10	Bevezető	33
Februári délután	10	Szonett	34
Excelsior	12	PERCY BYSSHE SHELLEY	
Shakespeare	14	(arcképpel)	
ALLAN EDGAR POE		Bevezető	35
(arcképpel)		A hold	36
Bevezető	15	Mint a haló hölgy	36
A holló	16	Kis vers	36
Eldorádo	21	Egy mezei pacsirtához	37
Eulália	22	Az éjhez	41
Álom az álomban	23	Síró dalocska	42
WALT WHITMAN		Dal — Anglia férfiaihoz	43
(arcképpel)		Fohász a nyomorhoz	45
Bevezető	24	JOHN KEATS	
Valakinek, aki nemsokára meghal	25	Bevezető	49
Téli mozdony	26	Az álomhoz	50
Szép asszonyok	28	Köd multán	50
		Csitt, csitt!	51

ALFRED TENNYSON (arcképpel)	Az éj a kertbe megy ... 83
Bevezető ... 53	Az éj kijő a kertből... 84
Az elhagyott ház... 54	Milton-paródia Wilde Osz- kárnak ... 85
De profundis: Köszöntők egy gyermek elé ... 55	A halott költő ... 86
In memoriam... 57	ARTHUR SYMONS
Minden meghal ... 58	Bevezető ... 87
ROBERT BROWNING	Kopogó kéz ... 87
Bevezető ... 60	
Éjjeli találkozó ... 61	
ALGERNON CHARLES SWINBURNE (arcképpel)	BELGÁK
Bevezető ... 62	EMILE VERHAEREN (arcképpel)
Álmatlan szerelem ... 63	Bevezető ... 91
Kossuth Lajosnak (1877.) 64	A szél ... 93
Ave Atque Vale (Charles Baudelaire emlékeze- tére) ... 65	Keresztény halál ... 96
OSCAR WILDE (arcképpel)	A hó ... 97
Bevezető ... 75	A fellegek miséje ... 98
Chanson ... 76	A kolostor ... 99
A kedvesnek ezt mondom 77	A fagy ... 100
Amerikai képek:	A szelíd pap ... 100
A kert ... 78	A szilaj pap ... 101
La Mer ... 78	A malom ... 103
La Fuite de la Lune ... 79	A fali órák ... 104
Impression du Matin ... 79	Zarándokló fák ... 105
Le Reveillon ... 80	A kápolnák ... 106
LORD ALFRED DOUGLAS	A háboru ... 108
Bevezető ... 82	Halott katonák ... 109
A szfinksz... 82	Ti, kik elestetek ... 111
	GEORGES RODENBACH
	Bevezető ... 113
	Vasárnapok ... 114
	Ó! Az eső! ... 115

IWAN GILKIN	A. Mária kisasszonynak... 140
Bevezető ... 117	Búcsú ... 140
Jelkép ... 117	LORENZO STECCHETTI
CHARLES VAN LERBERGHE	Bevezető ... 141
Bevezető ... 119	Szonett... 142
Kósza szerelmek... 119	Kennst du das Land ... 142
MAURICE MAETERLINCK (arcképpel)	ARTURO GRAF
Bevezető ... 121	Bevezető ... 144
Ima ... 122	Volt egyszer ... 145
Megöltek három kisleány- kát ... 123	GABRIELE D'ANNUNZIO (arcképpel)
Kopár órák ... 124	Bevezető ... 146
DÉLSZAKIAK (OLASZOK, SPANYOLOK)	Dal ... 148
EDMONDO DE AMICIS	A nap keselyűje ... 149
Bevezető ... 127	Tripoliszi diadalének ... 150
Holland táj ... 127	ADA NEGRI
A jégeső ... 128	Bevezető ... 152
A vasút ... 129	Anyaság ... 153
GIOSUÉ CARDUCCI (arcképpel)	Testvéri üdvözlét az embe- rekhez ... 155
Bevezető ... 130	LUCIANO CROCI
Az ökör ... 132	Bevezető ... 157
Beszélgetés a fákkal ... 133	Ave Maria... 157
Téli éjszaka ... 133	A FUTURISTÁK
A rímhez ... 134	Bevezető ... 158
Fehér éjszaka ... 137	Óda a verseny-automobil- hoz (F. F. Marinetti) ... 161
Vergilius ... 137	Monostorokban (Paolo Buzzi) ... 163
Ó éj ... 138	Kórházakban (Paolo Buzzi) 163
Szent Abbondius... 139	A beteg forrás (Aldo Pa- lazzeschi) ... 164
Alpesi dél... 139	

LOPE DE VEGA	Csöndes idill szombat
Bevezető 168	estén 191
Szonett a szonetról ... 168	Naplemente a tengernél... 192
GUSTAVO ADOLFO BÉCQUER	SZLÁVOK
Bevezető 170	(CSEHEK, LENGYELEK,
A temető árvái 171	OROSZOK, SZERBEK)
Csókos világ 175	JAROSLAV VRCHLICKÝ
A bús arató 175	Bevezető 197
ÉSZAKIAK	Sóhaj 198
(DÁNOK, NORVÉGEK,	ZENON PRZESMYCKY
SVÉDEK)	Bevezető 199
JENS PETER JACOBSEN	Fellegek 199
Bevezető 179	KAZIMIERZ TETMAJER
Selyemcipő az arany-	Bevezető 200
kaptafán 180	Szívem... .. 200
HENRIK IBSEN	NIKOLAJ ALEXEJEVICS
(arcképpel)	NEKRASZOV
Bevezető 181	Bevezető 201
Az északi lovag 183	Az orosz dal 202
Vége 183	AFANASZIJ AFANASZJEVICS
Duett (A „Brand“-ból) ... 184	FET
A költő énekel („A szere-	Bevezető 203
lem komédiájá“-ból) ... 185	Édes kép 203
Magyarországhoz (1849)... 187	NIKOLÁJ JURJEVICS
SIGBJÖM OBSTFELDER	LERMONTOV
Bevezető 188	(arcképpel)
A halál vet 188	Bevezető 204
AUGUST STRINDBERG	A tör 205
(arcképpel)	
Bevezető 189	

KONSTANTIN MIHAJLOVICS	CSI-KING
FOFANOV	Bevezető 223
Bevezető 206	Bosszú... .. 223
Néva 206	MA-HUANG-CSUNG
FJODOR SOLLOGUB	Bevezető 225
Bevezető 208	Az árva szerető 225
Erdőből jött 208	CSAN-JO-LU
ALEXANDER	Bevezető 227
ALEXANDROVICS BLOCK	Asszony a tükör előtt ... 227
Bevezető 209	HAFIZ
Szürke, szelíd nap volt... 209	Bevezető 228
JOVAN DUCSITY	Elsuhanó ifjúság... .. 228
Bevezető 211	RAGHIB PASA
Női arckép 211	Bevezető 230
MILAN RAKITY	Két üres, árva fészek ... 230
Bevezető 213	JEHUDA HALÉVI
Szerelmes vers 213	Bevezető 231
KELETIEK	Elégia 231
(BENGÁLIAK, JAPÁNIAK,	JUDA LEB GORDON
KINAIK, PERZSÁK, TÖRÖ-	Bevezető 235
KÖK, ZSIDÓK)	A hervadt nyelv költője... 235
RABINDRANATH TAGORE	Egy csepp tinta 236
(arcképpel)	SIMON SÁMUEL FRUG
Bevezető 217	Bevezető 239
A bajadér 217	A serleg 239
Vak leány... .. 219	CHÁIM NACHMANN BIALIK
Lámpa az útra 220	Bevezető 242
TECSUJIRO INOUYE	Sárga alkony 242
Bevezető 221	
Magányos éjszaka 221	
Éji út 222	

HÁBORÚS KÖLTŐK

Bevezető	247	Ballada (Hermann Schieder)	259
Anno 1812 (Költője ismeretlen)	247	Öt lélek (W. N. Ewer)	260
A magyar nemzethez (1849) (Matthew Arnold)	249	Vers (Eleonora Kalkovszka)	261
A „Neue Rheinische Zeitung“ búcsúztatója (Ferdinand Freiligrath)	250	Akavéházi stratégiák (Henri Béraud)	263
A gyűlölet éneke (Ernst Lissauer)	251	Az új Tyrteusok (Henri Béraud)	263
Szonettek a lövészárokból (Hans Ehrenbaum)	253	Akim Akimics (Klabund)	264
Éji menetelés az ellenség közelében (Otto Pick)	255	Téli háború (Li-Tai-Pe)	265
„Semmi jelentős“ (Ludwig Fulda)	256	Háború a Gobi-sivatagon (Li-Tai-Pe)	267
A névtelenek (Otto Ernst Hesse)	257	A fehér gólya (Che-Thve-Cu)	267
Halott-néző (Hugo Salus)	258	Indul a század (Thu-Fu)	268
		A fiatal hadiasszony (Thu-Fu)	269
		Az átkozott háború (Li-Tai-Pe)	271